

LJUBLJANSKI VELESEJEM

OB
DESETLETNICI
1921-1930

LJUBLJANSKI VELESEJEM

OB DESETLETNICI
1921—1930

UREDIL DR. MILAN DULAR

LJUBLJANA 1930

IZDALA IN ZALOŽILA UPRAVA LJUBLJANSKEGA VELESEJMA

Natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani

E 188

9 18. VII. 1950. / 1471

Njeg. Vel. Kralj Aleksander I.,
pokrovitelj ljubljanskega velesejma.

Juraj Demetrovič, minister trgovine in industrije,
častni predsednik ljubljanskega velesejma.

Jubilej dela, organizacije in — poguma.

Skoraj bi ne verjel, da obhaja naš velesejem letos že svojo desetletnico. Zdi se mi, da smo četrtega, morda petega komaj predvčerajšnjim zaključili, prvega pa tudi še pred kratkim, in vendar bo že res.

Pred desetimi leti sem se še smejal sivim nitkam v svojih laseh. Redke so bile. Danes pa obratno preštevam temne in tudi te so redke. V desetih letih se človek tako postara. Ob jubilejih postanemo elegični in radi se ozremo v preteklost, posebno še, če je minula v znamenju trdega boja in dela.

Razdrapanje, da, naravnost tragične so bile naše politične in gospodarske razmere pred desetimi leti. Poznali smo tedaj samo srbskega vojnika, ki je s stoično ravnodušnostjo vršil vestno svojo službo ter pazil na javni red in mir, da se ni vse skupaj zrušilo v kaos. Dočim so pa politične razmere postajale celo čimdalje obupnejše in vzele šele z zgodovinskim aktom Njeg. Veličanstva z dne 6. I. 1929 svoj zasluženi konec, so se začele razmere na gospodarskem polju kaj kmalu boljšati. Zlasti živahna je postala Slovenija, saj smo pa imeli tudi vzroke za to.

Pred vojno skoraj poznali nismo pomembnejšega gospodarskega udejstvovanja. Naš človek je bil kmet, uradnik, obrtnik ali pa kvečjemu srednji trgovec. O slovenski industriji skoro ni bilo govora, Avstrija nas je nekako štela med pasivne kraje.

Prevrat nas je vržel iz naše gospodarske otopelosti. Dosegli smo preko noči to, po čemer so hrepeneli naši najboljši možje. Svoboda je pa že take vrste dar božji, da zahteva celih mož in da se brez žrtev ne da obdržati. Svoboden je res samo tisti, ki ne živi od milosti drugih. V čast naših ljudi moramo reči, da so se razmeroma naglo orientirali v novem položaju. Val podjetnosti je zajel vso Slovenijo. Spoznali smo, da skromna zemlja ne more preživljati vseh naših sinov, da so jim v tujini zaprte vse duri, in smo se zato krepkeje lotili dela. Nastale so pa nove težave. Kam s proizvodi številnih novih podjetij? Tu je prišel na pomoč ljubljanski velesejem s svojim delom. Njegova največja zasluga je, da je postal prva najtočnejša pregledovalnica domače produkcije in pomagal na najučinkovitejši način snovati nove trgovske zveze. Privabljal je interesente in kupce iz najbolj oddaljenih krajev naše države, ki jih skoraj po imenih nismo poznali.

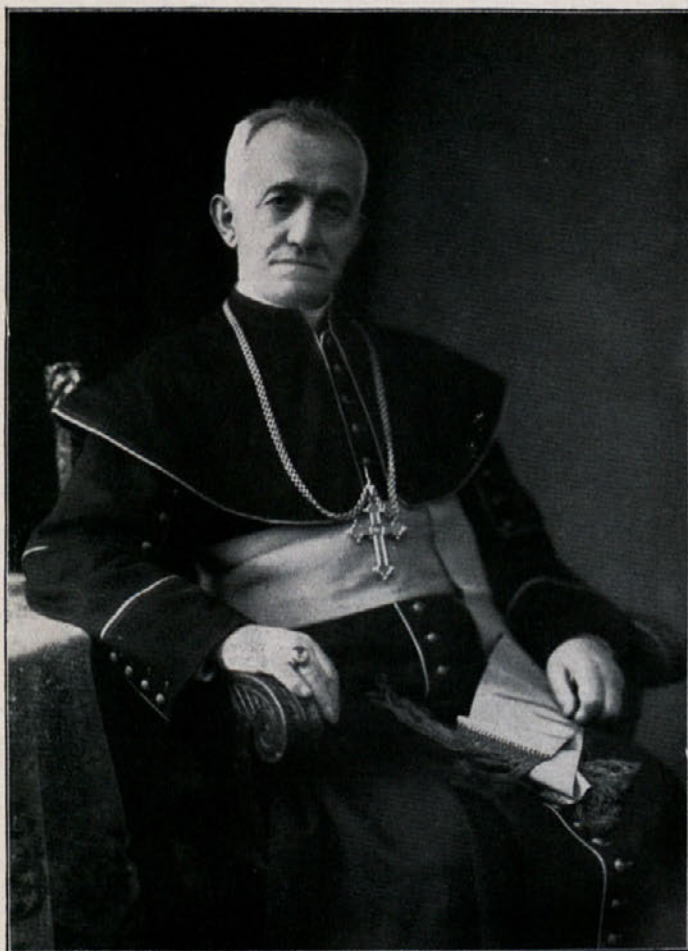
To svojo prvotno nalogo je velesejem že dovršil. Njegova nadaljnja in — dejal bi — trajna naloga pa je, da kaže našo produkcijsko kapaciteto in gospodarsko moč ne samo naši ožji pokrajini, temveč vsej širni naši domovini in tudi inozemstvu. On naj tudi točno kaže napredek tuje podjetnosti. Kdor uvideva, da je spas Slovenije le v kar najboljšem razvoju

industrije, obrta in trgovine, ta tudi potrebe nadaljnega obstoja ljubljanskega velesejma ne more tajiti.

Ko letos obhaja naš velesejem desetletnico, dokazuje jasno, da je bil ustanovljen na zdravi podlagi. Počeli smo delo z vzajemnimi močmi v najlepšem soglasju. Ta vzajemnost traja neskaljena še danes, pač redek pojav med Slovenci, ki se tako radi vzajemno lasamo. Da je bil sploh ustanovljen velesejem, ni bila majhna zasluga pickega števila mož, ki so jamčili s svojim imetjem za kritje ogromnih stroškov. Poleg nepozabnega Ivana Kneza je bil eden prvih, ki je ponudil svoje sodelovanje, naš prerano umrli Peter Kozina, ta vzor podjetnega, inteligentnega Slovenca, ki se ni nikdar skrival, kadar je bilo treba v splošno korist prevzeti kak riziko, in to še brezplačno. Nesebično je bilo delo odgovornih mož za velesejem, nesebično vse prav do danes. In dela je bilo vedno dovolj pa tudi rizika. Bili so časi, zlasti hudi časi gospodarske krize, ko bi bili lahko z mirno

Ing. Dušan Sernec,
ban Dravske banovine.

Dr. Anton Bonaventura Jeglič,
knezoškof ljubljanski.

Sava P. Tripković, divizijski general,
komandant Dravske divizijske oblasti.

vestjo zaključili našo misijo in rekli s pesnikom: »Dovolj je spomina, nas pesmi pojo«. Pa je prevladal optimizem, da ne rečem uporna slovenska trma, in vzdržali smo. Danes lahko mirne duše rečemo, da je obstoj velesejma zasiguran.

Nehvaležen pa bi bil, ko bi se ne spominjal na tem mestu faktorjev izven ožjega sejemskega odbora, ki so si stekli za našo ustanovo nevenljivih zaslug. Pred vsem se moram hvaležno spominjati vseh gospodov, ki so stali na čelu politične uprave od pokrajinskega namestnika g. Ivana Hribarja do prvega slovenskega bana g. inž. Serneca. Vsi brez izjeme so nam prožili vso mogočo podporo in vzbudili zanimanje centralne vlade za naše težnje. Iskrena hvala vsem!

In kako naj bi se s primernimi besedami oddolžil gospodom, ki so načelovali mestu Ljubljani? Brez njih izdatne pomoči bi velesejma danes ne bilo. Zato čast in hvala njim, ki so ohranili beli Ljubljani sloves najbolj zavednega, za splošno korist in blaginjo vedno vnetega mesta.

Zahvaliti se moram za podporo sploh vsem javnim oblastim in korporacijam, da so nam šle vedno rade volje na roko. S posebno hvaležnostjo se moram pa spominjati načelnika takratnega oddelka ministrstva

trgovine in industrije g. dr. Marna, ki je s popolnim razumevanjem dalekosežnega pomena ljubljanskega velesejma za našo gospodarsko bodočnost naklonil odboru svoj merodajni vpliv. Ime spoštovanega gosp. načelnika bo ostalo z vidnimi črkami zapisano v zgodovini ljubljanskega velesejma.

Pregrešil bi se, če ne bi hvaležno omenil zaslug zastopnikov svetovne velesile, zastopnikov našega novinarstva, ki so znali spretno buditi v narodu zanimanje za težnje in smotre našega velesejma.

Lojalno in rade volje priznavam, da so nam celo politične stranke bile vedno zelo naklonjene, vse brez izjeme. Vrata velesejma so bila nekako demarkacijska linija, kjer so nehali vsi politični spori. Velesejemski odbor je pa strogo pazil, da ni zašel v objem Scile, če se je hotel ogniti Karibdi.

In končno moram posvetiti tople besede priznanja naši vzorni velesejemski upravi, ki je z ravnateljem g. dr. Dularjem na čelu premnogokrat dokazala, kaj vse se da doseči z inicijativo, organizacijo in smotreno propagando.

Ako bo velesejem hodil po dosedanjih potih, mu smem upravičeno že danes prorokovati nadaljnji decenij dela pa tudi najlepših uspehov.

Ob desetletnici ljubljanskega velesejma.

Ljubljanski velesejem obhaja letos desetletnico. Danes, ko ga imamo, se nam zdi že sama ob sebi umevna obletnica, vendar je treba, da prav ob njej vsaj nekoliko pregledamo delo teh desetih let, treba je, da se spomnimo, koliko truda in energije smo potrošili, da smo si mogli ustanoviti tako važno gospodarsko institucijo, kakor je velesejem.

Ideja za ustanovitev razstave, odnosno velesejma v Ljubljani je izšla pred enajstimi leti od več gospodov. Vršili so se v ta namen razni sestanki in razgovori, ki so končno zadeli ob hudo oviro: kje dobiti denarnih sredstev za organiziranje in ustanovitev gospodarsko tako važne ustanove. Rešitev so našli snovatelji na ta način, da so ustanovili konsorcij, ki je takoj pri ustanovitvi zbral takrat ogromno vsoto 590.000 kron. S tem osnovnim kapitalom, bi lahko rekli, je zadobil naš velesejem realno podlago in obenem možnost za razvoj. Treba se je pa prav sedaj ob jubileju spomniti vseh tistih gospodov, ki so takrat ne samo z idejami in nasveti, ampak tudi

Dr. Otmar Pirkmajer,
pomočnik bana Dravske banovine.

Franja Tavčarjeva,
častna dvorna dama.

z materialno žrtvijo priskočili novi instituciji v pomoč. Ves odbor, ki deluje z malimi izjemami od vsega početka še danes in ki brez kakih materialnih koristi izvršuje svoje delo v korist velesejma, lahko rečemo, direktno v korist narodnega gospodarstva, je tudi po večini vplačal vso zgoraj omenjeno glavnico. Še več: nekateri gospodje iz odbora so celo žirirali menice za posojilo, ki so ga morali najeti in to do skoraj milijona dinarjev. Pri malokateri us'anovi ali organizaciji je videti tako nesebičnost, kakršno so pokazali vsi tisti, ki so delali in še delajo pri velesejmu. Zato je tudi njih delo doseglo temu primerne uspehe. S ponosom lahko gledajo nanje. Ustanovitelji in odborniki so za požrtvovalnost in nesebično delovanje vredni vsega priznanja.

Zunanji, za njih marljivo delo dovolj jasni uspeh je že v tem, da je postal velesejem naša stalna institucija in da ga prirejamo celo po dvakrat na leto. Na to prvotno niti ni mislil odbor. Vsled uspešnega razvoja se je moral odločiti za to, da je prvotno samo provizorne razstavljalne prostore in paviljone polagome prenamejal, da bi lahko služili svojemu namenu dolgo dobo let. V našem času, ko sta produkcija in tako tudi konkurenca dosegli višek, je postal

Fran Bonač,
predsednik ljubljanskega velesejma.

velesejem prav gotovo eden izmed najvažnejših pripomočkov za pregled in koncentracijo tega, kar naša domovina na narodno-gospodarskem torišču premore. Danes se nam ni treba več čuditi, zakaj druge velike države tako na široko in velikopotezno organizirajo svoje velesejme, zakaj vabijo posetnike iz vseh koncev in krajev. Zato je povsem razumljivo in samo po sebi umevno, da na čim ugodnejši in cenejši način privabljajo zlasti interesente iz tujih držav in krajev. Lahko smo ponosni, da se je naš ljubljanski velesejem razvil tudi pri nas v tako važno gospodarsko institucijo, zakaj on je resnično vsakoletna pregledovalnica našega gospodarstva. Na njem merimo svoje gospodarske moči in z njim vršimo borbo proti tuji konkurenci. To velja kakor za našo industrijo prav tako za obrt, kmetijstvo in druge panoge.

Premnogokrat uvažamo izdelke iz tujine, ki niso vedno boljši ali cenejši. Vse to se dogaja, ker ne znamo niti ceniti niti oceniti tega, kar sami proizvajamo. In prav tu vrši ljubljanski velesejem eno izmed najvažnejših nalog. Od leta do leta daje obračun o domači produkciji in njenem napredku.

Ne gre samo za to, da napravlja razstavljalet prav na velesejmu velike kupčije. Važno je pred vsem to, da čim več posetnikov vidi razstavljalne

stvari, da tako spoznajo izdelke domačega izvora, za katere mogoče do sedaj niti vedeli niso in so jih kupovali za drag denar v inozemstvu. Zlasti pa je potrebno, da pokažemo na velesejmu vse produkte našega gospodarstva tudi inozemcem, da jim dokažemo, kaj v resnici premoremo, in da nismo odvisni samo od uvoza. Zato bi morala posebno vsa naša industrija skrbeti, da redno in v čim večji množini razstavlja svoje izdelke, ker le tako bo velesejem nudil popolno jasno sliko tega, kar naša industrija premore. — Poseben napredek na velesejmu je pokazalo naše obrtništvo. Tu moramo zlasti omeniti vrtnarstvo in mizarstvo. Kdor je videl velesejme v drugih državah, lahko s ponosom zre zlasti na naše vrtnarske razstave. Jako važno je, da smo v zadnjih letih posvetili toliko pozornosti domačemu mizarstvu. Ta panoga se razvija od leta do leta ne samo po cenenih izdelkih, temveč tudi po njih okusni, preprosti in lepi izdelavi. Marsikateri tujec se je začudil, da je ta obrt pri nas tako krepko in dobro razvit. Razstavljalci so zato dosegli tudi v kupčijem oziru dobre, mnogokrat tudi prav dobre uspehe.

Prav tako smo začeli ceniti šele po razstavah, zlasti pa po velesejmu naše kmetijske pridelke. Tu mislim posebno na naše sadjarstvo, ki že danes z lahkoto

Avgust Praprotnik,
predsednik zadruga ljubljanskega velesejma.

konkurira z najfinejšim sadjem iz južne Tirolske. Od drugih panog kmetijstva je važna razstava konj in goveje živine. Kmetom je tako dana prilika, da spoznajo na razstavi različne pasme in da potem skušajo obnoviti ali izboljšati ali celo izpremeniti svojo pasmo, zakaj važno je zanje, da goje tisto domačo živino, od katere imajo največ koristi. To pa ni samo odvisno od načina gospodarstva važno je tudi, da vedo, ali je njih domača pasma primerna podnebjem ali krmi, ki je v njih domačih rajih na razpolago. Prav tako ne smemo podcenjevati razstave kur in kuncev. Tu lahko spoznamo, s kako ljubeznijo in vnemo skrbe ne samo kmetje, ampak tudi veleposestva za razvoj te panoge kmetijskega gospodarstva, ki se more s smotreno ureditvijo in smotrenim vodstvom dobro obrestovati.

Že po tem površnem pregledu je očitno, da je vsem tem panogam našega gospodarstva nujno potreben ljubljanski velesejem. Razstavljalci imajo od njega moralnih in materialnih koristi.

Neposredno in veliko korist ima poleg naše ožje domovine posebno Ljubljana, zlasti odkar se vrši velesejem po dvakrat na leto. Nikakor ne smemo biti kratkovidni, da bi prezrli to važno dejstvo, ki v resnici prinaša precejšnje dohodke Ljubljani. Saj se v dneh velesejma stekajo številne množice našega naroda ter tudi številni inozemski posetniki v našem kulturnem in gospodarskem središču in si pri tej priliki nabavljajo pri naših trgovcih tudi svoje potrebščine. Trgovci, hotelirji in gostilničarji imajo v dneh velesejma svoje največje dohodke. Mestni magistrat dobi za časa velesejma poleg drugih dohodkov zlasti veliko trošarine. Tako se mu breznajeminski odstop zemljišča, na katerem stoji velesejem, desetkrat poplača.

Poleg vsega navedenega pa ima za nas ljubljanski velesejem še ogromen kulturni pomen. Narodova duševna kultura se lahko razvija le, ako je njegova

materijalna kultura na visoki in jaki stopnji. Ena izpopolnjuje drugo. Zato je zelo pozdravljati organizirane obiske šolske mladine. Tako se ji daje že v mladih letih prilika, da spoznava naše gospodarstvo, njega moč in razvoj. Učitelj lahko na licu mesta s smotreno razlago vzbudi v njej ljubezen in zanimanje do domače industrije, obrtnosti, kmetijstva in drugih panog. S tem ji budi edino pravo nacionalno zavest. Vzgojiteljem, ki to stremljenje podpirajo gre pohvala in priznanje.

Pri vseh teh uspehih našega velesejma pa ne smemo pozabiti tistih tihih delavcev, ki z največjo požrtvovalnostjo vršijo težko in ogromno pripravljalo delo, ki ga vsako leto vedno iznova zahteva velesejem. Nihče, ki ni neposredno zvezan s tem delom, niti najmanj ne ve, koliko podrobnega in samozatajevalnega opravlila je treba za to napravo. Na čelu velesejemskega urada je sposoben ravnatelj dr. Dular, ki samo z njemu lastno organizacijsko zmožnostjo vodi s pomočjo vestnega uradništva velesejemski aparat. Ne bomo naštevali zaslug predsednika gospoda Bonača, ki najvztrajneje načeluje velesejemu že deseto leto. Sebi v zadovoljstvo lahko konstatira uspehe po tem, da je naš velesejem vsako leto živahnejši in obširnejši. Bodita njegova vztrajnost in požrtvovalnost ter tudi ostalih odborikov zgled vsem!

Ob tem desetletnem jubileju pa moramo pomisliti in spoznati, da slavimo uspeh našega gospodarstva, posebno slovenskega, za katerega razvoj je obstoj ljubljanskega velesejma ne samo važen, temveč nujno potreben.

To morajo spoznati vsi gospodarski krogi in vsi odločilni faktorji. Zato je dolžnost vsakogar, da delo odbora moralno in materialno podpira.

Najlepša in najpozitivnejša proslava desetletnice velesejma pa bodi popolna koncentracija vseh sil s smotrom, da ga v naslednjih letih razširimo in še bolj izpopolnimo, ker s tem bomo dosegli velike in važne uspehe za naše narodno gospodarstvo.

Dr. Dinko Puc,
ljublanski župan.

Strojni paviljon.

Dragotin Hribar,
podpredsednik veleseljma.

Dr. Fran Windischer:

Od rojenic do desetletnice.

Od zore srečen upaš do večera. . .
in plačana so pota polna truda. . .
Prešeren.

Neopaženo in nevidno, z nezavednim čutom o skorajšnji potrebi še, kot tajnostno bodrilo naše nestrjene miselnosti, nalik fluidu, ki valovi in išče oporišča. je ideja o potrebi zbiranja, premišljenega združevanja in preudarjenega razstavljanja dobrin, plodov in izdelkov menda bivala in hodila z nami že dolga leta pred veliko vojno, ko smo pravi pritlikavci v mogočni gospodarski tvornosti ždeli in koprnili, se mučili in se vbadali v kovanju in snovanju pa v preudarjanju in razglašljanju bolj nego v živi resničnosti in telesnosti doznávali in čutili v sebi željo, hotenje in voljo, da tudi mi sredi strašno velikega sveta, ki nas je dušil in tlačil in nam ni pritrjeval, da nastopamo svojsko, tvegamo nastop pa se ubrano pokazemo svojim in svetu. Grmadne množine vezane tvornosti so čakale spočite in neugnane, da moško stopijo na plan in da v čvrstem razmahu postavijo, duhovno sproščene, svetu dokaze in priče svoje delovne sile in svoje ustvarjajoče moči. Naglo se v mladi svobodi misel,

ki smo jo v srcu in duši nosili, spon in okov razveže, strdi se in izobliča, da prebiva sredi med nami, od vseh pričakovana, od vseh pozdravljena kot prepotrebna naprava, ki naj bo izhodišče in središče za redne vsakoletne priredbe, od katerih sleherna in vsakočasna v zavestni smeri izpodbuja in zaploja nove like iz bolj odmaknjenega in še manj poznane okolja.

Morda je predaleč, morda je pregloboko zajeto iskanje izvora stvari, ki je mogoče stopila v življenje preprosto, skromno, enolično iz velike hipne potrebe, brez duhovnega predhodništva, brez napovedi,

brez priprave, samoraslo in samoniklo. Bodisi kakorkoli, dejstvo je, da je sredi med nami kmalu po osvobojenju stala s tako mladostno in mogočno silo ustanova ljubljanskega veleseljma, da se moramo danes po desetih letih čuditi, kako hitro, kako brez oklevanja, brez omahovanja in brez plašljivosti je bila ustvarjena naprava, ki se je tekom naslednjih desetih let ob trdem trenju vsakdanjega življenja izkazala, živela, utekla in utrdila pa postala tako bistven del naše gospodarske prizadevnosti, da bi bila pred nami široko zevajoča praznina, ako ne bi imeli ljubljanskega veleseljma.

Čudovito brzo je bila misel ulita v začasno obliko svobodne združbe, pa je pozneje prišla v nam Slovencem bolj domač in bolj priročen, združevalen lik, v obliko zadruga. Strmé hitro je bila zbrana potrebna glavnic, poklicani upravniki, odbran prostor, tako lep in tako neposnemno in nenadomestno naš in domač, da brez nevarnosti izziva tekmece in vrstnika na domačih tleh in v tujini. V zelenem oklepu starih čestitih velikanov, ki so mu ozadje večni kipi gorskih veljakov, pred nami odprt pogled na naš strmi grad, neposredno okoli nas ljuba šetališča in živo življenje, ki po Gosposvetski cesti hrepeni v najzaljši del naše domačije. Tako so edinstveno lepi prostori ljubljanskega veleseljma, ki jih je z modro preudarnostjo na razpolago dala naša slovenska prestolnica, res tako

Otvoritvena svečanost.

Z razstave umetnin.

srečno izbrani in tako nedosežno ubrani, da zlasti proti večeru od radosti vzkipeva srce domačim obiskovalcem, pa jim zavidno išče primere tudi razvajeno oko gosta iz daljine.

Iz sebe je raslo to naše podjetje, ki mu je neizbrisen žig dejstvo, da je naprava naša po zamisli, po izvedbi, po upravi, po načinu dela. Ko je uprava začela delo in vrezala prvo brazdo v zeleno ledino, so bile okolnosti in prilike v gospodarskem svetu popolnoma druge nego danes. Nam se je nekako svet obrnil, in ko se je presukal, smo se po prevratu zbudili v docela drugih prilikah, nego smo jih bili gospodarsko in duhovno vajeni stoletja.

Huda nuja je imela gospodarstvo vseh vrst. Tam v mrzlici, tu v vročici, tam v revii, tu v zabuhlem obilju, tam v obupni razdejanosti, tu v norčavi napihnjenosti je bilo razboleno gospodarstvo na krivi poti v Damask, pa je potrebovalo zavestnega napora in smotrenega vodstva na skoro neskončni dolgi križevi poti preko prerajanja in obnavljanja do ustaljenja in do umiritve. Po svojih tedanjih duhovnih in gmotnih zreliščih je svet potreboval obnove in zdravja. Iz grde preteklosti, ki je v nič devala, preko odurne tedanjosti, ki je malikovala domnevanim bogastvom in nebotičnim votlim številkam, je bilo utirati pot do boljše bodočnosti človeka in gospodarja. Duhovno in gospodarsko je v tisti dobi stal svet na glavi, pa so ga nevarni stresljaji ogražali v starih temeljih. Preobrazila in popačila se je miselnost. Zagospodovali so novi pojmi. Do časti in veljave so prišli drugi vidiki. Nova gesla, novi besedniki in novi proroki so se oglašali: duhovni prihajači kot novi vodniki v bolestno razvejanem gospodarstvu, brez peripetij s pota

po šoli, po nauku življenja in izkušnje. Po vojnih tegobah izmučeno gospodarstvo je bilo v revii in stiski za blago vseh vrst. Prava egiptovska lakota slovitih sedmih suhih let je trpinčila svet. Trгоvec, gospodinja in branjevec so begali za blagom. Narobe svet, ki je bil vaje, da je blago tiščalo za konsumentom in za kupcem. Vseh vrst promet se je kujal in zvijal v čudnih mukah. Točnost voznega reda je bila samo še sporočilo preteklih časov. Ob mejah so prežali na utrujenega potnika colnarji in strahovali ga oblastni obmejni stražarji, pa je šlo po zlu vsakemu, kdor ni bil njih ugodnik. Vljudnost, poštenost, postrežljivost in ljubeznivost so bile samo še panoptično čudo v zasmeh nove dobe, ki so se takim razvadam že zdavnaj odsmejali. Mož beseda je prišla v nič. Gospodarski artisti poveljnega časa so prvovali družbi in kupčiji. Zapravili so staro kupčijsko moralo kot nepotrebno šaro pa spačili pravo sliko poklicnega trgovca. Prihajači vseh vrst so se zajedli v gospodarske poklice do strašnega ponižanja. Zlo je prevzelo in prepredlo zdravo in vedro,

Ivan Ogrin,
podpredsednik velesejma.

pa je bilo treba dolgega truda, da sta se razveržila stara klenost in zdravo jedro.

V taki zmedi in tegobi kupčijskega sveta in njegovih naprav so se začele jeseni leta 1921 prve priredbe ljubljanskega velesejma z nazivom »Prvi vzorčni velesejem«. Naprava za prvo silo v dneh razdejanega prometa ter presekanih in porušenih kupčijskih zvez s ciljem in smotrom, da pripravljajo zblížanje in spoznanje med svetom, ki ponuja, in med mogočnim krogom onih, ki željno pričakujejo in nujno potrebujejo. Skromen glasnik potrebe in ponudbe ter plašen posrednik, ki tipa do boljših gospodarskih razmer. Poprava, prenova, obnova, izpopolnitev in dovršitev so bile živa nuja. Posebne prilike, svojsko neprijetne in dotlej nove, smo imeli, a se nismo niti smeli niti mogli niti hoteli ravnati in obračati po zgledih drugih, pa smo v muki izbirali, znašali in gradili središče, ki naj bo iz prvinskih začetkov razpenjavo izhodišče za večjo napravo, ustrezno bodočim večjim in zahtevnejšim potrebam kupčije ter obrtnega in kmetijskega gospodarja. Neopisne in nedopovedne težave prvega povojnega časa je bilo premagati. Časi mrzličnega valovanja denarja, nepoznanega sikanja in šviganja cen doma in pri mejaših, norčavo vznemirljiva doba, ko je bila vsa kupčija pravcato borzno tveganje. Prividne vrednote, dozdevni zaslužki, lažnive mamljivosti, domnevno obilje in strašna strast za obogatene in zaslužek brez potrpežljivosti, vse to je vabilo in begalo svet. Zaslužek brez truda, brezskrbno in brezsmiselno trošenje denarja, je kvarilo in pačilo svet pa ga tiralo v gospodarske zablode in krivo podjetnost.

Tri leta je vzdrževala in prirejala uprava vzorčne velesejme, v četrtem letu pa so jo izučile izkušnje, živa potreba in zavestno prepričanje, da more obdržati in ohraniti napravo po splahnitvi inflacijskih voda samo, ako jo pravočasno prilagodi novim, že bolj zdravim prilikam ter išče čim tesnejšega stika in čim trajnejših zvez v prvem redu s kmetijstvom pa z drugimi gospodarsko vpoštevanimi panogami. Od leta 1924 se je naglo širilo torišče velesejma. V tem prehodnem, za usodo njegovo morda odločilnem letu mu je pritegnila uprava razstavo plemenskih konj, lovsko in planinsko razstavo, razstavo zimskega sadja. V letu 1925 je prvačila spomladi na novem torišču z razstavo vajenških izdelkov, priključila sredi poletja higijensko razstavo, razstavo slovenskega sporta, razstavo plemenskih konj in razstavo plemenske goveje živine. Leto 1925 je bilo za naše gospodarstvo leto jeklene preizkušnje v ognju. Tedaj se je uveljavila na denarnem trgu odločna železna roka, ki ni popustila več. Od tega časa je vztrajala stanovitna vrednost našega denarja, oslonjenega na švicarski frank v razmerju 100 Din za devet frankov dvanajst.

Trdi časi so napočili za gospodarski svet. Moral je preko nevarnih pečin in čeri, da se je z izgubami in žrtvami ob mučni prilagoditvi ustanovil po trpki

deflaciji in neusmiljeni stabilizaciji na novi ravni. Sredi norčij nestalnega novca je bilo hoditi, kar naglo se je bilo posloviti od zapeljivega okolja večletne gospodarske zabuhlosti in pa gledati, da si se v nevarnem kroženju za časa oprijel oporišča zadostne trdnosti. Prebiti in preriti se je bilo s škripajočimi zobmi skoz brezsrčno trenje, ki je moralo nastati ob prehodu iz nabrekle konjunktore, pa si pomagati magari za ceno trdih izgub ob grmadnih težavah po strmem in hrapavem potu do novega temelja. Ob levi in desni so obležali onemogli podjetniki, ki so bili v tej strašni borbi na brezsrčni tehcnici spoznani za prelahke. Koliko kamenom spotike in koliko skalam pohujšanja se je bilo na tej nevarni stezi ogibati tistim, ki so v tem prečiščevanju stremili iz gospodarsko črvice sredine na zdrava tla.

Leta 1926 je seglo vodstvo velesejma s hvalevredno vnetostjo na novo polje, neobdelano in prvinsko dotlej, ter se odločilo za redno prirejanje dražb kož divjih živali. V tem letu se je pojavila poleg higijenske razstave kulturno-historična razstava »Slovenska žena« in pa poleg specialne razstave avtomobilov že tudi razstava našega malega obrta. V tem letu je postala meso misel, ki jo je sejemska uprava že več let gojila, ker je želela, do odmeni kmetijskim krogom ter našim domačim potrebam še prav posebno mesto. Pod geslom, osvojenim po mojem predlogu, smo dobili v začetku septembra 1926 razstavo »Ljubljana v jeseni«. S tem nazivom je doživel ljubljanski velesejem ubrano kmetijsko razstavo s strokovno-poučnim oddelkom, z mlekerskim oddelkom, vinarskim oddelkom, kmetijsko strojnimi oddelkom ter z lepo razstavo plemenskih konj. Tisto leto smo imeli prvič umetnostno razstavo, vrtnarsko razstavo ter kot zaključek jesenskih priredb mednarodno razstavo plemenskih psov vseh pasem.

V naslednjih letih se je delovanje velesejma, ki je med tem že prešel v obliko gospodarske zadruge, širilo stalno in smotreno. Dražbe kož divjih živali so postale stalna naprava. Vzorčni velesejmi so se vršili ob pričetku poletja, spremljala jih je cela vrsta posebnih razstav, tako razstava avtomobilov, razstava malega obrta, higijenska razstava, umetnostna razstava, razstava kanarčkov, razstava stanovanjske opreme in pohištva. Jesenske prireditve pod geslom »Ljubljana v jeseni« so se hitro vživele in priljubile. Nepogrešne privlačne so postale v Ljubljani, ki sprejema vedno v tesnem stiku z marljivimi vodniki našega kmetijstva v svoje okrilje leto za letom nove stroke. Vodstvo si pridobiva s tem novih prijateljev. V zvezi z njimi sega na razna kulturna torišča. Leta 1927 je zmogla kulturno razstavo »Gledališče-Ljudstvo-Družba«, »Kmečka hiša«, esperantno razstavo, revijo slovenskih narodnih noš. Dobre zveze ima vodstvo velesejma z umetniki, pa je pozimi leta 1927 priredila božično prodajno razstavo upodablajočih umet-

nikov. Leta 1928 je priredila spomladi peto in šesto dražbo kož divjih živali in v začetku junija VIII. vzorčni velesejem s specijalnimi razstavami. Bile so: avtomobilska razstava, razstava stanovanjske opreme in pohištva, razstava malega obrta, umetnostna razstava, Slovenska moderna umetnost 1918-28, razstava kanarčkov, na jesen tretjič razstava pod geslom »Ljubljana v jeseni«. Gospodarski krogi so slavili stošestdesetletnico obstoja Kmetijske družbe za Slovenijo z upravičenim ponosom. Vneti vodniki naših kmetovalcev so priredili ob tej priliki kmetijsko razstavo, ki je imela kmetijsko-strokovni oddelek, oddelek za mleko in sir, oddelek za vino, oddelek za čebele, oddelek za sadje, zelenjavo, za vrtnarstvo, dalje oddelek za kmetijske stroje in orodje, lepo razstavo plemenskih konj in plemenske goveje živine, mikavno razstavo perutnine, kuncev in ovac. Hkratu so priredili vrtnarji res lepo vrtnarsko razstavo. Prvič se je pojavila razstava društva Zoo, ki si je hitro zagotovila veliko priljubljenost in obilo zanimanje. Jesenska razstava je donesla higijensko razstavo, radiatorstavo, industrijsko-trgovski oddelek, razstavo pohištva in stanovanjske opreme, revijo slovenskih narodnih noš ter priljubljeno tekmo slovenskih harmonikarjev. Prireditve svoje vrste je bila kulturna razstava »Slovenski tisk«, ki je doživela splošno pohvalo. Praktičnim potrebam služi sadni sejem v istem času ob obilnem zanimanju prebivalstva.

V letu 1929 se je vršila koncem januarja in koncem marca sedma in osma dražba kož divjih živali. Zanimanje za to napravo je od leta do leta večje. Dne 19. in 20. maja je bila razstava plamenskih psov vseh pasem, v začetku junija pa se je vršil IX. vzorčni velesejem, ki je imel specijalne razstave: razstavo avtomobilov, razstavo pohištva in stanovanjske opreme, razstavo malega obrta. Velike in zaslužne pozornosti je bila deležna »Jubilejna razstava meščanskih šol«, prav skrbno in strokovnjaško pripravljena, nadalje higijenska razstava kot stalna naprava in razstava perutnine in kuncev. »Ljubljana v jeseni« v začetku septembra je obsegala splošno industrijsko-trgovsko razstavo, razstavo pohištva in stanovanjske opreme, razstavo hišne industrije in obrtov, kmetijski sejem za vino, sir, maslo in med, razstavo poljedelskih strojev, vrtnarsko razstavo, higijensko razstavo in razstavo društva Zoo, razstavo kanarčkov, konkurenco harmonikarjev, ki je privlačnost svoje vrste. V okrilju te prireditve smo doživeli izvrstno uspelo »Zadružno razstavo«. Razstavne prireditve v devetem letu je zaključil živahni sadni sejem koncem oktobra.

Obnesel in izkazal se je obod, ki smo si ga skrojili za prireditve in naprave ljubljanskega velesejma.

Nj. Vel. kralj Aleksander na velesejmu.

V okrilju in okviru njegovem smo v živo življenje zanašali pobude za gospodarski napredek, netili in negovali čut in duh gospodarske solidarnosti pa jo utemeljevali in dokazovali prepričevalno z resničnimi uspehi. Srečo je imel ljubljanski velesejem vseh deset let svojega obstanka. Mile so mu bile rojenice. Načelovala mu je vneta in nesebična uprava, pa je krive vere, kdor misli, da je naš velesejem bogat in da more deliti skrite nagrade svojim upravnikom. Vodstvo mu je bilo spretno, večče, kos je bilo svoji nelahki nalogi, ki ji posveča s potrpežljivo ljubeznijo do dela svoje najboljše moči. Ljubljanski velesejem ni imel niti nasprotnikov niti ključovalcev, kamoli, resnih sovražnikov. Naklonjeno, lepo ubrano, z le dobrimi željami in nasveti je spremljala desetletno njegovo delo vsa slovenska javnost, tista, ki piše, in tista, ki govori. Ljubljanski velesejem je imel in ima samo prijatelje in pospeševalce, ker vsi, ki nas ljubezen veže na to prelepo zemljo, vemo in čutimo, da je ljubljanski velesejem naša in samo naša naprava, ki je zaslužna, koristna in nepogrešno potrebna ustanova v Sloveniji za vse tiste, ki pri nas delajo in se vbadajo in se drže starega slovenskega vodila, da brez dela ni plačila in da naj ne jé, kdor ne dela. Uprava je imela bodreče uspehe in ni zastoj razvila jader hrepenenja, ker je osredotočila svoje moči in svojo prizadevnost na razstavno delo. Zvesto vodilo je bilo: Narodno blagostanje je vsota blagostanj. Pri dobivati in ne odbijati. Ceniti, ljubiti in brižno negovati, kar je naše, pa če je prav skromno, prvinsko in še majhno. Kar je dcmačega in našega in je življenja vredno in zmožno, je treba dovrševati in izpopolnjevati s pravo materinsko ljubeznijo. Učila in gojila je umevanje za pravi gospodarski napredek, ker iz malega raste v veliko. Učila je hraniti in sku-

šala dopovedati, da pretirana razpenjavost redko vodi do sreče in da se nam malokdaj obnaša, ako se iztegujemo predaleč. Navadno je izbral pravi del tisti, ki izhaja ob svojem, zakaj posojeni denar rad prinaša grenko odvisnost. Mnogo naših malih spečih sil smo vzbudili in vzdignili mnogo naših srednjih sil, ki so ždele in oklevale. Izpodbujali smo in vabili na plemenito tekmo v strokah in med strokami. Za dremotnost in otopelost niso današnji in prihodnji časi. Doba gospodarskega tihožitja je za vedno za nami. Srečo je imel ljubljanski velesejem! Naš svetilnik je bil, naša prejemna in oddajna postaja, vsako leto spomladi in jeseni se je postavljaj z dvojčki. Naj bo pisan, zdrav in raznolik ta zarod tudi v bodoče! Brez uspeha in ploda ni ostalo njegovo delo. V kolikor smo zaostali za željami in za smotri, nam

bodi odpuščeno zaradi ljubezni, ki smo jo imeli. S srcem smo bili pri delu in smo se hudo bali vsake izgube. V svojem domačem okolju smo opravljali delo za lepše življenje naših ljudi. Obupali bi, ako bi obveljala Domjanovičeva: Vsigni je dobro, al doma ni. Služiti smo hoteli boljši stvari in večjemu blagostanju našega ljudstva, pa je v tem resnem stremjenju sredi grdo in trdo materialnega sveta obstajal naš idealizem.

Kam, Gospod, pojde v prihodnjem razdobju naša pot? Obrni, usmeri in opredeli jo prav, da pojdemo naprej in da pridemo naprej! V jasnino si želimo in ne v zmešnjavo! Vse to za glasom srca, ki je ljubezni polno do našega in do domačega in do tega, kar smo od očetov svojih dobili in bi radi pomnoženo predali svojim dobrim otrokom.

Cvetlični nasadi.

Ljubljana (po originalu Ivana Vavpotiča, last Zbornice za T. O. I. v Ljubljani).

Dr. Dinko Puc.

Ob desetletnici velesejma v Ljubljani.

Za naše mesto je ljubljanski velesejem nad vse važna ustanova. Ko so se po prevratu sešli energični možje, da so skoro v najhujšem času začeli oživitvarjati idejo velesejma, s katero so prednjačili v naši državi, je bilo mnogo skeptikov, ki so majali z glavami. Toda že prvi uspeh je navdušil vse. Tudi najhujši kritiki so uvideli, da se da i v Ljubljani ustvariti nekaj lepega z energično inicijativo, s pogumom in delom. Spričo predvojnih razmer, vsled katerih je bilo naše

Dr. Dular Milan,
član načelstva in direktor velesejma.

gospodarstvo pod pretežnim vplivom tujerodnih oseb in tujega kapitala, nismo imeli več pravega zaupanja vase in drug drugemu smo odrekli sposobnostin zmožnost za ustvarjanje. Pozabili smo tudi na stari italijanski izrek, ki je izšel iz trgovskih krogov: chi non risica, non rosica. Gotovo da nismo zagovorniki brezumnih speku-

lacij, toda jasno je, da je treba često tudi pri zdravih idejah, ako naj postanejo meso, nekaj riskirati. Naš velesejem je sijajen zgled, kako naj se izvede gospodarsko podjetje, da je v prid i posameznikom i javnosti. Ko se je za nekaj let zdelo, da je v razvoju velesejma nastala neka stagnacija in so črnogledi proroki že prorokovali konec, je odbor podvojil svojo energijo in kar mahoma so bile prireditve ljubljanskega velesejma pred nami poživiljene, lepše in boljše nego kdaj poprej. Zato sem se čudil tistim, ki so proti koncu prvega desetletja zahtevali, naj mestna občina ne podaljša najemne dobe temu podjetju. Tako nazaranje označuje docela omejenca, ki gleda svet z vaškega zvonika. Ako bi ljubljanskega velesejma ne bilo, bi ga morali ustvariti! Koliko je prinesel k nam novih gospodarskih zvez, koliko je privedel v Ljubljano tujcev, ki so prvokrat videli lepoto naših krajev, koliko je pripomogel k poznavanju naše kulture! Od ljubljanskega velesejma je imela Ljubljana ogromnih koristi, kakor moralnih tako materialnih. Zato ob desetletnici čestitam iz vsega srca njegovim ustanoviteljem, čestitam današnjemu odboru in mu izrekam zahvalo za vse njegovo delo in ves njegov trud in samo želim, da bi bilo drugo desetletje še uspešnejše.

Krepka volja in složno delo za velikopotezno zdravo zamisel rodita nedvomne uspehe!

Maribor (po originalu Ivana Vavpotiča, last Zbornice za T. O. I. v Ljubljani).

Dragotin Hribar,
predsednik Zveze industrijcev v Ljubljani.

Vpliv ljubljanskega velesejma na razvoj industrije.

Ako naj pravilno presodimo vpliv ljubljanskega velesejma na razvoj našega gospodarstva, zlasti na razvoj naše industrije, se moramo zamisliti v gospodarske prilike, ki so vladale pred desetimi leti, ter potem kritično zasledovati nadaljnjo razvojno dobo našega gospodarstva vse do današnjega dne. Ako vse to premostrimo, se nam odpre jasen pogled na dejanske uspehe gigantskega dela, katero so tako plodonosno izvršili organizatorji ljubljanskega velesejma. Ne moremo se izkazati dovolj hvaležne onim, ki so prvi zasnovali načrt za prireditev ljubljanskega velesejma, pa tudi ne onim, ki so z jekleno voljo zasnovani načrt izvršili ter z neumorno vztrajnostjo in s požrtvovanjem delujejo na ohranitev ter izpolnitev te naše velevažne gospodarske institucije.

Pred desetimi leti so težile našo industrijsko produkcijo vse nepravilne pogoje gospodarstva. Široko so bile še odprte rane, katere je zadala svetovna vojna prejšnjemu gospodarskemu življenju. V produkciji je vladala precejšnja neorijentiranost. Vsled novih državnih mej so poedina industrijska podjetja izgubila važna svoja tržišča ter so bila prisiljena iskati si novih. Pa tudi naši trgovski krogi so morali iskati novih kupčijskih zvez. Ves naš trgovski promet, ki je bil prej usmerjen od severa proti jugu in obratno, je moral iskati in najti novih smeri proti vzhodu in jugovzhodu.

Pri tem novem usmerjanju naše trgovine, zlasti trgovine z našimi lastnimi industrijskimi izdelki je imel ljubljanski velesejem prav pomembno vlogo.

V predvojni dobi so bili naši gospodarski stiki s Hrvatsko in Slavonijo ter z Bosno in Hercegovino dokaj rahli, naši kupčijski posli s temi pokrajinami prav malenkostni. Avstrijski režim je uporabil vsa sredstva, da je preprečil tesnejše gospodarske stike z našimi rodnimi brati onkraj črno-zolte državne meje. In enako politiko so uganjali madžarski vlastodržci. O kakih trgovskih stikih s prejšnjo kraljevino Srbijo in s kraljevino Črna gora v predvojni dobi sploh ne moremo govoriti. Naravno je torej, da smo se v novi zedinjeni domovini medsebojno le prav malo poznali. Niti nismo

Ivan Jelačin, član načelstva velesejma.

Dr. Rudolf Marn, načelnik trgovinskega oddelka kralj. banske uprave.

Ljubljanski velesejem nam je nazorno prikazal vse panoge naše industrije. Dasi v načelu mednarodnega značaja, je vendar prevzel ljubljanski velesejem važno misijo v interesu povzdige domače industrijske in obrtne proizvodnje. Zlasti prve naše prireditve so imele izrazito propaganden značaj. Trgovski interesi, ki se bavijo s kupčijo industrijskih proizvodov, so se mogli na našem velesejmu uveriti, da moremo doma v dobri kakovosti izdelovati razne predmete, ki so jih do tedaj uvažali iz inozemstva. Domača industrijska podjetja so pa na podlagi povpraševanj od strani interesentov mogla ugotoviti potrebo doma-

vedeli, koliko je naš novi domači trg sprejemljiv za naše industrijske izdelke niti ni bilo konsumentom v ostalih pokrajinah širne domovine znano, kaj vse more producirati naša lastna industrija. Ljubljanskemu velesejmu moremo šteti v zaslugo, da je odpravil to stanje, ki je bilo jako opasno obstoju in nadaljnjemu razvoju domače industrije.

čega trga v svojih predmetih, ugotoviti so mogla posebne zahteve potrošnikov v poedinih pokrajinah ter so bila tako v stanju, da so obseg in način svoje proizvodnje usmerila in prilagodila v skladu z rezultatom takih ugotovitev. Vse to je dalo naši industriji krepkega razmaha. Poedina podjetja so svoje obrate razširila ter jih preuredila za izdelovanje novih vrst blaga. V tej zvezi naj omenim zlasti tekstilno industrijo, ki kaže v zadnjih desetih letih posebno krepak razvoj. Pa tudi drugim panogam industrije je prišlo propagandno delovanje ljubljanskega velesejma v dobro. Predaleč bi segli, ako bi hoteli na vsaki posamezni vrsti industrije proučiti ugodni vpliv ljubljanskega velesejma. Naj omenim samo še našo industrijo pohištva, ki je ne najmanj po zaslugi ljubljanskega velesejma zaslovela širom naše kraljevine ter si je mogla znatno razširiti svoje tržišče.

Posebe pa moram poudariti veliki pomen velesejma na vzgojo širokih slojev naroda za razumevanje

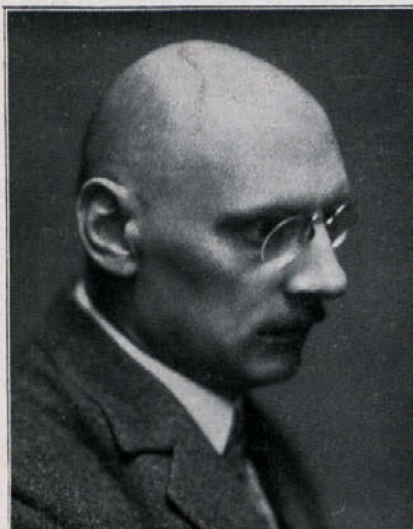
Dr. Fran Windischer, član načelstva velesejma.

prizadevanja pridobitnih krogov za povzdigo in razmah lastne industrije. Ob pogledu na razstavljenno raznovrstno blago domačega izdelka se dvigata narodna samozavest in ponos za nadaljnje narodnogospodarsko delo vseh slojev našega naroda, da z združenimi močmi zgradimo sijajnejšo bodočnost blagostanja in sreče v okviru naše lepe domovine.

Ko se oziram na prvo desetletje res zaslužnega delovanja ljubljanskega velesejma, me navdaja trdno upanje, da bo ta naša dragocena institucija delovala še mnogo desetletij za napredek in procvit našega gospodarstva.

Dolinarjev lev.

Ing. Milan Šuklje,
član načelstva veleseljma.

politiko v celi državi, od tam so se potem dajala navodila v posamezne pokrajine in kraje.

Priznati moramo, da se je prav zadnja predvojna leta precej storilo za tako zvani mali obrt tudi v naših krajih. Večji obrt in pa industrija, kolikor je je pri nas sploh bilo, sta pa bila itak — vsaj po večini — nam v neprijaznih rokah. Ker je Avstrija vladala vedno po načelu »divide et impera«, je bilo naravno, da je v družbi z Madžari strogo pazila na to, da bi Slovenci pod nobenimi pogoji ne prišli v pretesne stike s sosednjimi Hrvati, kaj šele z drugimi, krajevno bolj oddaljenimi Slovani. Naravna posledica tega pa je, da so stiki med obrtništvom v naši državi še danes zelo rahli, da se obrtniki med seboj v novi državi še premalo poznamo. Da ta okolnost ni v prilog jugoslovanskemu obrtništvu, leži na dlani.

Drugo važno dejstvo, ki ga moramo vpoštevati, ako hočemo govoriti o položaju našega obrtništva, je, da smo Slovenci precej navezani na drugačne raz-

Ivan Ogrin,
podpredsednik Zbornice za TOI.

Današnji položaj obrtnika.

V najbližji naši preteklosti, za časa pripadnosti k bivši Avstriji so se vsa obrtna vprašanja ter vsi obrtni pokreti sploh koncentrirali na Dunaju kot glavnem mestu bivše monarhije. Dunaj je bil center, kjer so se določale smernice za obrtno

ustvarili smo si v tem oziru precejšnjo tradicijo. Tudi imamo raznih potrebnih surovin na razpolago, tako da so z vsem tem pri nas pogoji za uspešen obrtniški razmah.

Ugotoviti pa moramo, da naša ekspanzivnost v zadnjih desetih poveljnih letih ni bila povsem zadovoljiva, da naše delo ni bilo tako uspešno, kakor bi bilo pričakovati. Vzrok za to so bile velike težkoče vseh mogočih vrst, katere nam je bilo premagati, zlasti v prvih letih po prevratu. Naši obrtniki so morali skoro vsi kot zdravi in delazmožni državljani ob izbruhu vojne na fronto. Ko so se vrnili z nje, niso imeli niti orodja niti surovin in tudi ne gmotnih sredstev. Mnogo truda je stalo, preden se je vsaj to za silo nadomestilo.

Iz radio-razstave.

Ogromni davki in druge, zlasti socijalne dajatve so obrtniški razmah občutno ovirale. Premagati je bilo ogromno težav in deloma ovirajo ta bremena naš napredek še dandanes.

Stanovanjsko vprašanje je zelo občutno prizadelo baš obrtniški stan in marsikakega obrtnika še danes tlači tribut, ki ga mora dajati v obliki visokih najemnin za obratovališča in stanovanja. Prav posebne težave so provzročale obrtništvu visoke obresti in pomanjkanje denarnih sredstev. So to težave, ki še danes prav znatno ovirajo obrtniku vsak razmah. Danes je obrtniški kredit eno najvažnejših obrtniških zadev, ki še niso rešene. Gotovo je, da imamo pri nas dokaj denarnih zavodov, hranilnic, posojilnic i. dr., ki se pečajo z dajanjem kreditov, toda vse te ustanove obrtnikom ne koristijo mnogo. Za investicije, povečanje in izboljšanje obrata dobi sicer obrtnik kredit, vendar le na nepremičnine in le s pogojem, da je posojilo pupilarno zavarovano. Toda obrtnikovo premoženje ne obstoji, vsaj ne vedno in ne v glavnem

Dr. Miljutin Zarnik,
magistratni direktor.

mere kot obrtniki v ostalih krajih naše države. Naša pokrajina je v agrarnem oziru pasivna in ne more s pridelki zemlje preživljati vsega prebivalstva. Zato smo Slovenci že od narave prisiljeni, da se posvečamo obrtu. Od naših starih prednikov smo podedovali nagnjenje k obrtnemu delu, našemu človeku so prirojene že neke obrtniške spretnosti,

v nepremičninah. Nasprotno le redki so obrtniki, ki so v srečnem položaju, da imajo tudi nepremičnine. Obrtnik ima pač svojo delavnico z inventarjem, knjižne terjatve itd., toda denarni zavodi dajo na to le malo ali sploh nič. Če pa dobi obrtnik garante, ki mu pomagajo do bančnega kredita, ne more zmagovati visokih bančnih obresti. Obrtniško delo ni tako dobičkonosno, da bi moglo prenašati bančne obresti, ki so danes običajne.

Za napredek in razmah obrtništva so velike važnosti ravno razstave in sejmi. Če pogledamo naš ljubljanski velesejem, moramo ob njegovi desetletnici brez vseh pridržkov konstatirati, da je pri vseh velesejemskih prireditvah prav obrtništvo precej sodelovalo. Obrtniški izdelki, ki so se izlagali na velesejmu, osobito v zadnjih letih, so vzbudili vsesplošno zanimanje, priborili so si po kvaliteti in ceni splošno priznanje. To je mnogo pripomoglo k napredku in tudi h gospodarskemu profitu posameznega razstavljalca obrtnika. To pa je dalo tudi mnogo novih pobud in veselja do dela in napredka drugim obrtnikom, ki so vse te stvari videli in marsikaj od tega tudi uporabili in izkoristili v svojem obrtu. Tudi kar se tiče strokovne izobrazbe, teoretične in praktične, kar se tiče inicijative smo slovenski obrtniki navezani samo nase. Nihče, prav nihče nam ne bo pomagal, če si sami ne bomo. Težkega položaja našega obrtništva se morajo zavedati vsi gospodarski krogi, vpoštevati morajo te težave docela in priskočiti v tem oziru obrtniku na pomoč. Zavedati se moramo vsi, da živimo ob meji zelo razvitega nemškega naroda, ki je v svojem napredku posebno v obrtu in industriji daleč pred nami in ki z vso silo pritiska na naš trg. Edino, kar moramo tu v našo obrambo storiti, je, da jih posnemamo v njih težnji po strokovni izobrazbi in izpopolnitvi ter dovršenosti obrtnih izdelkov.

Ako motrimo danes desetletno delo na polju obrtniškega udejstvovanja, moramo ugotoviti, da so ravno vsakoletne razstave na velesejmu precej pripomogle k vsesplošnemu, četudi početnemu razmahu našega obrtništva. Pri tej priliki naj omenim, da je Zbornica za TOI osnovala zavod

za pospeševanje obrta, ki bo dajal obrtnikom vsestransko inicijativo, istotako tudi nasvete za izložbe in udeležbo na velesejmu. Pri izvrševanju njegovih vzvišenih funkcij naj bi ga vsi podpirali.

Ustanova velesejma je v precejšnji meri pripomogla, da so se navezali stiki tudi z južnimi in južnovzhodnimi deli naše države in da so bile na tej osnovi omogočene tudi razne državne dobavke.

Naslanjajoč se na lastno obrtniško energijo in vsestransko podporo, osobito kr. banske uprave, ter tudi vseh drugih faktorjev, upamo, da ob dvajsetletnici našega velesejma pokažemo še lepše uspehe in napredke.

Zbirka malih lepakov.

† Ivan Šubic, ravnatelj Tehnične srednje šole in velik pospešnik velesejma.

no šolstvo Ivana Šubica, ravnatelja tedanje višje obrtne šole, naj skliče anketo, na kateri bi se razpravljalo o učnih tečajih za izobrazbo pomočnikov in mojstrov.

Ta anketa se je vršila dne 25. oktobra 1920. Udeležilo se je poleg sklicatelja in predsednika Ivana Šubica ter načelnika Pokrajinske zveze obrtnih zadrug E. Franchettija še pet načelnikov ljubljanskih obrtnih zadrug. Na koncu ankete, ko se je zaključilo vprašanje o učnih tečajih, je načelnik Franchetti razpravljal o vprašanju, da bi se leta 1921. priredila v Ljubljani obrtna razstava. Udeleženci ankete so toplo pozdravili to misel in sklenili, naj se zaprosijo merodajni faktorji, da uresničijo to idejo.

Pokrajinska zveza obrtnih zadrug za Slovenijo je, izvršujoč sklepe te ankete, zaprosila oddelek ministrstva trgovine in industrije v Ljubljani, naj realizira sklep ankete glede prireditve obrtne razstave. Priložila je tudi program razstave, ki naj pokaže, »Na kaki stopnji so danes v Sloveniji obrt, trgovina in industrija, banke, šolstvo, higijena, zdravilišča, letovišča, kakšne so njene prirodne krasote, naša pesem, godba, kakšni narodni običaji in noše, sploh vse, s čimer je oblagodarila Slovenska zemlja svoje otroke.«

Na podlagi te vloge sem kot načelnik oddelka ministrstva trgovine in industrije sklical na dan 19. novembra 1920 v knjižnično dvorano vladne palače anketo ter povabil nanjo zastopnike gospodarskih in kulturnih institucij Slovenije ter tudi zastopnike poverjeništev tedanje deželne vlade.

Ankete, ki sem ji predsedoval in ki ji je bil zapisnikar moj referent dr. M. Kambič, se je udeležilo 32 gori

Dr. Rudolf Marn, načelnik oddelka za trgovino, obrt in industrijo banske uprave Dravske banovine.

Rojstvo ljubljanskega velesejma.

Ideja, da Ljubljana prireja ponavljajoče se razstave obrtnih in industrijskih produktov Slovenije, je izšla iz obrtniških krogov.

Povod je dala prošnja »Pokrajinske zveze obrtnih zadrug v Ljubljani« na referenta za obrt-

omenjenih zastopnikov. Datum te ankete je tudi rojstni dan ljubljanskega velesejma.

Anketi sem dal v razmotrivanje vprašanja:

1. ali se sploh priredi razstava,
2. v kakšnem obsegu,
3. v katerem času in
4. kako naj se dobe denarna sredstva.

Navesti hočem le najznačilnejša mnenja udeležencev te ankete.

Zastopnik zbornice za trgovino, obrt in industrijo dr. V. Murnik je izvajal, da je zbornica že prejšnje leto sklenila prirediti vzorčne sejme, ki naj bi bili stalni in se ponavljali vsako leto, kajti razstave so skoro vedno pasivne. Je za čimprejšnjo prireditev takih vzorčnih velesejmov, ki naj trajajo le kratek čas in nudijo vse, kar je mogoče na našem gospodarskem polju. Izvajanje dr. Murnika dokazuje, da se je o velesejmu prvič razpravljalo v Trgovski in obrtniški zbornici.

Industrijalec Franc Bonač je poudarjal, da mora imeti prireditev pred vsem praktičen namen,

Viktor Meden, predsednik nadzorstvenega odbora velesejmske zadruge.

Razstava zelenjadi.

S perutninarske razstave: volijera.

t. j. da pokažemo Srbom in Hrvatom, kaj imamo in kaj znamo, da si zasiguramo tamošnji trg.

Končno se je sklenilo, naj Zbornica za trgovino, obrt in industrijo prevzame celotno vodstvo razstave ter organizira odbor za prireditve.

Takoj čez dva dni 21. novembra 1920 sem v posebnem dopisu pozval gospodarske korporacije in strokovna poverjenišтва deželne vlade, naj materialno podpro nameravano prireditev in postavijo v proračune primerne zneske.

Odgovor sem dobil le od poverjenišтва za javna dela, ki mu je bil poverjenik današnji ban naše banovine ing. Dušan Sernec, da hoče v proračun postaviti znesek K 150.000.— v podporo razstave.

Ko ni bilo ničesar čuti o pripravljalnih delih, sem 17. decembra 1920 pozval trgovsko in obrtno zbornico, naj takoj »skliče interesente k posvetovanju za sestavo pripravljalnega odbora za prireditve obrtno-industrijske razstave, oziroma vzorčnega sejma v letu 1921.«.

Obenem sem dal odboru na razpolago »Prehodnogospodarski urad« kot razstavno, oziroma velesejemsko pisarno. Po preobratu 1918 je bilo namreč treba misliti, kako preskrbeti Slovenijo s takimi živlenskimi potrebščinami, ki se v novo ustanovljeni

je izvršila organizacija ljubljanskega velesejma, kajti ta aparat je postal »Urad ljubljanskega velesejma« in njegov prvi ravnatelj je bil Karel Detela.

Pripravljalni odbor je bil izvoljen dne 23. dec. 1920, organizacija velesejma pa ustanovljena 14. januarja 1921 s predsednikom Franjem Bonačem na čelu.

Samo to hočem še pripomniti, da se je še marca 1921 računalo na to, da se velesejem priredi v prostorih višje obrtne sedanjne tehniške srednje šole v Ljubljani. Poglavje o tem, kdo je omogočil, da je velesejem dobil lastne prostore in da se je osnovala finančna podlaga velesejma, bom pa gotovo čital v spominski brošuri, za katero sem napisal te vrstice.

Ing. Matko Prelovšek,
gradbeni direktor mestne občine
ljublanske.

državi niso mogle dobiti. Po inicijativi takratnega podpreds. dež. vlade pok. dr. G. Žerjava smo ustanovili »Prehodnogospodarski urad«, ki je bil podrejen mojemu oddelku in ki je skrbel, da je bila Slovenija preskrbljena s soljo, vžigalicami, bencinom itd. Ta urad je fungiral tudi kot devizna centrala in kot podružnica centralne uprave za trgovski promet z inozemstvom. Po tem uradu se je vršilo vse prehodno gospodarstvo Slovenije v l. 1919. in 1920. Koncem l. 1920. so se kolikor toliko že vračale normalne razmere, zato je bilo manj dela in sem lahko dal na razpolago to pisarno z vsem izvežbanim aparatom pod vodstvom jako agilnega ravnatelja Karla Detele.

Šele s tem aparatom je bilo omogočeno, da se

Viljem Rohrman, predsednik
kmetijskega odbora velesejma.

Razstava sira in drugih mlečnih izdelkov.

Viljem Rohrman.

Pomen kmetijskih razstav na ljubljanskem velesejmu.

Ko je Ljubljana pred 10 leti priredila prvi vzorčni sejem za obrtne in industrijske izdelke, je nastala takoj misel, da bi bila enaka prireditve potrebna tudi za kmetijske proizvode, saj je kmetijstvo s svojimi proizvodi ravno tako ali pa še bolj potrebno pospeševanja kakor obrt ali industrija.

Že na prvem velesejmu sta bila dva proizvoda naše kmetijske industrije s svojimi vzorci zastopana — sir in vino, toda brez vsake organizacije in namenjena zgolj sprotnemu konsumu.

Misel, da bi se vpeljali na velesejemskih prireditvah tudi kmetijski proizvodi, je vzbudila kmalu odmev in tako so se začeli na velesejmu prirejati razstave in sejmi. Godilo se je to ob jesenskih prireditvah, znanih pod imenom »Ljubljana v jeseni«.

Pomen teh razstav in sejmov je danes več kot očiten, saj so po svoji organizaciji z najboljšim uspehom vplivali ne le na strokovno vzgajanje našega ljudstva, ampak so tudi v gospodarskem in kupčijskem pogledu storili mnogo dobrega in dosegli lepe uspehe. Te razstave so bile odprta knjiga za praktični pouk kmetovalcev v najboljšem pomenu besede. Lahko trdim, da je bilo na teh razstavah na sto tisoče posetnikov, ki niso odnašali samo lepih spominov, ampak so se tudi dejansko okoristili s tem, kar so dobrega in posnemanja vrednega videli. Bilo je mnogo navdušenja

in nove pobude ob teh prilikah, rasla je pa tudi kmetiska samozavest, saj se je čutil naš kmetovalec poklicanega pomočnika kmetijskega napredka.

Te razstave in sejmi pa so ugodno vplivali tudi v gospodarskem oziru, saj se je z njih marsikaj preneslo na polje praktičnega kmetijstva. Spominjam samo na ugodni vpliv plugov in raznih strojev za obdelovanje zemlje, na vpliv boljšega semena za povzdigo pridelkov, na zgledne poizkuse z umetnimi gnojili, na učinkoviti vpliv raznih pripomočkov za zatiranje bolezni in škodljivcev, na posnemanja vredne uspehe pri reji živine itd. itd. Skratka: dosežanje razstave so dale za vse gospodar-

Razstava plemenskih konj.

ske panoge poleg potrebne pobude tudi razne napotke za izboljšanje dosedanjega položaja.

Z organizacijo jesenskih sejmov se je pa tudi naravnost poseglo v trgovino s kmetijskimi pridelki, ki so potrebni danes bolj kot kdaj prej pospešene in ugodne prodaje, ako naj pride naše kmetijstvo na zeleno vejico. Ti sejmi so v gospodarskem pogledu največje važnosti in so se uveljavili dosedaj tako ugodno, da jih je treba tudi za naprej prirejati. Opozarjam samo na uspele sadne sejme, ki najugodnejše vplivajo na vnovčevanje sadja in s tem tudi na ves nadaljnji razvoj našega sadjarstva, na sejme za mlečne izdelke, ki so dali mnogo pobude za nadaljnje snovanje novih mlekarin in siraren, dalje na vinski sejem, na sejem za med, čebele in vosek itd.

Prav tem razstavnim sejmom, ki so se razvili na ljubljanskem velesejmu, je mnogo pripisati, da so se začeli naši gospodarji bolj zavedati trgovskega položaja svoje produkcije in da so se lotili bolj preračunanega gospodarstva.

Kmetijski odbor velesejma.

Ker je dobro vpeljana trgovina glavni pogoj za uspešen kmetijski napredek, je delati tudi v bodoče na to, da bomo nadaljevali s takimi razstavami in sejmi. Potrebni so jih naši producenti ter tudi konsumenti, domači in vnanji trgovci, pa tudi tujski promet se ob njih zelo pospešuje.

Razstava plemenske goveje živine.

Anton Kristan,
član načelstva velesejma.

Anton Kristan:

Dva velika pokojnika - velesejmarja.

Imeli smo ljudi — v poljani cvet.
Imeli smo jih — vrhu gore hrast.
Imeli smo jih — dali smo jih Vam.

Oton Župančič.

Ivan Knez, veletržec, industrijalec in zadrugar, in Peter Kozina, veletovarnar, sta bila moža, zanimiva vsak po svoje, podjetna, pridna, delavna, po naše skromna in po naše ponosna. Oba

sta bila upravnata odbornika Velesejma, prvi predsednik, drugi član vodstva, tako v dobi »konzorcija« kakor v zadruhi Velesejem.

Tipična moža sta bila in več kot vredna, da se ju spomnimo v svoji jubilejni ediciji.

Bil sem še šolar, ko me nekega dne v velikih počitnicah povabi oče, naj grem z njim v Ljubljano. »Kam, v Ljubljano?« »Da, imam opravke pri Ančniku.« In čez dobro uro sva stala v I. Knezovi pisarni pred mladim, visokim možem, ki je precej z visokega govoril z mojim očetom. Nič vseč mi ni bil, moj oče pa tudi ne, ker se mi je zdel prepониžen in premalo možki.

Prvič sem tedaj občutil razliko med gospodom in kmetičem delavcem. V mladeniški dobi potem pa sem prav pogosto slišal: »Kar k Ančniku grem, je dober gospod in bom dobil denar.« Prav nič se mi to ni ujemalo s podobo, ki sem si jo pri prvem srečanju z njim napravil. Pod Ančnikom so ljudje mislili »Kmetsko posojilnico za Ljubljano in okolico« ...

Leta so minila in postala sva s pokojnim, mnogo starejšim I. Knezom dobra prijatelja.

Prišel sem pred kakim četrstoletjem z njim v poslovne zveze. Od leta 1909 do 1918 sem se po večkrat na teden zglasil pri njem. Prav pogosto sva jo mahala proti Šiški in v zanimivih razgovorih sem spoznal moža, ki mi je postal vseč. Povedal sem mu enkrat, od kedaj ga poznam in kako je bilo takrat in še več časa potem z menoj in kako sem večkrat ob njegovem imenu imel čudna razmišljanja. In takrat se je ustavil in pogledal s prodirajočimi očmi in dejal:

»Veste, saj je tako. Ljudje so me napravili nezaupljivega. Moji trgovski posli, potem pa skušnje pri Kmetski posojilnici za ljubljansko okolico so visoka šola življenja. Nauče te najprej previdnosti,

opreznosti in — nezaupljivosti. Iz tega izhaja potem vse drugo. Potem pa je veliko tudi v naturi. Ančnikov sem, saj ste poznali mojega očeta ...«

In potem mi je razlagal posebnosti svojega roditelja in takrat že pokojnega brata Antona, znanega slovenskega literarnega mecena.

»Ko sem postal polnoleten, mi je oče dal za tiste čase veliko vsoto denarja in par lepih naukov. Dejal je: »Janez, če boš preveč nabasal v usta, se lahko zadušiš. Odpri jih samo toliko, kolikor z lahkoto zmoreš. Že metrska truga je preveč za par konj, eden pa malo spelja.« — Oče je bil izkušen mož. Vprašam Vas, kdaj pa so sinovi ubogali očeta? Jaz sem to kmalu občutil na sebi. Na borzi v Budimpešti sem nato kmalu vse izgubil. Nasedel sem zapeljivim besedam senzalov in kupoval na termin. Kazen je sledila takoj, ko sem pozabil očetovske nauke.«

Gospoda Kneza sem videl v raznih situacijah. Ob polomu Agromerurja je bil sicer hladnokrvn, ali skrbelo ga je, kaj bo. Ni bil za velikopotezne akcije, razumel jih je, ali oglašal se je vedno v njem praktik: Kje je skušnja in kje so zanesljivi sodelavci. — Ko je pokojni dr. Žerjav snoval svoje zamisli, mi je govoril pokojni Knez enkrat: »Saj ima Groga marsikaj prav, ali kdo pa bo sodeloval? Denar se že dobi, poštenih ljudi je premalo. Preveč v usta naenkrat ne gre.«

Ko smo snovali ljubljansko borzo in je bilo treba dati znatno menično kritje za nerodne in drage priprave naših prednikov, mi je pomolil menico: »Sem že podpisal, pa dajte še Vi. Vsaka šola nekaj stane. Vi imate vsaj tolažbo, da se še sorazmerno mlad učite, jaz pa to, da sem se dosedaj še premalo navadil.«

Ko sem potreboval denarja za naša združna prizadevanja, pokojni Knez nikoli ni odrekel. Imeli smo pri njem velik kredit. Verjel nam je in to je bilo zanj dovolj.

† Ivan Knez,
predsednik velesejmske zadruge.

Ko smo ustanavljali Zadružno banko, mi je rekel: »Tudi mene zapišite med delničarje, vem, da pojde.«

Preden se je odločil za operacijo na Dunaju, sva bila skupaj v Dolenjskih Toplicah. Mnogo sva na tistem zdraviliškem vrtu razpravljala, in ko sva se ločila — žal za zmerom — se je nasmehnil: »Kajne, saj sem dosti delal? Naj bo, kar bo.« Ni verjel v dober uspeh.

Ivan Knez je bil v prvi vrsti gospodar in pridobitnik. Življenje mu je bilo delo. Zabavo je našel samo v svojem gospodarstvu: na polju, v mlinu, v opekarni, v Kmetiski posojilnici, v trgovski zbornici itd.

Mnogo je doživel, mnogo prestal, ali poguma ni izgubil nikdar. Glavno mu je bila vera v uspeh. Ko so mu v svetovni vojni aretirali sina in je bila njegova usoda neizvestna, mu je bilo hudo, toda poguma mu ni omajalo nič... Imel je vero, da bo kmalu bolje. — Vsled nepredvidnosti enega uslužbenec je njegova firma zašla v neljubo afero, za katero ni bil odgovoren šef. Prišel je k meni in mi razjasnil stvar: »Veste, da me ne boste napačno sodili! Človeka vse doleti, pa že gre, če se sam pred seboj opraviči in pa pred onimi, ki mu je kaj zanje«... Mislim, da ga je ta stvar najhuje prijela, čeprav si je bil v svesti, da ni bil kriv.

Ko so nekateri že zdihovali: »Z borzo ne pojde, kar likvidirajmo! Kaj bomo čakali dovoljenj, velja nas že zadosti«, je pokojnik energično dejal: »Le še poskusimo, že pojde.« In šlo je.

Velesejem mu je bil zelo pri srcu. »Veste, zbornica, kmetiska, velesejem, borza, tja grem rad. Če bi tja potov ne imel, bi mi veliko manjkalo. Doma? Tu gre koleselj zdaj hitreje, zdaj počasneje...«

Na velesejmu je bil res rad. Veselilo ga je vrvenje ljudstva. Zanimal ga je razvoj naših ljudi. Nekako tihovesel je bil vselej. Pregledovala sva enkrat izdelke posameznih tvrdk. Povsod mi je kaj za razstavljalca tipičnega povedal. Zunaj, sredi lepega velesejemskega razstavišča pa je dejal: »Sicer nič ne de, lepo je in koristno, kar delamo. Sicer nas bodo ljudje enkrat 'fajn' ozmerjali, češ, saj niso zastoj delali, koritarji...«

* * *

Na Dunajski cesti me je pred kakimi 24—25 leti nekega dopoldne srečal pokojni dr. J. E. Krek. — »Servus! Poznaš Petra Kozino?« — »Poznam.« — »Kakšen se Ti zdi?« — Zasmem se: »Fejst fant. Bo za zadružnega čevljarkega direktorja.« Krek na to: »Uganil si.« Potem je ves oživel, potegnil prav krepko svojo dolgo viržinko in začel: »Kozina že pozna trgovino s čevlji. Ima delavnico in rad bi, da sezidamo tovarno, ki bi povzdignila naše čevljarstvo, ki do sedaj živi vse preveč kot mali hišni domači obrt.« In Krek se je razvnel ter slikal, kaj se da napraviti.

»Veš, z Dunajem ni nič, za kaj večjega obrtni pospeševalni urad ni. Sem že vse obšel in povsod hvalil. Ni denarja, pravijo. Jaz pa pravim: premalo razumevanja imajo.«

Kmalu nato je začel zidati Peter Kozina v Trziču veliko tovarno. Takrat je bila še na dnevnem redu znana protizadružna gonja, in ker so sumili voditelji te gonje v ozadju te akcije ekspanzijo zadružne misli, so se našli v skupnem boju proti Kozini tržiški Nemci-čevljarji kot konkurenti in neki protizadružni elementi. Trikrat so oblasti ustavile započeto delo Kozinove tovarne. Krek se je jezil. Kozina je bil ves zbežan. Toda Gospodarska zveza kot financijerka te nove tovarne je morala odstopiti. Na njeno mesto so stopili gg. dr. E. Lampe, prof. E. Jarc, dr. Pegan in podjetnik Lončarič. Nova firma je dobila ime: Peter Kozina et Co., ki je tovarno tudi dozidala.

Spočetka je bilo vse polno težav, no, svetovna vojna pa je take industrije dvignila. Peter Kozina je tudi kmalu izplačal svoje družabnike in za njegov polet ni bilo več ovir. Ves navdušen mi je razlagal, kaj bo vse napravil. In res! Vedno je preurejal, prezidaval, dograjeval. Prijela se ga je neka, kakor pravijo, »Schaffungswut«, ki je vse hvale vredna, ali najnevarnejša lastnost podjetnih ljudi.

Po poklicu trgovski pomočnik, kmetijski sin, se je razvil v velepoteznega industrijskega pionirja. Že ideja, ki jo je zasnoval kot mladenič: eksport izdelkov domače obrti (zobotrebci, slamniki, čevlji) je pokazala moža, ki ima svoj načrt.

Osnovanje lastne delavnice v Trziču je bila prva etapa lastne produkcije, za katero je morala logično nastopiti druga: lastna velika tovarniška produkcija.

In kdo je bil bolj pripraven za to kot pokojni Peter? Neutrudljiv, sveto zaljubljen v svojo idejo, delaven kot mravlja, pošten kot svetopisemski očak. Njegov okus je bil že naravno fino razvit, potovanje po svetu ga je opililo in park v Trziču, hiša na Bregu v Ljubljani, njen vrt, sama tovarna v Trziču in uslužbenska hiša na Pristavi — vse, kar je bilo pod vplivom Petra, je opozarjalo, da je gospodar res gentleman.

Ali ni mu bilo poslano po zaslugi. Je to sicer v življenju tragika vseh, ki ustvarjajo. Nastopil je s trnjem posuto pot slovenskega industrijca, najpoprej

† Peter Kozina,
član načelstva velesejma.

za človekom, ki bi ga razumel in mu preskrbel kapital za njegove zamisli, potem za delom in za izpopolnitvijo.

Ko je vse početne težave premagal, je ustvarjal in ustvarjal, iskal dela, naročal novih strojev, večal delovne prostore, tekal za novimi tržišči, reorganiziral na temelju izkustev in zopet so prišle nove težave. Peter je bil pogumen, iskal je izhodišča in ga našel. Poleg tovarne »Peter Kozina et Co.« je nastala družba s tremi družabniki »Peko d. z o. z.« in Peter je postal njen direktor. Zopet je delal, bil stalno na potu, mravlja ne more biti pridnejša. Zavrtna bolezen ga je pobrala v času, ko mu je bilanca za leto 1929 pokazala, da bo končno zmagal . . .

Tragična je bila Petrova usoda. Šolski primer, če se bo prav zapisal: Mlad, priden in pošten fant gre na delo, preмага vse ovire, postane gospod, ne pogospodi se, ne sede na pridobljeno — dela vztrajno dalje, v svoji ljubezni do lepega in najlepšega gre pa predaleč, pozabi na realnost, dober kot mati, pri izberi sodelavcev pa premalo kritičen. Ker je pošten

sam, misli tako o drugih, pride zopet v težave, ali ne omaša — na potu do končne zmage pade . . .

Pokojni Peter Kozina je bil osebno zlata duša. Dober delodajalec, izboren človek, najboljši prijatelj. Malo je takih. —

Vesejmar je bil od početka. Vnetega za vsak napredek ga je seve vesejem zanimal kot dokaz napredka naših krajev. Imel je stalno svoj oddelek in bil je prav rad na razstavišču. Kot odbornik je vneto sodeloval, kjer ga je bilo potreba.

Slovenci smo bili dolgo romantiki. Kot taki smo prav radi slavili vsakogar, kdor je zložil kako pesemco in zapisal kako štorijo. V šolskih knjigah smo se tudi učili o njih. Mož trdega dela v tako zvanih pridobitnih poklicih skoro nismo imeli in jih nismo poznali. Nismo zato znali ceniti vrednosti ustvarjanja. Zdi se mi, da bo treba večjega zanimanja za realnost in vsakdanje življenje in njih predstavnike. Spoznanje tega bo prineslo potrebno spoštovanje DELU.

Vrvenje na sejmišču.

Dr. L. Böhm, univerzitetni profesor.

Dr. L. Böhm.

O pogojih industrije v Sloveniji.

Čeprav razstave, ki so se že desetletja pred svetovno vojno pričele, na vzorčnih velesejmih razstavljajo in nudijo najrazličnejše blago, vendar njih ogromna večina razkazuje pred vsem industrijske proizvode. To ni naključje, nego posledica go-

sposodarskega razvoja, ki se vrši z neodoljivo silo in ki ga imenujemo proces industrijalizacije. Ta proces je tako silen, da ne pozna skoraj nikakih mej.

Dasi so središča današnje industrije še navezana na nekatere pokrajine in čeprav se še danes le pri nekaterih državah in narodih glavno vrši industrijski razvoj, vendar prodira industrija v vse kraje in priteguje v svoj krog tudi države in narode, ki so se v nedavnih časih industrijalno manj ali celo nič udeleževali.

Taki pojavi nove industrijalizacije so se pokazali posebno po vojni zlasti pri evropskih državah, ki so nastale na novo, pa tudi v prekomorskih državah, kolonijah in dominijonih.

Vzroki, ki so napotili nove in izvenevropske države in narode, ki ne pripadajo starim industri-

jalnim narodom, da se izkušajo tudi udeleževati industrijalno, so kaj različni. Nekatere države stremijo z industrijo po neodvisnosti od tujine, druge hočejo imeti z njo aktivno trgovsko bilanco in vso boljšo možnost za preživljanje prebivalstva, nego jo nudi agrarna produkcija, še druge žele vstopiti v krog industrijalnih narodov, ki s ponosom poudarjajo, da je napredek v industrijski tehniki kulturn znak prve vrste, ki dviga internacionalno veljavo, ugled in vpoštevanje. Zato opazujemo že nekaj časa krčevito stremljenje različnih držav, da bi dosegle neko industrijsko stopnjo.

I.

Ob desetletnici ljubljanskega velesejma, ki nam od leta do leta kaže lep napredek naše industrije, morda ne bo neumestno, če na kratko premostrimo, kateri materialni in idejni pogoji so bili učinkoviti, da se je tudi pri nas začela razvijati industrija, ki zavzema zelo častno mesto danes v Sloveniji.

Industrija v Sloveniji, oziroma nje početki pri nas se ne morejo drugače razkazati, nego samo v okviru industrijalnega pokreta, ki se je začel pojavljati pred več nego 100 leti najprej v Angliji, potem pa je počasi posegal na kontinent, provzročujoč velikanski preobrat v gospodarskem in socialnem življenju, s tehničnimi izumi in s tvorniškim veleobratom, zlasti pa z zmagovitim prodiranjem liberalnega naziranja v gospodarstvu, ki ga nazivljemo kratko »industri-

Pročelje sejmišča Ljubljanskega Velesejma.

jalno revolucijo». Ta industrijalna revolucija je bila tako jaka, globoka in vsestranska, da ji v razvoju gospodarstva ni nič podobnega. Rapidno naraščanje prebivalstva, predružen in navadno zvišan »standart of life«, nemožnost avtarkije, začetki prepletenosti svetnega gospodarstva, poželenje po tujih industrijskih surovinah in pa zahteva, najti razpečevališča za industrijalne proizvode, tvorba novih stanov in razredov, početki modernega delavskega vprašanja, nove prometne razmere, vse to so znaki in posledice industrializacije.

Dočim so Angleži mislili, da bodo spričo prvenstva v industriji kontinentu v tem oziru absolutno zavladali, se ta njih želja ni izpolnila. Takoj po Napoleonovih vojnah je pričela Evropa lastno industrijsko produkcijo.

II.

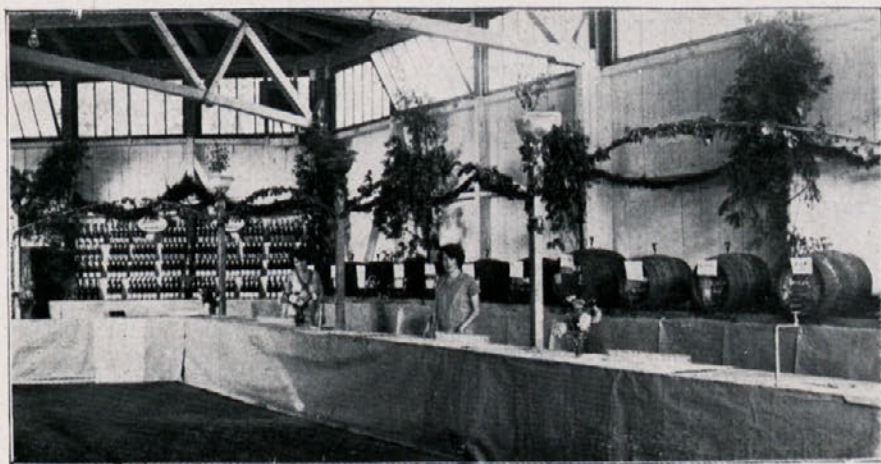
Med državami, ki so polagoma začele z industrializacijo, je tudi bivša Avstrija. K njej je spadala tudi Slovenija, ki je bila porazdeljena med več kronovin. Kakor je bila v onih časih upravno najtesneje zvezana z ostalo državo, tako se pri presojanju njenega industrijskega razvoja ne da izločiti iz okvira tedanje celokupne države in njenega gospodarskega življenja. Kakor se je vršil pohod nove industrializacije v ostali Evropi od severozapada proti jugovzhodu in jugu tako tudi v bivši Avstriji. Industrijski način proizvodnje je prodiral polagoma od severozapada proti jugu in je prispel tudi v naše pokrajine. Industrija se je v bivši Avstriji razvijala na poseben način. Največ industrije je bilo na Nemškem Češkem in pa v dunajski okolici. Čim dalje so segali kraji proti jugu, tem manj je bilo. Vzroki so bili različni. Navzlic važnosti eksportne industrije ji niso bili odločilni krogi nič kaj naklonjeni. Tudi ni bilo dalje proti jugu toliko prirodnih, prometnih, osebnih in pa denarnih pogojev zanj kakor pa drugod. Ne smemo tudi pozabiti, da ni bilo vladajočemu nemštvu do tega, da bi se naše pokrajine industrijsko dvignile. Zaradi tega so bila industrijska podjetja desetletja tako rekoč edino v nemških ali sploh neslovenskih rokah, naša inteligenca pa do tedaj tudi ni bila podjetna in denarna. Splošna kulturna miselnost je bila pri nas čisto drugače orijentirana. Kakor povsod drugod tako so tudi pri presojanju začetkov industrije in industrializacije v bivši Avstriji in z njo zvezanih slovenskih pokrajinah bili odločilni vsi oni faktorji, ki so direktno ali indirektno vplivali na njen razvoj: zemljepisna lega, bližina ali oddaljenost od morja, podnebje, razpoložljive surovine, gorivo, pri-

Del zadružne razstave.

rodne sile, prometna pota, poprejšnja rokodelstva, domača industrijalna, založniška ali manufakturna tradicija, intelektualno in fizično razpoloženje ljudstva, zgodovinski potek, nadalje vpliv velikih idej merkantilizma, liberalizma, socializma, potem iz splošne ekonomske politične orijentacije izvirajoči elementi svobodne trgovine, zaščitne carinske politike ali celo prohibicije, obrtna svoboda ali pa doprinasanje dokazov o usposobljenosti, dalje principa agrarne ali industrijske države in končno politika solidarne zaščite vsake vrste domače produkcije. Vsa ta poglobitvena načela so bila in so še odločilna v vseh državah, ki so primorane zavzeti stališče do industrije ali v pospeševalnem ali v ovirajočem zmislu. Da se bivša Avstrija ni mogla odtegniti tem načelom in da je to vplivalo na razvoj industrije v vseh njenih deželah, je jasno. Ob vplivu omenjenih pogojev se je začela industrija razvijati v bivši Avstriji in je polagoma posegala tudi v naše pokrajine, včasih ovirana, včasih pospeševana.

Težko je seveda ugotoviti, kakšno podjetje je prav za prav industrija, ker znaki za karakteristiko pojma »industrija« niso povsod in vedno enaki. Na vsak način pa moramo nazivati industrijsko podjetje gospodarsko napravo, ki je nastanjena v poslopiju čisto posebne zunanje oblike in kjer imajo parni stroj in drugi pomožni stroji glavno vlogo. V takem tvorniškem poslopiju je večje število delavcev, ki pa njim naročenih del ne napravljajo z roko, ampak s stroji. Ako to karakteristiko industrije, ki seveda ni popolna, vzamemo za bazo o presojanju početka industrije v Sloveniji, bomo rekli, da so nastala pri nas prva taka industrijska podjetja z glavno karakteristiko parnega stroja in pomožnih strojev v tako zvani »predmarčni dobi«, to je v štiridesetih letih prejšnjega stoletja.

Razstava domačih vin.

Iz poročila trgovske zbornice za Kranjsko, ki je prvič izšlo leta 1851., je razvidno, da je bila industrija okoli leta 1850. v prvem razvoju. Karakteristika tedanjega njenega stanja se glasi: »Industrija je v prvem razvoju«. Poročilo omenja pred vsem sladkorno tvornico, ki jo moremo zares imenovati pravo industrijsko podjetje. Izdelovala je inozemski trsni surovi sladkor. Delovala je izborno in imela mnogo kupovalcev zaradi izvrstnih fabrikatov. Razen tega ni bilo v bližini nobene druge, ki bi bila predelovala sladkorno peso. Nadalje sta še bili 2 strojni tvornici in pa 2 papirnici, potem 1 mehanska predilnica in tkalnica v Ajdovščini, tvornica za repno olje, 1 za vato, 1 za vžigalice ter nekaj drugih podjetij, posebno za železninarsko stroko.

Vse te maloštevilne in po kapaciteti (razen sladkorne tvornice) majhne industrijske naprave so omenjenega leta dobro uspevale, ker je bilo tedanje avstrijsko cesarstvo navzlic iz Anglije prodirajočim liberalnim idejam še zaščitno carinsko orijentirano in se je šele za časa ministra Belcredija v šestdesetih letih poprijelo liberalnega gospodarsko-političnega naziranja. To je seveda tudi jako vplivalo na razvoj industrije v državi. Omenjeno zbornično poročilo iz leta 1851. pravi, da bi se mogle že obstoječe industrije znatno razširiti, oziroma nove napraviti, pa manjka potrebnega kapitala in strokovnega znanja.

Zanimivo je, kako so odločilni gospodarski krogi presojali pogoje za razvoj industrije v Sloveniji v prvi polovici 19. stoletja. Presenetljiva je pravilnost presoje pogojev za industrijo, in to v času, krogu in razmerah, ko se je komaj še začela. Poročila zbornice iz petdesetih let pravijo, da je Slovenija, posebno pa ljubljanska okolica izredno prikladna za razvoj tvorniške industrije, in sicer iz teh razlogov:

1. Leža ob železnici, ki je bila leta 1851. dodelana samo do Ljubljane. Šele leta 1857. je bila podaljšana do Trsta in pozneje do Reke. Že tedaj so gospodarski krogi dobro spoznali nje važnost za alimentacijo industrije, oziroma za najcenejše in naj-

prikladnejše sredstvo za odvažanje industrijskih proizvodov. 2. Že pred 80 leti so se pa zavedali gospodarski krogi tudi velike važnosti cest, ki se križajo v Ljubljani in ki so v oni dobi, ko še ni bilo pri nas drugih železnic, vršile še večjo vlogo. Te ceste za promet so bile naslednje: a) na Dunaj, b) na Trst-Reko, c) na Zagreb in č) na Koroško. Razen tega se je stekalo v Ljubljani še mnogo drugih cest bolj sekundarnega pomena. 3. Gospodarski krogi onih časov so nadalje navajali kot ugodne pogoje za razvoj mlade industrije še te okolnosti: Bližina Trsta in Reke, cenena zemljišča, obilica vode

in stavbenega materiala, cenen les, množina premoga in šote, posebno pa so poudarjali, da leži Ljubljana v bližini najsevernejše točke Adrije. Ne smemo pozabiti, da so tedanji gospodarski krogi, ki so imeli zmisel za industrijski razvoj, vpoštevali tudi delavstvo. Bilo je dosti številno, obdarjeno z neko posebno spretnostjo za industrijsko delovanje in ni pretiravalo mezdnih zahtev.

Z naraščajočim številom prebivalstva, večjim popraševanjem po industrijskih dobrinah, s tvorbo kapitala, z novimi tehničnimi izumi, z zadostnim številom delavstva, s porajajočo se eksportno industrijo, z nastankom novih industrijskih panog itd. itd. se je industrijski proces v Evropi sploh začel vedno hitreje krepiti in je prodiral tudi v bivšo Avstrijo in njene pokrajine. Primerjanje števila podjetij, njih obsega, kapacitete, zaposlenja delavcev, investiranega kapitala itd. v industriji Slovenije sredi prejšnjega stoletja do početka svetovne vojne nam kaže njen stalno naraščajoči razvoj tudi na našem ozemlju. V tem zmislu in na teh podlagah se je tedaj pri nas razvijala, v vsakem pogledu deležna gibanja industrijskega življenja v Avstriji, s katero je bila tesno zvezana. Vsako leto je nastalo več industrijskih podjetij in tudi število delavstva je primerno naraščalo. Istotako se je množil investirani kapital.

Splošne gospodarske ideje, menjavanje konjunktur, mogočni gospodarski podvig koncem šestdesetih in v začetku sedemdesetih let, veliki polom leta 1873., krize in depresije, so bili gospodarski pojavi, pri katerih je bila udeležena tudi Slovenija do početka svetovne vojne in za časa vojne.

III.

Bistveno pa so se izpremenili pogoji za razvoj industrije po letu 1918.

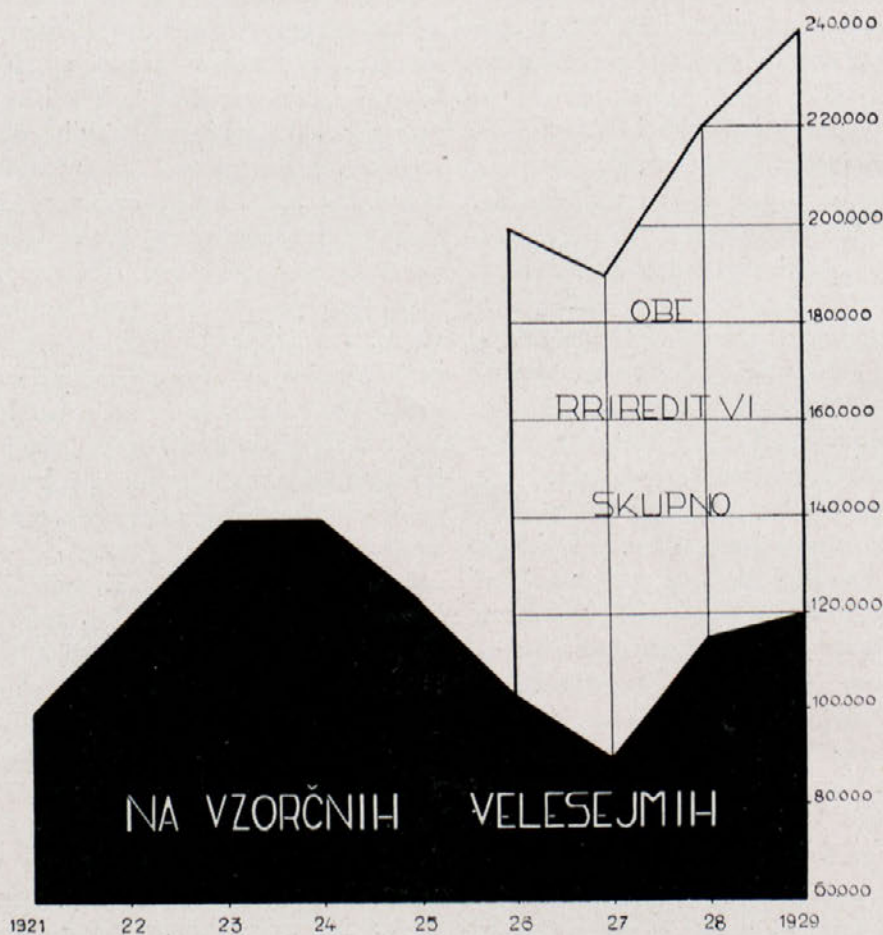
Dočim so prirodni pogoji v celoti ostali skoraj neizpremenjeni, so po prevratu nastale druge prilike za razvoj svetovne, evropske, jugoslovanske, slovenske industrije. Te predručajene prilike za razvoj

industrije moramo iskati bolj v gospodarsko idejnih vidikih, nego pa v prirodnih pogojih. Po vsem svetu je zavladovalo med svetovno vojno in po njej stremjenje po gospodarski, posebno pa industrijalni osamosvojitvi. Tudi naša država je bila med onimi, ki so po prevratu popolnoma v zmislu državne samostojnosti hotele doseči ekonomsko samostalnost, ne vpoštevaje v velikanskem optimizmu velikih, skoraj nepremagljivih zaprek, katerih mlada, do sedaj večinoma agrarna, neindustrijalno orijentirana država ne more zmoči. To zavedno ali nezavedno stremljenje, zvezano z neutemeljenim optimizmom in z mamljivo inflacijo, je dalo vsej naši državi povod za tvorbo novih industrij. Ta proces industrijalizacije pa, ki se je prva leta po vojni tako bujno začel razvijati po vsej državi, se je zaustavil v trenutku, ko je prenehala inflacija in ko sta splošno večja stabilizacija in solidnost v vsakem pogledu prevladali.

Mnoge industrije pri nas kakor v vsej državi so nazadovale in prišle v kritično stanje in so končno tudi propadle, tako da smo številčno v pogledu industrijskih podjetij v vsej državi na slabšem nego pred štirimi, petimi leti. Dobra stran teh kriz, ki jih je gospodarstvo preživelo, je pa bila ta, da se je industrijalno življenje ustalilo v tem zmislu, da snujemo vobče nova podjetja le tedaj, kadar in kjer je za to potreba in kadar obstoje za to zdravi pogoji.

V poedinah jugoslovanskih pokrajinah, kjer je kaj industrije, je po izjavah tujih strokovnjakov Slovenija industrijalno v najpovoljnejših razmerah, ker ima marsikatero osnovne pogoje za industrijo: surovine, premog, obilne pogonske sile, še dosti dobre prometne prilike, dokaj disciplinirano in izšolano delavstvo, posebno pa moramo naglašati, da je obrtno-industrijalno šolstvo v Sloveniji prav izborno organizirano. Tehniška srednja šola ter tudi cela vrsta obrtno-industrijalnih tečajev dajejo industriji pred vsem potrebni srednje in niže izobražen, v industriji poraben material. Ti ugodni prirodni in strokovno-teoretični pogoji se bodo dali še bolje izkoristiti, ako pomislimo, da zavzema danes Slovenija v industrijalnem pogledu v okviru jugoslovanske države vse drugo stališče nego poprej pod Avstrijo. Smotrena, na samooskrbo naperjena gospodarska politika nudi možnost, da se cela vrsta industrij lahko razvije v velikih dimenzijah. Jasno je, da bodo tiste pokrajine naše države, ki imajo pogoje za razvoj avtarkičnega gospodarstva, posebno v industrijalnem pogledu lahko z nekim opravičenim optimizmom pričakovale nadaljnjega industrijalnega razvoja.

Prihodnji velesejmi, ki so se pri nas udomačili kot stalna institucija, nam bodo pa vsako leto pokazali napredek naše industrije kot velepomembnega kulturnega faktorja.

Število obiskovalcev na velesejmskih prireditvah v letih 1921—1929.

Pregled razstavljalcev na velesejemskih prireditvah v letih 1921—1929

Leto	Razstav- ljalci na velesejmih		Tvrde na jesen. razstavah		Razstavljalci na kmetijskih razstavah										Vrtnarske razst.	Razstavljalci upodablajoče umetnosti (V oklepaju število razstavljenih umetnin)	Radio-amaterji	Modne revije	Prodajalci kož divjačine	
	Skupno število	Ino- zemcev	Skupno število	Ino- zemcev	Kmet. pridelki	Sir	Vino	Med	Sadje	Zele- njava	Goved	Konji	Perut- nina	Kunci						
1921	470	17																		
1922	534	150																		
1923	776	191																		
1924	726	148							27			63					47			
1925	623	157								143		94								
1926	646	141	173	35		26	9		33			121		6	Jesen 45 (661 del)	18		I. dražba 111 II. „ 87		
1927	623	129	165	36		28	9	31	41	28		95		6	L. V. S. 26 (289 del) L. V. S. 24 (260 del) Božična 21 (293 del)	27		III. dražba 113 IV. „ 102		
1928	706	172	217	60	63	16	23	35	11 64	21	33	89	14	11	3	L. V. S. 34 (434)	15		V. dražba 118 VI. „ 91	
1929	734	215	369	91		27	25	13	44				26	31	4				VII. dražba 124 VIII. „ 173	
	5838	1320	929	222	63	97	66	79	220	49	176	462	40	42	19	150 (1937 del)	60	47	1930 919 417 1390	

Pregled udeležbe inozemskih razstavljalcev na prireditvah velesejma v letih 1921—1929

		Anglija	Avstrija	Belgija	Brazilijska	Bolgarija	Češkoslov.	Danska	Francija	Grčija	Holandska	Italija	Litva	Nemčija	Ogrska	Poljska	Švedska	Švica	U. S. A.	Skupno
1921	Vzorčni velesejem	—	3	—	—	—	8	—	1	—	—	4	—	1	—	—	—	—	—	17
1922	Vzorčni velesejem	—	35	7	—	—	64	—	1	—	1	13	—	26	2	—	—	1	—	150
1923	Vzorčni velesejem	6	62	16	—	—	26	—	22	—	—	1	1	48	—	—	—	1	8	191
1924	Vzorčni velesejem	5	24	10	—	—	28	—	38	—	—	23	—	13	—	—	—	1	6	148
1925	Vzorčni velesejem	9	34	—	—	—	37	—	6	—	—	23	1	29	—	—	—	5	13	157
1926	Vzorčni velesejem Jesenska prireditiv	13 4	36 10	—	—	1	6 2	—	13 4	—	—	14 5	—	27 4	1 2	21	—	2	7 4	141 35
1927	Vzorčni velesejem Jesenska prireditiv	8 1	36 11	3	—	—	12 3	—	10 1	—	1	5	1	39 14	5 1	—	1 3	2	6 1	129 36
1928	Vzorčni velesejem Jesenska prireditiv	10	51 25	2 1	—	—	12 3	—	38 4	2	1	—	1	42 21	5 2	—	1 2	—	7	172 60
1929	Vzorčni velesejem Jesenska prireditiv	5	59 28	11 3	1	—	13 7	1	7 2	—	1	16 2	—	71 36	10 4	—	2 1	3 2	15 3	215 91
Skupno ..		61	414	53	1	1	221	2	147	2	9	106	4	371	32	21	10	17	70	1542

Z razstave meščanskih šol.

Dr. Milan Dular.

Velesejem in tujski promet.

In vendar praznujemo desetletni jubilej ljubljanskega velesejma! Leta 1921. se je rodilo to takrat

Arh. Costaperaria Josip,
velesejski arhitekt.

malo, nebogljeno dete, ki je vzbudilo ob rojstvu splošno zanimanje in občudovanje. Ob zibelki so mu stale rojenice in prorokovale življenje in srečo v izvedbi važne naloge v povzdigo narodnega gospodarstva Jugoslavije. Ob zibelki pa so se znašla prvič v novi, mladi državi vsa njena plemena v znamenju svobode in v težnji po medsebojnem spoznavanju in

napredku gospodarstva. Malo, šibko dete je moralo v poznejših letih preboleti vse otroške bolezni, ki so marsikdaj ogražale njega življenje. Pesimisti so mu napovedovali smrt in odrekli eksistenčno pravico. Danes ob desetletnici dokazuje naš velesejem vse drugo, velesejem, ki je naš, last in ponos nas vseh, ki je vzrastel v zdravo drevo z močnimi koreninami in sedaj izpreobrača nekdanje Savle v Pavle. Zaslužili smo si naš velesejem vsi. Od malega delavca do velikega industrijalca smo se borili zanj in ga negovali.

Preobratna doba tudi nam ni prizanesla s suhimi leti in kakor drugod je bila tudi našemu gospodarstvu potrebna preorijentacija, ki je zahtevala mnogo žrtev. Industrija, obrt in trgovina so se borili za obstanek. Ker je velesejem verna slika gospodarskih prilik, je zadela tudi njega ta borba, ki je bila ostra in močna. Premagati je bilo treba mrtvilo in preorijentirati organizacijo, značaj prireditelj in razstavno tehniko. Trd pa je bil tudi ta boj za obstanek, ker je ležalo na ramenih velesejske uprave ogromno breme milijonskega dolga. Spominjam se še dobro pet, šest let

Ivan Vavpotič,
akademični slikar.

nazaj, ko so odbornike težila bremenena dolgov, ki so kljub temu s smehljajem na ustnicah razkazovali došlim gostom ob otvoritvah nove prido-bitve v našem gospodarstvu, ki jih je kazal velesejem. Na njih ustnicah smehljaj, v srcu pa moreče skrbi! Zdeli so se mi kakor sladko-grenki Canii. No, borbenost je zmagala, vitalnost je bila

dokazana. Četudi velesejem finančno še ni trden, gledamo danes z vedrim čelom v bodočnost in razvoj.

Želim pokazati nekaj suhoparnih števil, ki pa naj živo dokažejo pomen velesejma tudi v tujskoprometnem pogledu, zlasti za našo slovensko prestolnico.

Nesporno je, da je privabil velesejem v teku devetih let sto tisoče tujcev v našo belo Ljubljano, ki bi sicer ne bili prišli v tolikem številu. Do l. 1926. smo prirejali samo enkrat v letu vzorčne velesejme, tega leta pa smo se preorijentirali in prikazali še z jesenskimi prireditvami »Ljubljana v jeseni« tudi stanje in razvoj našega kmetijstva, higijene, kulture i. t. d. Statistika kaže, da je bilo na velesejmih in jesenskih prireditvah v devetih letih 6767 razstavljalnih tvrdk, od teh 1542 iz inozemstva. Če odbijemo tisoč razstavljalcev iz Ljubljane, jih ostane še vedno skoraj 5800,

ki so prišli s povprečno dvema nastavljenca za 15 dni v Ljubljano. Ako so porabili tu za življenje na dan samo po 150 dinarjev, znaša skupni dotok denarja našemu mestu skoraj devet in trideset milijonov dinarjev. V devetih letih je obiskalo devet velesejmskih prireditev in štiri jesenske razstave 1,473.000 oseb (1,051.000 oseb velesejme in 422.000 jesenske razstave). Ljubljana sama daje približno 40.000 obiskovalcev, to bi znašalo na 13 prireditvah 520.000 oseb. Ostaja nam pa še vedno 953.000 obiskovalcev iz ljubljanske okolice in bolj oddaljenih krajev države in inozemstva. So obiskovalci, ki ostanejo po pet in še več dni, veliko pa jih je, zlasti podeželskega ljudstva, ki pridejo semkaj na velesejem samo za pol dne. Zato računam, da ostane povprečno vsak obiskovalec v Ljubljani po en dan in potroši morda 100 dinarjev. Denarni dotok od obiskovalcev znaša po tem računu pet in devetdeset milijonov dinarjev, skupno z razstavljalci v devetih letih torej sto pet in trideset milijonov dinarjev.

Ne smemo pa prezreti nakupov naših obiskovalcev po ljubljanskih trgovinah, saj je Slovanu v krvi, da prinese svojcem s potovanja darila. Ta navada je tudi pri nas stara, vsaj so že nekdanj prinašali romarji z božjih poti svojcem odpustke. Pa tudi hoteli in privatna stanovanja so zasedeni, izvoščeki brzijo, kavarne so polne, brivnice zaposlene. Kupčija in obrtnost cveteta takrat v našem mestu, raznega dela pa so deležni tudi naši obrtniki z dekoracijo razstavnih prostorov na sejmišču, tiskarne.

Široka reka obiskovalcev preplavlja našo belo Ljubljano, ki oživi v času velesejmskih dni v vrveče velemesto. Manjši potoki te široke reke pa odtekajo v naše divne kraje, v letovišča in zdravilišča.

Tudi v tem tiči ogromni pomen velesejmov.

Z vrtnarske razstave.

Engelbert Franchetti,
predsednik nadzorstva zadruge
velesejma.

Engelbert Franchetti.

Obrtništvo in velesejem.

S svetovno vojno so se pretrgale trgovske vezi, ki so spajale našega obrtnika, trgovca in industrijalca z zunanjim trgom. Prva poveljna leta je vladala v naših gospodarskih vrstah popolna desorijentacija. Čeprav radi nazivljemo ta leta leta konjunktura, ko so vsi, kar je bilo usposobljenih, pa

tudi neusposobljenih, obratovali in trgovali, vendar so bila ta leta za našega obrtnika polna težkih preizkušenj. Z osvoboditvijo je prosto zadihal, bil je narodno osvobojen, obenem pa je postal važen činitelj v narodnem gospodarstvu. Njegov ugled se je dvignil, ker je postal pri agrarni strukturi naše države poleg poljedelcev najvažnejši v vrsti gospodarskih stanov in tudi po svojem mišljenju najtrdnjša opora državi.

Tudi obrtniške organizacije so stopile takrat v povsem novo življenje in vse nas je prevzela edina želja, da v mladi državi dvignemo obrt na ono višino, v kvalitativnem in kvantitativnem oziru, ki mu je kot eni izmed najvažnejših gospodarskih panog v državi pripadala.

Za najprimernejše sredstvo, da pokažemo, kaj naš obrtnik zna in kaj premore, ter da damo pobudo onim malodušnim, smo smatrali razstave.

Porodila se mi je tedaj kot načelniku Zveze obrtnih zadrug misel, da bi priredili razstavo obrtnih izdelkov v širšem zmislu, ki naj pokaže sposobnost slovenskega obrtnika, pritegnile pa naj bi se na to razstavo tudi druge gospodarske panoge.

To svojo idejo sem predložil Zbornici za trgovino, obrt in industrijo, raznim drugim korporacijam ter tudi takratni deželni vladi, katera je po svojem zastopniku g. dr. Rudolfu Marnu stopila v zvezo z našimi finančniki, trgovci in industrijci. In glej — pred desetimi leti je na prostoru, kjer je nekdanja ljubljanska mladež brčala žogo, zrasla skupina paviljonov — ljubljanski velesejem.

Vsi smo bili ponosni nanj, ker smo lahko obilo pokazali žilavost in pridnost

Fran Stupica,
podpredsednik nadzorstva zadruge
velesejma.

Pogled na paviljon Č. S. R.

slovenskega gospodarja. Tekom njegovega obstoja so se ustalili v njem ne le domači, marveč tudi inozemski obrt, trgovina in industrija, in mnogo je obrtnikov, ki so hvaležni sejmski upravi, ki ni nikdar pozabila, da je v naši državi dobro razviti obrt prvi pogoj za tehnični napredek, in je zato izkazovala vedno večjo naklonjenost obrtništvu.

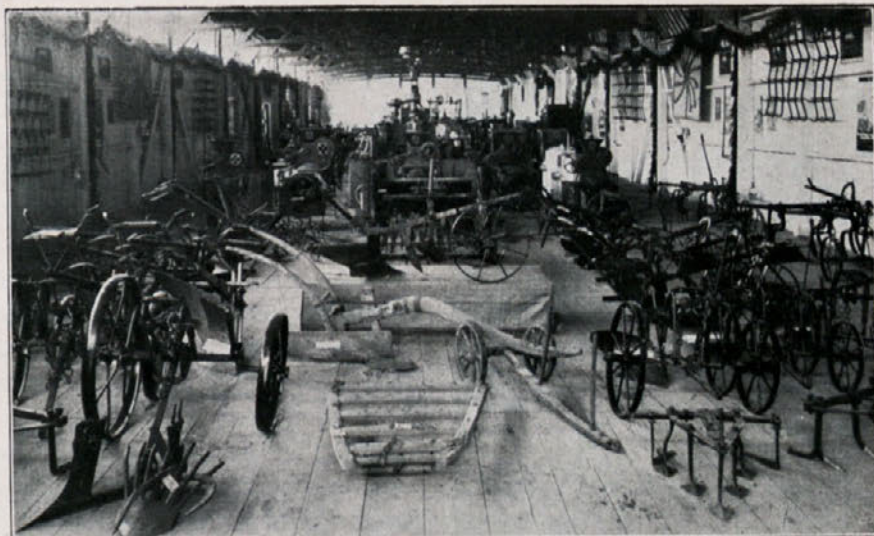
Ljubljanski velesejem je prebolel početne težkoče, postal je mednarodni sejem z vedno pestrejšo vse-

bino, obenem pa tudi središče vsega našega gospodarskega in kulturnega hopenja, kazalec, ki točno kaže napredek in padec v posameznih strokah našega javnega življenja.

Obrt ima v velesejmu krepko oporo in najlepšo priliko, da naveže stike s kupci iz drugih pokrajin naše države.

Toda še eno željo goji obrtništvo.

V severnih državah se za pospeševanje obrta in trgovine prirejajo stalne razstave. Namen teh stalnih razstav je, da si interese vsak čas lahko ogledajo

Razstava poljedelskih strojev.

Širca Stanko,
član nadzorstva zadruge velesejma.

različne obrtniške izdelke v večji izbi in na podlagi tega ogleda sklepajo kupčije. Poleg tega pa so razstavljene na stalnih razstavah tudi surovine, polfabrikati, orodje in potrebščine, ki jih potrebuje obrtnik pri svojem obrtovanju. S tem se nudi obrtnikom možnost, da

Mnenja sem, da je naš obrtnik dovolj sposoben in jak za to ter da je danes Ljubljana v prometnem oziru dovolj velika in upravičena, da opozori domačine in tujce na naš slovenski obrt.

Obrtništvo je važen činitelj v narodnem gospodarstvu in žrtve zanj so plodonosno naložena glavnica. Za razvoj obrtništva pa so velepomembne razstave njegovih izdelkov. Ker pa nam manjka stalnih razstav, je ljubljanski velesejem to vrzel v naših razmerah dobro izpolnil. Iz takih razstav se zrcali odsvit razvoja trgovine, obrta in industrije. Ustanovitev velesejma je važen korak k stalnim obrtnim in industrijskim razstavam.

Ob desetletnici te gospodarske ustanove zro vsi gospodarski krogi s ponosom nanjo in z zavestjo, da so ji s svojo vztrajnostjo pripomogli do tako lepega razvoja.

Pridružujem se obilim čestitkam z iskreno željo, da postane ljubljanski velesejem v bodoče še trdnjša opora v prizadevanju našega obrtnika za napredek in razmah.

si ogledajo v večji izbi stroje, orodje in druge potrebščine, ki jih rabijo v svojem obrtu. Stalna obrtniška razstava je torej v splošno gospodarskem interesu in koristna kakor obrtu tako tudi trgovini in industriji.

Tako stalno obrtniško razstavo si želi tudi naše obrtništvo.

Percentualna udeležba obiskovalcev iz poedinih pokrajin naše države.

Dr. Ciril Pavlin,
član načelstva velesejma.

Dr. Ciril Pavlin.

Moji spomini na prvi ljubljanski velesejem.

Zasluga, da praznujemo letos desetletni jubilej ljubljanskih velesejmov v Ljubljani, gre odličnemu predsedniku ljubljanskega velesejma g. Franu Bonaču, industrialcu v Ljubljani, in njegoviznačilnosti, da tisto, česar se loti, vselej tudi izvrši. Njegove prepričevalne besede

so bile odločilne, ko smo na anketi dne 19. novembra 1920. l., ki jo je sklical oddelek ministrstva za trgovino in industrijo, sklenili, da se priredi velesejem že jeseni leta 1921. in ne šele septembra leta 1922. Za to se je izprva zavzemala pretežna večina navzočih.

Misli, ki so vodile našega g. Bonača, so bile prilično naslednje: Trgovino, obrt in industrijo v Sloveniji ovira v razvoju nedostatni nakup. Širše plasti v naši pod mogočnim žezlom Karadjordjevičev novo osnovani kraljevini pa niti ne vedo, kaj jim nudi baš Slovenija, ker je po večini ne poznajo. Zato je v obojestransko korist, da poiščemo sredstev, ki naj to neznanje odpravijo. Kot tako sredstvo pa je bolj vpoštevan velesejem z izložbo vzorcev blaga za vsakdanje življenje nego pa razstava elitnih izdelkov. Prireditelj je pa neodložljiva, ker čas hiti ter se izgubljen leto pridobitka naše ožje domovine ne da nadoknaditi.

Veliko skeptikov je bilo tedaj med nami. Spominjam se prav živo, ko so le-ti rekli, če si upa g. Bonač svojo zamisel izvesti, naj pa prevzame tudi izvedbo sam.

In tako so mu soglasno naprtili težko breme predsednika velesejemskemu odboru.

Ob jubilejnem slavlju ljubljanskega velesejma me še prav posebno veseli, da ugotovim, da je zgodovina naših sejmskih prireditev sijajno pokazala, da niso naši domači pesimisti — bilo jih je lepo število — prav trdili, da sega taka prireditev preko naših moči, da je riskantna in da je brez temeljitih, najmanj eno dobro leto trajajočih priprav sploh ni mogoče izvesti.

V enem pogledu so sicer vsi ti pesimisti prav mislili, namreč glede finančne strani. Da je tu grozil riziko, mi bodo najbolj mogli potrditi vsi oni številni požrtvovalni gospodje, ki so, stremeč po tem, da bi na nesibičen način koristili naši pridobitnosti, pod načelstvom žal že preminulega in v analih velesejmske zgodovine nepozabnega predsednika trgovske in obrtniške zbornice g. Ivana Kneza žirirali, kar se denarja tiče, vedno nenasitni sejmski upravi ogromno število milijonov, ki bi bili izgubljeni, ako bi se bila prireditev ponesrečila.

Široko zasnovana prireditev je imela veliko število odborov. Poleg predsedstva so delovali številni glavni odbor in mnogobrojni odseki. Odšla je v tujino tudi študijska komisija, da si je ogledala inozemske velesejme ter proučila na podlagi pridobljenih izkušenj, kako bi se osnovali velesejmi v naši beli Ljubljani. Že so se počeli priobčevati prvi reklamni članki o

S sportne razstave.

velesejmu, izšli izpod spretnega peresa g. dr. Viktorja Murnika, tajnika tržovske in obrtne zbornice v Ljubljani, ki je bil tudi tajnik in duša pripravljalnega odbora za ljubljanski velesejem. Prireditvi, ki naj bi se vršila od 6. do 21. avgusta 1921. l., se je nadelo ime »ljublanski veliki semenj 1921«. Iz prehodnogospodarskega urada, ki je, kakor nam je še vsem znano, urejal uvoz v Slovenijo in izvoz iz nje, je nastal pod vodstvom g. Karla Detele polagoma urad ljubljanskega velesejma ter posloval v sedanji Naglasovi hiši na Turjaškem trgu št. 6.

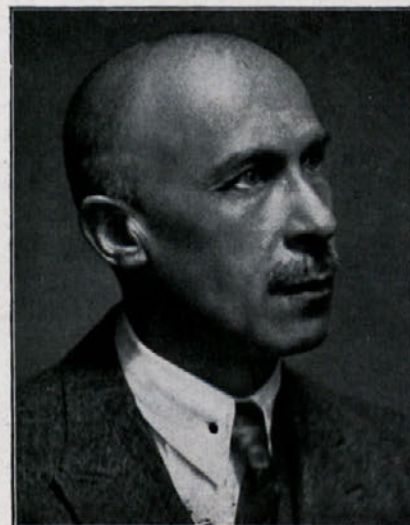
Jaz sam sem prišel v te prostore in s tem v tesnejši stik s prvim ljubljanskim velesejmom nekako tako kot Pilat v vero. Menda je bilo junija meseca 1921, ko me je Zveza industrijcev na slovenskem ozemlju naše kraljevine, katere drugi tajnik sem bil, tedaj »izposodila«, da prevzamem za čas hude bolezni g. ravnatelja Detele kot zastopnik predsednika vodstvo velesejemskega urada.

Prvo, kar sem videl, je bilo, da prireditve do izprva zamišljenega termina ne moremo dogotoviti. Zato smo jo prenesli na poznejši čas, t. j. na dobo od 3. do 12. septembra 1921. Urad ljubljanskega velesejma je pa započeto delo z vso naglico nadaljeval. Mesto začasnih prijav za udeležbo na prvem vzorčnem velesejmu je bilo treba dobiti definitivne ter v to svrhu razpresti na velikopotezen način reklamo doma in v inozemstvu. Z naraščajočim številom definitivnih prijav pa se je pričela skrb za prostor. Ti in drugi posli so začeli tako naraščati, da je bilo treba število uradništva v uradu pomnožiti.

Naš vedno domiselni g. ravnatelj dr. Milan Dular, ki zna vsako leto dati velesejmu novo lice ter nov sijaj in mu pridobiti silnih atrakcij, je že tudi sodeloval

v sejmskem uradu v tej dobi vrvenja, ko je bilo še vse, kar smo prijeli v roko, novo in ko je bilo treba pred vsem poiskati in najti sredstev, kako zamišljene ideje realizirati. Dela je bilo toliko, da so delale pisarniške moči v dveh oddelkih, eden do zgodnjih popoldanskih ur, drugi pozno v noč. Zjutraj ob dveh ali še kasneje je pa prišlo

na vrsto časopisje, ki je v vsej naši kraljevini vedno rade volje priobčevalo naše propagandne članke in notice. Tudi našemu predsedniku g. Bonaču prireditvi ni dala spati. Skoraj vsako noč me je pozval trikrat do štirikrat k telefonu — podnevi je bilo itak s sejmskim uradom zelo težko dobiti zvezo — ter mi sporočil vselej nove misli, nove ideje glede organizacije in propagande ter izvedbe te dotlej v naši kraljevini še popolnoma osamljene zamisli. Še eno reminiscenco! Neko noč sva izbirala z g. predsednikom sejmski znak. Predložil, odnosno napravil sem mu skico za skico. Nisva se pa mogla odločiti, dokler mu nisem narisal znaka, ki ga je obdržal ljubljanski velesejem celih dosedanjih deset let. Sestavljen je bil iz treh trikotov, ki naj značijo trgovino, iz zobatega kolesa, ki naj bi bilo simbol industrije in obrta, z žitnim klasom

Dr. Viktor Murnik,
član načelstva velesejma.

na vrhu, ki naj celemu svetu kaže, da naš velesejem ni namenjen samo pridobitnim krogom, temveč zlasti našemu zglednemu kmetijstvu, na čigar sodelovanje smo že od prvih početkov polagali odločilno važnost. Časa nam je zadnje mesece pred prireditvijo tako nedostajalo, da se niti formalne seje velesejmskih odborov niso mogle več vršiti. Zadostoval je formalni pristanek gospodov, ki so nam podpisovali za naše denarne potrebsčine menice, in stvar se je izvedla.

S tem vred se je pa vršilo delo na sejmišču pod strokovnim vodstvom g. arhitekta Josipa Costaperrarije, čigar realizirani načrt je po sijajno uspeli enotnosti in slikovitosti še danes predmet občudovanja in priznanja. Omahovali smo izprva, kje naj priredimo velesejem. Vpoštevali smo sedanjo tehniško srednjo šolo s

Z razstave avtomobilov.

Zbirka Sejmskih Vestnikov.

pripadajočim okolišem ter tudi druga poslopja v Ljubljani. Nad vse srečna je bila po g. inž. Milanu Šuklju tu, tajniku Zveze industrijcev v Ljubljani, forsirana zamisel, da dajmo ljubljanskemu velesejmu lastne zgradbe in lasten dom. Brez tega ljubljanski velesejem najbrž tudi ne bi bil dosegel takih uspehov, kakršne je žel v prvem desetletju. Tudi prostor, kjer so pred desetimi leti še igrali nogomet, je bil na vse primerno izbran. Krasna pogleda na eni strani na Ljubljanski grad, na drugi pa na zelenje Tivolija zelo dvigata slikovitost sejmišča.

Od prvih dni avgusta meseca leta 1921. se je delo na sejmišču vršilo na prav ameriški način in nič ne pretiravam, da ni v zadnjih dneh prav nič zaostajalo za ono naglico, s katero je svoj čas ameriško cirkuško velepodjetje Barnum & Bailley postavilo na tem prostoru svoje šatore. Delali smo seveda noč in dan.

V zadnjih dneh avgusta meseca leta 1921. je bilo poslopje sejmskega urada že toliko gotovo, da smo mogli misliti na preselitev. Dobili smo tri velike mobiljske voze ter se napotili, skoro bi rekel, v izprevodu z njimi vred na lice mesta, kjer so po preteku ene ure že pričeli nadaljevati pisalni stroji svoje v dotedanjih prostorih v Naglasovi hiši prekinjeno delo.

Že v pripravljalni dobi se nam je posrečilo, da smo vzbudili za našo prirediteljsko zanimanje vseh jugoslovanskih oblastev in vse javnosti širom naše velike domovine. Videli smo v tem dokaz, da je bila pot, ki smo jo po intencijah svojega predsednika g. Bonača pri organiziranju te naše prireditve ubrali, prava.

Sejmska prirediteljska pa ni bila nova samo za nas, temveč tudi za vse naše oblasti, naše razstavljalce in obiskovalce. Vsem tem je bilo treba bolj ali manj obširno raztolmačiti, za kaj gre. To je seveda povzročilo tedaj, ko smo orali prireditvi ledino, dokaj več dela nego pri poznejših naših prireditvah. Z zadovoljstvom moram ugotoviti, da so vsa naša oblastva že tedaj bila popolnoma dovzetna za naše razmere in pripravljena, da nam pomagajo, kjerkoli je mogoče. Ker je bilo dokaj prijavljenih razstavljalcev inozemcev, je bilo treba urediti carinski postopek in preskrbeti za to,

carinske manipulacije ne bodo ovirale pravočasnega dohoda blaga na sejmišče. Da se razstavljalcem ekspedicija blaga na sejem čim najbolj olajša, se je osnoval v območju sejmskega urada tudi poseben oddelek, ki je za izložbo namenjene pošiljke sprejemal, da jih je tu oddajal razstavljalcem. Preglavitve nam je povzročala ob tedanjem pomanjkanju stanovanj stanovanjska zadeva. Po zaslugi in vzorno vestnem delu g. magistratnega ravnatelja Draga Šebeniaka se je pa tudi ta zadeva na vzoren način rešila, tako da smo z mirnim srcem lahko čakali prihoda naših odličnih gostov, ki jih je k otvoritvi povabila posebna deputacija pod vodstvom g. ravnatelja dr. Ludvika Böhma.

Prilčno teden dni pred otvoritvijo velesejma se je na srečo vrnil iz bolnice, dasi še kot rekonvalescent, g. ravnatelj Karel Detela, ki smo ga že vsi težko pričakovali.

Dne 2. septembra zjutraj je bilo na sejmišču kakor na mravljišču. Profesijonisti so vršili še zadnja dela, razstavljalci so došli v njim določene prostore, od skladišča na glavnem kolodvoru pa do sejma se je vila ves dan in vso noč nepregledna vrsta voz, ki so dovažali za izložbo namenjeno blago. Sejmišče samo se je pa že odelo v slavnostno obleko. Prapor je plapolal pri praporu, zastava pri zastavi. Že so prihajali zastopniki centralne vlade ter krajevnih oblastev in drugi odlični povabljeni gosti, z njimi vred pa številni posetniki. Stanovanjski urad je imel polne roke dela, toda funkcioniralo je vse brezhibno.

Dne 3. septembra 1921 ob desetih, ko je z vznesenimi besedami predsed-

Dr. Rudolf Andrejka,
dolgoletni urednik Sejmskega
Vestnika.

Dr. Ivan Pless,
član nadzorstva zadruga velesejma.

nik g. Fran Bonač očrtal vse delo in vse težave, s katerimi smo oživitvorili ta naš prvi velesejem, ter ko ga je proglasil tedanji minister za trgovino in industrijo g. dr. Mehmed Spaho za otvorjenega, smo pa imeli vsi, ki smo po svojih skromnih močeh količkaj sodelovali, največje zadoščenje za svoje delo s splošnim priznanjem in s pohvalo te prve naše prireditve, ki je ne bomo nikoli pozabili.

Naše delo je bilo z otvoritvijo velesejma tako rekoč končano. Upam pa, da mi ne bo nihče zameril, ako povem, da smo ga v družbi našega odličnega glavnega sejemskega odbora večkrat proslavili v skrajnem kotičku ljubljanskega sejmišča pri kapljici rujnega vinca na »Špici«, tako nazvani od ljubljanskih meščanov.

Ljubljanski velesejem je bil deležen priznanja tudi z najvišje strani. Nj. Veličanstvo naš kralj Aleksander je blagovolilo odlikovati z visokimi redovi našega velezaslužnega g. predsednika, odlične predstavnike naših gospodarskih krogov ter prvoboritelje našega tujkega prometa. Naši časopisi pa so tekmovali, kateri bo nad vse uspelo prireditve bolj pohvaliti.

Eden najlepših spominov, ki me veže na to prvo prireditve, pa je odgovor preprostega seljaka iz Južne

Srbije, ki sem ga vprašal, kako mu je prireditve ugaljala: »Boga mi, nisem vedel, da je naša država tako lepa in da ima toliko pokazati. Vesel sem, da sem prišel, čeprav sem rabil za pot sedem hlebov!« V tem odgovoru tiči namreč nekaj, kar stoji: da prvi ljubljanski velesejem vsekakor ni bil med zadnjimi, ki so pripomogli k medsebojnemu spoznavanju vseh delov naše domovine in k njenemu popolnemu zedinjenju. Če ne bi bil imel ljubljanski velesejem nikakega drugega uspeha, bi bil že ta zadosćen.

Dr. Josip Boncelj,
član nadzornišтва zadruga velesejma.

Inž. Rado Lah,
direktor Kmetijske družbe v Ljubljani.

in potrebščinami za izboljšanje kmetijskega gospodarstva in jim olajšujejo njih nabavo; 2. poučujejo jih o novostih na kmetijskem polju; 3. seznanjajo konsumente s kmetijskimi pridelki in 4. nudijo razstavljalcem priliko za medsebojno tekmovalstvo v kmetijskih pridelkih in izdelkih. Te smotre je Kmetijska družba imela v mislih, ko se je po prevratu odločila za te prireditve. Sicer je že v minulemu stoletju znala ceniti njih veliki pomen, kajti ni jih le uvedla doma,

Ing. Rado Lah.

Kmetijske razstave v Sloveniji.

Kmetijske razstave imajo različne naloge: 1. seznanjajo kmetovalce z novimi kmetijskimi pripomočki

ampak se jih je udeleževala tudi v svetovnih mestih, kakor v Parizu l. 1857 in 1863, v Londonu 1851, na Dunaju 1873, v Gorici 1891, v Trstu 1880 in drugod. Doma je prerejala sadjarske, vinarske, vrtnarske, mlecarske in perutninarske razstave, da je z njimi vzbujala zanimanje za te panoge in olajševala prodajo pridelkov.

S kmetijske poučne razstave.

Splošne večje kmetijske razstave pa so nastale šele po prevratu, ko jih je omogočila uprava ljubljanskega velesejma s svojimi prikladnimi prostori in s svojim aparatom.

V prvem letu ljubljanskega velesejma je Kmetijska družba poskusila z vinsko razstavo, ki jo je s sodelovanjem svojega vinarsko-sadjarskega odseka priredila v dneh 3. do 12. septembra 1921. l. Namen ji je bil, da ustvari sliko o našem vinarstvu in jo poda domačim in inozemskim obiskovalcem, da spoznajo naša vina. Ta prireditev se je že v prvem letu tako dobro obnesla, da se je odslej z uspehom ponavljala vsako leto in je mnogo pripomogla k naši vinski trgovini.

Na II. ljubljanskem velesejmu od 2. do 11. septembra 1922. l. je bil vinski sejem prirejen pod imenom »Združenih bizeljskih in dolenskih vinogradnikov«, ki so s tem hoteli poudariti prednosti svojih pridelkov. Temu sejmu se je priključila tudi razstava kmetijskega orodja in strojev.

Na svoji tretji prireditvi od 1. do 10. septembra 1923. l. je uprava velesejma spravila razne kmetijske panoge v isti oddelek. Tako so bili razstavljeni mlekarški, mesni, rastlinski, sadni in pivovarniški izdelki, dalje poljski in vrtni pridelki, semena, umetna gnojila, močna krmila, kmetijski stroji in orodje. To sicer še ni bila prava kmetijska razstava, vendar je podala že njene bodoče konture.

Pri svoji četrti prireditvi avgusta 1924 je uprava še bolj podpirala težnje kmetijskega stanu. Dne 24. avgusta je bila prva razstava konj, ki je uspela precej dobro, čeprav še ni podala prave slike o naši konjereji. Istega leta od 18. do 20. oktobra se je vršil prvi sadni sejem, ki je pobudil poznejše slične prireditve ob dobrih sadnih letinah.

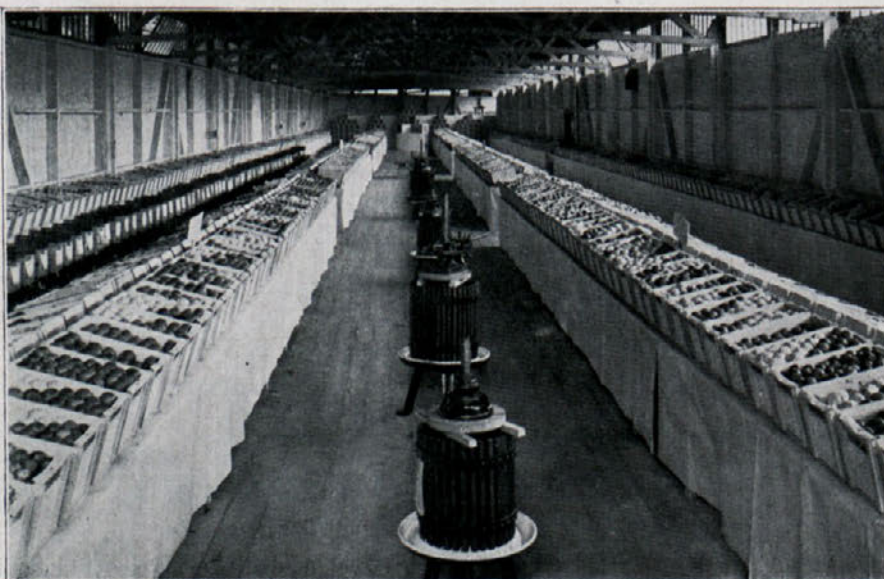
Peti vzorčni velesejem od 3. do 8. septembra 1925. l. je zopet donesl dve novosti: Kmetijska

Odbor sadjarskega društva.

družba se je prvič udeležila velesejma s svojim blagovnim oddelkom ter razstavila kmetijske potrebščine, ki jih nudi svojim članom. S tem je podala sliko o svojem obratu. Ta vzorčni sejem je bil bolj poučnega in informativnega značaja in je seznanil široko javnost z delovanjem družbe. Druga novost je bila skupna razstava goveje živine in konj, združena s plemenskim sejemom, ki so se mu pridružile tudi jezerske ovce. Bilo je tu nad 250 glav plemenske živine, ki je nudila pogled v živinorejske razmere Slovenije, zlasti ljubljanske okolice in enega dela Gorenjske.

Zanimanje kmetijskih in drugih krogov za kmetijske oddelke na velesejmu je raslo od leta do leta, zato se je Kmetijska družba odločila, da priredi na šestem velesejmu 1926. l. od 4. do 13. septembra prvo kmetijsko razstavo v večjem obsegu. Razdeljena je bila na več oddelkov: v strokovno-poučni, ki je obsegal vse panoge kmetijskega gospodarstva, v mlekarški z razstavo sira, v vinski z buteljskimi vini in v strojni z najraznovrstnejšimi kmetijskimi stroji. To je bila prva večja prireditev te vrste v Sloveniji, name-

Razstava sadja.

njena kmetovalcem, ki so jo v veliki množici obiskali ter odnesli z nje mnogo ugodnih vtisov in koristnih izpodbud za svoje kmetijsko gospodarstvo. In s tem je bil podan začetek pravih kmetijskih razstav na ljubljanskem velesejmu. Razen Kmetijske družbe so na njej sodelovale skoraj vse kmetijske korporacije Slovenije, kmetijske in gospodinske šole ter razni zavodi. Dne 5. septembra se ji je pa pridružila še konjska razstava, ki je že bolje uspela nego prejšnji dve.

V letu 1927. bi bila morala Kmetijska družba praznovati stošestdesetletnico obstoja in je v ta namen pripravljala posebno jubilejno kmetijsko razstavo. Ker so pa bile priprave zanjo v tem letu iz raznih razlogov otežkočene, jo je preložila na prihodnje leto 1928. Priredila pa je jeseni istega leta od 17. do 26. septembra pokrajinsko kmetijsko razstavo s trgovskim značajem in naslednjimi oddelki: sadnim, zelenjadnim, mlekarskim, čebelarskim, vinškim in kmetijskostrojnim.

Najsijajnejša pa je bila jubilejna kmetijska razstava Kmetijske družbe od 1. do 10. septembra 1928. Tako obsežne in mnogovrstne pač še ni bilo po prevratu v naši državi. Na njej so bile zastopane vse kmetijske panoge in njih pomožne stroke, ki so z razstavljenimi predmeti napolnile tri velike paviljone. Razen tega so bile na prostem v majhnih oddelkih razne kmetijske zanimivosti. Vršile so se tudi začasne razstave govedi, konj, perutnine in kuncev. Prvič so se tedaj vršile kmetijske kinopredstave. Bilo je pa tudi mnogo drugih zanimivosti. Sploh je

vsa prireditve vse obiskovalce presenetila kakor po obsegu tako tudi po raznovrstnosti in okusnosti. Mogoča pa je bila samo ob takih pogojih, kakršne nudi ljubljanski velesejem.

V letu 1929. je družba ob priliki spomladnega velesejma od 30. maja do 9. junija priredila razstavo perutnine in kuncev, ki je kot prva večja taka prireditve prav dobro uspela in napravila začetek smotrenega pospeševanja teh dveh kmetijskih panog. Jesenska kmetijska prireditve je imela pa bolj trgovski značaj in se je vršila kot sejem za mlekarske izdelke, za med, vino in za kmetijske stroje. V oktobru pa je bil še posebe prirejen sadni sejem.

Tako bi bil v kratkem opisan razvoj kmetijskih razstav in sejmov v minulem desetletju. Te prireditve pomenijo veliko pridobitev za naše kmetijstvo, saj so najuspešnejše sredstvo za njegovo pospeševanje, ker nudijo kmetovalcem priliko, da se na licu mesta prepričajo o uporabnosti marsikaterih novosti za svoj napredek.

Da so se navedene razstave mogle vršiti v takem obsegu in s tako raznovrstnostjo, je velika zasluga ustanove ljubljanskega velesejma, ki rade volje daje v to svrhu na razpolago svoje tako praktično urejene prostore. Podpirala jih je še posebno sedanja uprava velesejma, ki kaže vedno zmisel za take prireditve in je z vsem svojim aparatom pomagala organizaciji posameznih oddelkov. Želeti bi bilo, da postanejo kmetijske razstave stalne. Posečal jih bo vedno naš kmet in se na njih navzemal novega duha zaboljšanje svojega gospodarstva.

Minka Govekarjeva.

Minka Govekarjeva.

Slovenka in ljubljanski velesejem.

Mnoge zgodovinske vesti iz davnih stoletij do danes, pravljice, pripovedke ter narodne pesmi pripovedujejo, da je bila slovenska žena v vseh dobah zvesta, vztrajna in pogumna tovarišica mož. Z njimi je tekmovala v žrtvah za domačo grudo, za jezik in vero.

V poganski, luteranski, turški, reformacijski, v protireformacijski ter v francoski dobi, v vojnah koncem 19. in v začetku 20. stoletja je slovenska žena dokazala, da ni mehkužna, nego da zna delati,

se žrtvovati, a tudi kljubovati. V borbi proti tujemu nasilstvu je bila vedno v prvi vrsti ob možeh, ki so odbijali sovražne naklepe in obenem dvigali nacionalno zavest ter duševnost narodovo. Ob strani pionirjev slovenske kulture je stopala zmerom tudi slovenska žena. Tudi med prvimi socijalnimi delavci je bila. Dokazala je, da je polna dejanskega usmiljenja in dobrote do sirot, ubožcev in vseh bednikov.

V svetovni vojni je bila Slovenka povsod na svojem mestu. Z roko v roki z moškimi je izdatno pripomogla, da si je rešil narod svojo čast, dvignil pred vsem svetom glas po zedinjenju Jugoslovancov in da smo končno dosegli nacionalno svobodo in državno samostojnost.

Nova doba je prinesla slovenskemu in jugoslovanskemu ženstvu nove naloge. In naša žena je dala nov dokaz o svoji zavednosti in zrelosti.

Kako se je po l. 1918. začutila potreba po čim intenzivnejšem udejstvovanju organizirane žene v jav-

nosti, kažeta oživotvorjenje »Jugoslovanskega ženskega saveza« ter ustanovitve mnogih ženskih organizacij v središčih Slovenije in križem nje... Prej so slovenski ženi minevala leta v človekoljubnem, prosvetnem in socialnem delu, zdaj se je začela udeleževati v feministnem stremjenju po enakovrednosti in enakopravnosti z moškim. Pokazati, kaj je Slovenka delala in dosegla v preteklosti a po čem stremi za bodočnost, to je bila naša nova naloga.

Izmed mnogih sredstev, ki se jih povsod poslužujejo žene, da ovržejo zmotna in krivična naziranja in plitke trditve o njih manjši duševni vrednosti, so kulturnohistorične razstave ženskega dela. Slovenkam je pomagal uresničiti tako razstavo ljubljanski velesejem. Njegova uprava nam je dala na razpolago prostorni paviljon »K«. Tako je naše Splošno žensko društvo na njeno povabilo priredilo za svoj 25letni jubilej od 26. junija do 6. julija l. 1926. veliko razstavo »Slovenska žena«. Ta je podala jasno in pregledno sliko ženskega duševnega, narodnega, karitativnega, umetniškega, umetnoobrnega in navadnega obrtnega dela od prvih početkov nacionalne zavesti do danes. Bila je torej izraz celokupnega dela Slovenk v preteklosti in sedanjosti v Jugoslaviji in daleč izven nje. Bilo je največjega pomena, da se je vršila ob času, ko se je izpremenila sicer skromna Ljubljana v pravo vele mesto, v shodišče številnih zastopnikov najrazličnejših narodov. Tisoči so ondi iskali kupčijskih zvez ali le zabave, prijetne paše očem, a so se hočeš nočeš morali zanimati tudi za uspehe in smotre naše žene. Videli so, kaj je ustva-

Kulturna razstava »Slovenske žene«.

rila na torišču literature, upodablajoče umetnosti, šolstva, umetnega in domačega obrta, socialnega skrbstva, humanitarnosti, sporta, ženske organizacije, feminizma... itd. Pojasnjeval in razlagal jim je to v podrobnosti še 280 strani obsegajoči ilustrovani ženski zbornik »Slovenska žena«, trajen spomenik ženskega dela, kakršnega ne premorejo niti Čehoslovakinje niti Nemke, še manj pa Hrvatice ali Srbkinje.

Druga razstava, ki je tesno zvezana z delom in žitjem naše žene, so bili krasni, pestri izprevodi naših žen in mož v narodnih nošah na velesejmu leta 1927. in 1928. Teh izprevodov so se v velikih skupinah udeleževale iz raznih krajev prav tako naše kmetice kakor tudi meščanske gospe in gospodične. Velesejemski uprava je na ta način poskrbela, da se je vez našega naroda s preteklostjo poživila in okrepila. Hvalevredno je, da je polagala posebno važnost na pravilnost in pristnost naših noš, ki na žalost vedno bolj izginjajo spričo vpliva mednarodne mode.

In razstava kmetiške hiše na velesejmu leta 1927! Kdo je bolj združen z njo nego naša kmetiška žena, mati in gospodinja? Kje je več dela njenih rok, njenega srca in razuma kot ondi, kjer se poraja, žije in umira? V kmetiški hiši in okoli nje!

In dalje! Naša žena, ki vedno in povsod očituje svojo ljubezen do narave, do rodne grude, ki jo je obdelovala, rahljala in zalivala, je izvabila iz nje cvetje in sadove, kakršne smo občudovali na velesejemskih vrtnarskih, sadnih in zelenjadnih razstavah.

Odbor za prireditve tekem harmonikarjev.

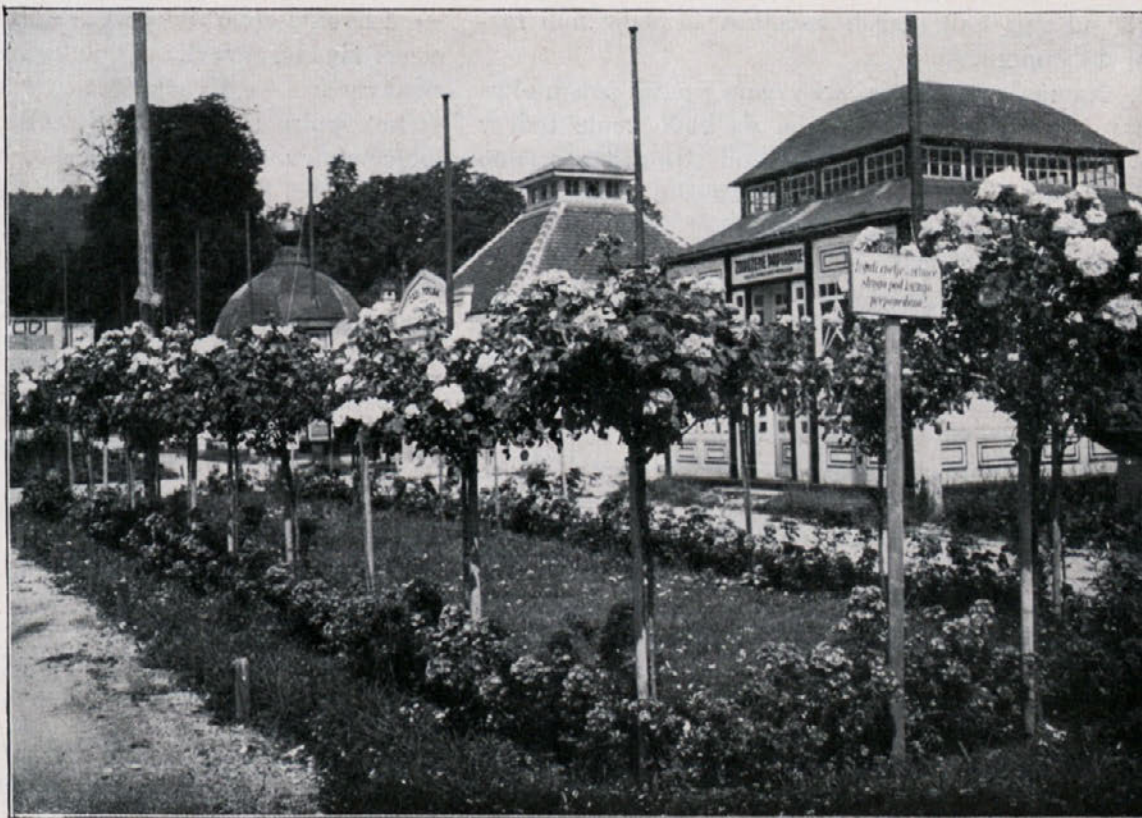
Tudi pri kulturnohistorični razstavi »Gledališče in ljudstvo« leta 1927, ter pri jubilejni razstavi meščanskih šol v Sloveniji l. 1929, so odlično sodelovale naše dramske in operne umetnice, zaslužne diletantke z dežele, od nosno učiteljice.

Razstav naših upodablajočih umetnikov, ki dobe gostoljubno streho malodane na vsakem velesejmu, se udeležujejo takisto naše priznane slikarice in kiparke.

No, tudi vobče je na našem mednarodnem vzorčnem velesejmu samem težko ločiti delo žensk od dela moških. Saj imamo v Ljubljani, Mariboru ter na deželi lastnice in samostojne voditeljice velikih obrtovalnic, delavnic in trgovin, ki vodijo in usmerjajo delo celega krdela moškega in ženskega osobja. Mnoge izmed teh tvrdk so že opetovano razstavljale svoje po sodobni višini odlične vzorce na ljubljanskem velesejmu. V tekstilni industriji in konfekciji, pri perilu in kožuhovini, v klobučarstvu, slamnikarstvu, košarstvu in leseni robi, v lončarstvu, v galanteriji, pri tkanju platna in preprog, v pletarstvu i. dr. bi bilo docela nemogoče pogrešati ženske roke, njene inicijative in vodstva.

Narodne noše na velesejmu.

Cvetlični nasadi.

Najlepše uspehe je kajpada dosegla naša žena v tradicionalnih, a vztrajno izpopolnjevanih in moderniziranih ročnih delih: v čipkarstvu, pletenju, tkanju, vezenju, v črtanju pisanic, v komponiranju narodne ornamentike, ki jo vidimo na pečah, avbah, na raznih prtčih, pregačah, pisanicah ter celo na božičnem in velikonočnem pecivu. Uprava velesejma se je opetovano z uspehom potrudila, da pokaže svetu to našo staro žensko umetnost. In to je zasluga, ki je ne cenimo dovolj visoko, zakaj vzorci so obenem šola za bodočnost.

Sploh ni naš velesejem vso dobo, kar obstoji, usmerjen le na kupčijo in na obrat primitivnih življenskih potrebščin, nego je stremil in stremi vedno za tem, da seznani naše ljudstvo z najnovejšimi izumi v vseh panogah tehničnega, agrarnega in estetskega dela. Poleg tega pa nudi vsem slojem vsako leto nova sredstva za čim višjo prosveto in civilizacijo našega naroda. Domiselnost naše velesejmske uprave je v tem pogledu zares odlična.

Tudi na letošnjem velesejmu bo v raznih paviljonih v prav izdatni meri zastopano delo ženskih rok in ženskega duha. Še posebe pa priredi Splošno žensko društvo v okviru velesejma od 29. maja do 10. junija t. l. v Ljubljani zanimivo ter pred vsem poučno razstavo ženskih ročnih del, ki bodo natančno razdeljena po raznih tehnikah.

Kdor pojde preko Tivolija na velesejem ali se bo vračal mimo Jakopičevega paviljona, naj stopi vanj, da pogleda ondi najraznovrstnejša ženska ročna

dela od najprimitivnejših začetkov in dalje njih razvoj do popolnosti.

Namen razstave je, da vzgaja v naših ženah okus do zares lepega in jih navaja, da bodo znale tudi v ročnih delih ločiti ročno delo od strojnega, pristno od ponarejenega, skrbno in umetniško izdelano od površnega in zanikarnega.

Tudi naše ženstvo proslavi torej na njemu lastni način — namreč z delom — desetletnico velesejma.

Skratka: Ljudje, ki posečajo razne velesejme in »messe«, priznavajo, da naši velesejmi niso samo sejmi v navadnem zmislu besede, nego da so po svojem programu in obzorju višje vrste nego drugi — sicer po obsegu mnogo večji velesejmi. A da so taki, je tudi zasluga slovenske žene.

Razstava ženskega dela.

V času letošnjega spomladanskega velesejma priredi Splošno žensko društvo v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu razstavo ženskih ročnih del, ki bodo pregledno razdeljena po raznih tehnikah. Razdelitev bo sledeča: Navadno in umetno pletenje.

— Frivolité-delo (Occhi). — Biserne vezenine, in sicer: šivane, kvačkane, pletene, tkane, na blagu in sestavljene. — Kvačkanje: navadne čipke, ogrske, grške, gipire i. dr., dalje kvačkane volnene obleke, jopice, telovniki, otroško perilo, blazine itd. — Mrežasti izdelki (filet) od pivotnih ribiskih mrež in sakov pa do antičnih čipk, kombiniranih zastorov, pregri-njal in prtičkov. — Šivane čipke: dalmatinske, furške, armenske, ruske, bruseljske, monakovske, milanske point lace (šivanje s trakovi), punto tirato (ažur) itd. — Bele vezenine: zobčki, ažur, rišeljé, renesančne, angleške, toledo, hardanger, kombinacije. — Barva-ste vezenine vseh vrst in tehnik. — Zlate vezenine na svili, baršunu, damastu, avbe. — Gobelini: tkani, vezeni, kvačkani, mešani. — Klekljane ali idrijske čipke. — Makramé (čipke in rese). — Starinske čipke in vezenine. — Preproge in blazine: smirenske, perzijske, kilimske, karamani. — Ročna dela v usnju, kovini in lesu. — Slikanje na svili. Umetne cvetlice ter razni drugi predmeti, izdelani iz blaga, svile, volne, trakov, žice i. dr.

Za vsako tehniko bo razstavljenih le par izbranih komadov, ki naj pokažejo najpreprostejši začetek in stopnje razvoja tja do popolnosti dela.

Severni del sejmišča.

Ivan Mohorič,
član načelstva velesejma.

Ivan Mohorič.

Ob jubileju.

Ljubljanski velesejem je preživel v prvem desetletju svojega obstoja tri faze, ki karakterizirajo povojni razvoj našega gospodarstva. Prva je bila doba inflacije, ko se je v poslovnem svetu lažje živelo. Za njo je prišla doba depresije, poslovnih izgub, ki so provzro-

čile splošno potrebno štednjo in omejevanje. Končno je nastopila doba konsolidacije, v kateri smo sedaj. Te tri različne faze smo jasno občutili tudi v slikah, ki nam jih je nudil vsako leto velesejem. Moramo pa reči, da je naš velesejem te hude preizkušnje sijajno prestal in svojo prvotno nalogo temeljito izvršil.

Prvi namen velesejma je bil, da olajša in pospeši gospodarsko preorijentacijo, ki je bila po vojni nujno potrebna. Velesejem je docela opravičil nade, ki so jih gojili do njega njegovi osnovatelji. Naloga ni bila lahka, ker je nešteto ovir ogražalo uspeh naporov in organizatornega dela velesejma. Velesejem nam je po prevratu pregledno razkazal industrijo v Sloveniji, ki je bila po večini celo domačinom neznana. Poslovni krogi so tu našli vsako leto mnogo novega, zanimivega, poslovno važnega in gospodarsko koristnega. Pomen velesejma je rasel od leta do leta in na njem so se zbirale k vsakoletni reviji panoge trgovina, obrt in industrija, ki je raztresena po vsej Sloveniji.

Velesejem ni ostal stereotipno pri vlogi trgovskega posrednika in gospodarskega propagatorja, kakršni so inozemski velesejmi. Želel je postati nekaj več in tudi ta smoter je dosegel. Velesejem se je prilagodil poleg svojega mednarodnega in poslovnega obeležja vedno spretno tudi čisto slovenskim gospodarskim potrebam in prilikam. Na svoje specialne prireditve je povabil enkrat naše sadjarje, drugič vinogradnike, tretjič domače živinorejce, pozneje zopet perutninarje, lovce, šumarje in vrtnarje. Postavil jim je bitanco dosedanjega dela, razkril nedostatke, opozoril na nova pota in potrebe izboljšanja, izpopolnitve in napredka. Ustvarjal je vsem veselo razpoloženje do dela, vzbujal v njih vrstah potrebo za stremljenje in tekmovanje. Eno leto nam je prikazal idilno sliko domačih obrtov, drugo leto nas je iznenadil z razkošnimi izdelki našega vrtnarstva, tretje leto nam je zopet dokazal, da je naše pohištveno mizarstvo na

vrhuncu moderne notranje arhitekture, obenem je pospeševal gradbeno akcijo malih stanovanj, predočil koristnost perutninarstva in sadjarstva za slovensko gospodarstvo. Ljubljanski velesejem je pravilno smatral, da ni njegova naloga izključno in strogo poslovna, marveč da mora institucija velesejma vršiti splošno narodno gospodarsko znanje, pa tudi kulturne in socialne naloge med slovenskim narodom. On je seznanjal sistematično od leta do leta našega kmeta z uporabo strojev in drugih racionalnih naprav v kmetijskem gospodarstvu, našega obrtnika z najnovejšimi tehničnimi pridobitvami inozemstva ter mu nudil priliko, da pokaže uspehe svojega strokovnega znanja z uporabo strojev in s spretnostjo pri ročnem delu.

Stotisoči prehodijo vsako leto izložbene paviljone velesejma. Ostanejo jim vtisi in spomini in mnogokrat

pridejo komaj po letih v položaj, da porabijo v svojih obratih in napravah to, kar so videli na velesejmu. Velesejem je brez dvoma populariziral naše domače delo in znatno prispel k zavesti o potrebni gospodarski solidarnosti vseh slojev, solidarnosti producentov in konsumentov.

V svoje okrilje je umel privabiti kulturne in socialne institucije. V njih

Hanuš Krofta,
član načelstva velesejma.

paviljonih se je vršila proslava jubileja naše zaslužne »Kmetijske družbe«, tu se je vršila razstava našega združništva in razstava strokovnega, meščanskega šolstva in pospeševanja obrta. V njegovih paviljonih smo videli toplo zatišje skrbnega domačega dela slovenske žene. V teh paviljonih smo občudovali divjo romantiko neznanih predelov naših planin. On nam je prikazal mogočnost razvoja slovenskega sporta in nam pripravlja za letošnjo jesen novo veliko iznenađenje s šumarsko-lovsko razstavo.

In baš na tem torišču je neprecenljiva zasluga organizatornega dela našega velesejma. Njegova inicijativa je neizčrpna, njegova privlačna moč neodoljiva. On je postal za naše gospodarstvo kulturna potreba, zrcalo našega dela, bilanca naših stremljenj, brez katere nočemo in ne moremo več biti.

Ing. Rustia Josip,
predsednik odbora za prireditve
šumarske in lovske razstave.

Ing. J. Rustia.

Je li gozdarsko-lovska razstava potrebna?

Jugoslavijo prištevamo po vsej pravici k agrarnim državam. Polja in gozdi so njena moč in opora.

Poleg 11.558.904 ha zemlje za obdelovanje imamo še 7.587.440 ha, t. j. 30.53 % celokupne državne površine gozda. In kako bogastvo krijejo gozdi

v sebi! Njih vrednost je cenjena na 25 milijard Din in letni dohodek na 500—600 milijonov Din, a letni prirastek lesa znaša okoli 15 milijonov kub. metrov.

Lesna industrijska podjetja zaposlujejo v gozdu in na žagah več nego 50.000 stalnih in več nego 150.000 sezonskih delavcev ter nad 30.000 voznikov, ki zaslužijo nad 2 milijardi Din letno.

V trgovinski bilanci igrajo gozdni produkti zelo važno vlogo. Kot stalen faktor zmanjšujejo pasivnost, odnosno zvišujejo nje aktivnost znatno. Iz statističnih podatkov vemo, da smo v desetletju 1919—1928 izvozili iz države 12.662.000 t gozdnih produktov v vrednosti 11.532 milijonov Din, t. j. 42.21 % celokupnega izvoza po teži in 20.83 % po vrednosti. V letu 1929 izvoženi lesni produkti (2.146 milij. t) so dosegli vrednost 1.859 milijonov Din. Trgovinska bilanca glede lesa je jako aktivna in znaša za desetletje 1919—28 povprečno 1.022 milijonov Din letno.

Vendar to ni še vse, kar nam nudijo gozdi. Neprecenljiv je blagodejni vpliv, ki ga imajo gozdi na klimo, na vodo in vetrove, na ublaževanje zlih posledic elementarnih sil, na narodno zdravje, na turistiko in druge razmere. Tako so gozdi fak-

tor v našem narodnem gospodarstvu, ki je brezdvomno vreden vpoštevanja, ljubavi in respekta.

In kako je pa v istini?

Širši krogi — in izvzet ni pri tem dober del inteligence — ne poznajo obsežnosti in bogastva naših gozdov,

njih važnosti in potrebnosti ter omalovažujejo to prevažno panogo našega narodnega gospodarstva. Posledice so nezadostno pogozdovanje, nesmotreno negovanje in neracionalno izkoriščanje gozdov.

Kje je iskati odpomoči tem pravilno gozdno gospodarstvo ovirajočim nedostatkom? Edino le v primernem pouku.

Početek pouka naj bi bil v osnovnih šolah, nadaljevanje deloma v srednjih šolah, deloma v posebnih tečajih, v mnogoštevilnih predavanjih in na posameznih razstavah.

Prireditve te vrste so za deco in odrasle gotovo zelo vzgojne in poučne. Namen jim mora biti, da obiskovalcem nazorno kažejo s preglednimi razprednicami, slikami, modeli in originali obsežnost in

donos naših lepih gozdov, vse vrste drevja in grmovja, vzgojo sadik, pravilno pogozdovanje, negovanje in zaščito sestojev, racionalno izkoriščanje ter smotreno uporabo vseh gozdnih produktov za dom, državne ustanove, lesno industrijo in lesni obrt.

Gozdarska razstava naj vrši tudi propagando za vsakovrstne izdelke gozdne industrije, naj pogloblja že obstoječe in kaže

Dr. Stanko Bevk,
načelnik odbora za preureditev
lovske razstave.

Z lovske razstave.

možnost za nove tržovske odnošaje. To je tem bolj potrebno, ker nam grozi dalekosežna konkurenca Rumunije in Rusije na važnih lesnih trgih Sredozemskega morja.

Z gozdarstvom je pa od nekđaj tesno zvezano lovstvo.

Ta zveza naj bi se posvedočila tudi na gozdarsko-lovski razstavi. To je tem bolj potrebno, ker svet na splošno smatra lov za sport — če izvzamemo neupravičence — le bolje situiranim slojem dostopen in rad pozablja da ima lovstvo velik pomen v narodnem gospodarstvu.

Tudi lovska izložba naj bi služila pouku širših množic z razkazovanjem lovskih dohodkov, vseh vrst naše koristne in škodljive divjadi, gojitve koristne zaštite živali, kinologije in industrijskih panog, ki so v zvezi z lovom. Druge države so že zdavnaj priznale potrebnost in važnost gozdarsko-lovskih razstav. Tako prirejajo na Češkoslovaškem vsako leto poleg kmetijske tudi gozdarsko razstavo, ki kaže vsakokrat nov tehnični napredek v gospodarstvu. Nemška Avstrija ima na vsakoletnem pomladanskem velesejmu tudi razstavo gozdarstva in lesne industrije. Poleg tega je priredila v letu 1928. še v Gradcu in Hornu krasno uspele gozdarsko-lovske razstave. Brln ima vsako leto svoj »Zeleni teden« (»Grüne Woche«). Italija je imela slične prireditve v zadnjih letih v Rimu in Milanu, letos na Reki, Francoska leta 1928. v Lyonu, Španija

Zbirka prospektov za inozemstvo.

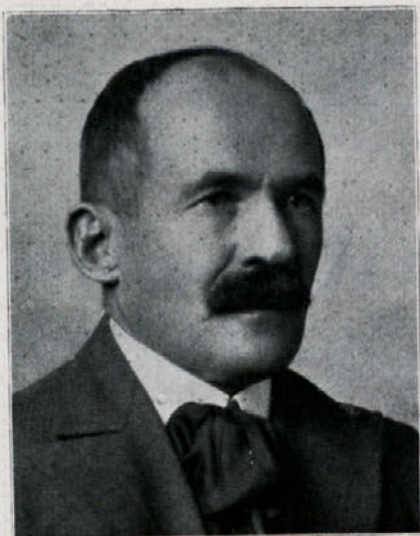

Z gledališke razstave.

preteklo leto v Barceloni. Na nekaterih so tudi naše strokovne ustanove in naši lesni industrijalci z lepim uspehom sodelovali. Tako si je n. pr. na barcelonski razstavi 6 zagrebških velepodjetij lesne stroke pridobilo »Grand prix«.

Pri nas v »šumoviti« Jugoslaviji pa se v 12 letih po uedinjenju nismo povzpeli do tega, da bi lastnim državljanom in pa inozemstvu pokazali, kako bogastvo nam je podarila narava v naših gozdih, kako gospodarimo z njimi in kako znamo uporabljati njih produkte.

Pozdraviti je torej gotovo namero ljubljanske podružnice JŠU, da sporazumno s slovenskim lovskim društvom in z upravo velesejma priredi v času od 31. VIII. — 15. IX. t. l. v prostorih velesejma gozdarsko-lovsko razstavo, pri kateri bo sodelovalo društvo Zoo.

Dr. Alfred Šerko,
predsednik društva Zoo.

Dr. A. Šerko:

Zoo.

Ljubljana se hitro razvija in obeta postati v doglednem času poleg političnega, gospodarskega in kulturnega središča tudi še turistično središče naših pokrajin. Z dovršeno regulacijo Ljubljanice in z izpolnitvijo cestno-prometnih sredstev bo glede na lego na prehodu Vzhodnih

Alp v Dinarsko gorovje, glede na lepo bližnjo in še lepšo daljno okolico in glede na posebni kolorit eno najlepših in najpomembnejših turističnih mest Srednje Evrope. V tem pravcu sta usmerjeni tudi vsa njena komunalna politika in vsa težnja njenega prebivalstva. Ljubljana mora v lastnem interesu in v interesu celotne Slovenije stremeti za tem, da pritegne kar največji tujski promet nase. Za to ne zadostujejo samo udobni hoteli in prijetna šetališča, gledališča in koncertne dvorane, tujcu je treba poleg internacijonalnih ugodnosti nuditi nekaj, kar je za našo pokrajino in naše mesto specifično. Sem spada ves folklor, kakor se odraža v nacijskonalnih navadah in nošah, v svojevrstnih zbirkah, muzejih, galerijah, razstavah in javnih prireditvah, sploh v načinu življenja in čustvovanja ljudstva. Tujca mikajo svojevrstnost, specifičnost, edinstveni kolorit.

S tega vidika se je ustanovilo pred leti društvo »ZOO« v Ljubljani z namenom, da postavi v slovenski prestolnici zoološki vrt posebnega nacijskonalnega tipa.

Zoološke vrtove imajo že skoro vsa pomembnejša mesta v Evropi. Svetovno so znani vrtovi v Stellingenu pri Hamburgu, v Berlinu, v Rimu, da omenim le te tri, in vendar je reči, da vsi ti za dotične pokrajine niso karakteristični. Za-

man iščemo na primer v hamburškem severnonemško favno, t. j. živali, ki tam tudi v resnici v prostosti žive. Ne najdete v akvarijih rib, ki se gibljejo po Labi, ne ptic pevk, ki pojejo po tamošnjih logih in gozdih, ne krkonov, ki oživljajo tamošnja močvirja, — za to pa vidite leve in slone,

žirafe, kenguruje, indijske kače in brazilske kolibrije, krokodile in eksotične kameleone. Pa to vendar ni Hamburg, ni severnozapadna Nemčija! In pojdite v Rim ali Berlin, v Leipzig ali Frankfurt! Videli boste isto le v večjem ali manjšem obsegu. Kaj živi v tistih pokrajinah, nam ti zoološki vrtovi ne kažejo. In vendar bi moral biti to njih prvi in glavni namen.

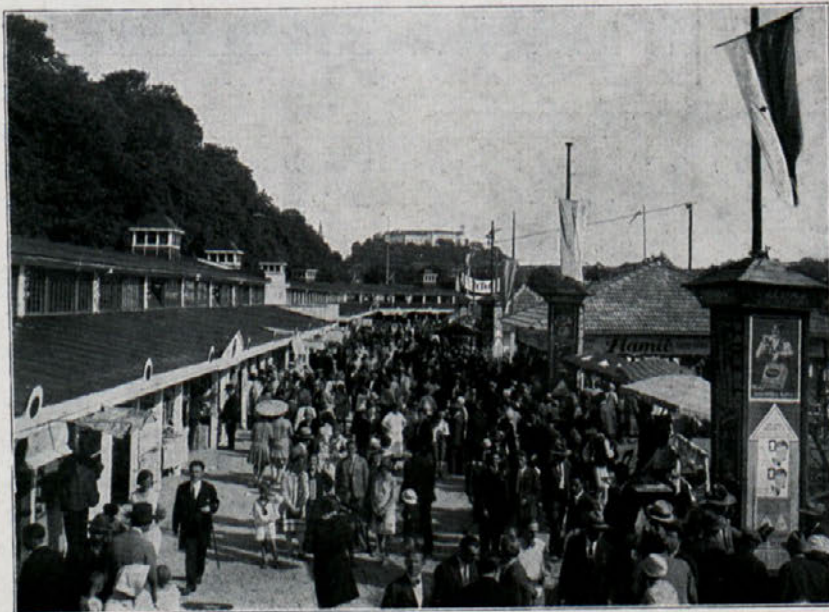
Zoološki vrt v Ljubljani, kakor si ga zamišlja društvo »ZOO«, naj bi pa bil specifično slovenski in samo slovenski. Prikazal naj bi tujcu našo favno, naše ribe, naše krkone, naše kače in kuščarje, naše ptice in naše sesavce, in sicer v kolikor mogoče sistematični popolnosti. Tak vrt bi bil v resnici svojevrsten in za Ljubljano značilen. Imel bi pa pred internacijonalnimi vrtovi še to prednost, da bi ga lahko vzdrževali. Kar pri nas živi, ni treba importirati in drago plačevati. Z denarjem, ki ga stane na primer

en sam tiger, bi bili kriti stroški za nabavo vseh naših živali in z denarjem, ki ga stane ena sama žirafa, bi bili poravnani celoletni stroški za vzdrževanje vrta.

Pa ne samo za tujca bi bil tak vrt poučen, ampak tudi za našega človeka. Z mirno vestjo lahko trdim, da ni v Sloveniji 50 ljudi, ki bi poznali vse naše ptice, 90 % prebivalstva jih ne pozna polovico, 50 % pa še ne tretjino.

Dr. Adolf Golja,
tajnik Zveze industrijcev.

Pogled na Ljubljanski grad.

Dr. Ivo Pirc, direktor
drž. higijskega zavoda v Ljubljani.

Dr. Pirc Ivo.

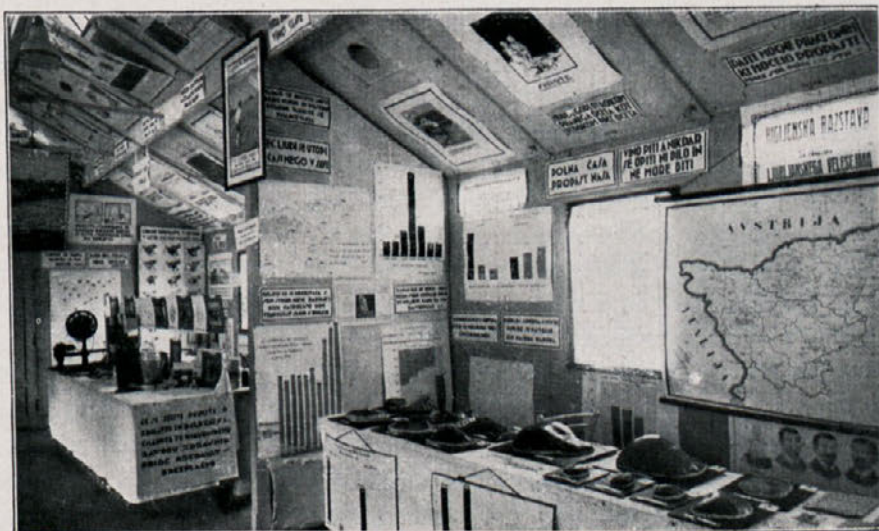
Higijska prosveta in vzorčni velesejem.

Vsaka nova ideja potrebuje ne glede na korist, ki jo prinaša, dokaj časa, preden si utre pot in se ukorenini. Še več časa mine, preden si jo ljudstvo splošno osvoji toliko, da mu postane potreba. Segati mora po vseh načinih propagande in reklame, ki jih pozna

izpolnjevanje higijskih pravil i. t. d. Higijska hoče ohraniti človeku njegovo največje premoženje, njegovo zdravje, hoče ga obvarovati bolezni. Zavest, da se lahko vsakdo sam obvaruje mnogih bolezni in telesnega oškodovanja, ki mu grozi, mora prešiniti prav vsakogar.

Zdravstveno propagando olajšuje težnja po izobrazbi, po kateri splošno teži ljudstvo. Ta težnja je posebno razvita, če gre za zdravje. Z veliko poželjivostjo se vržejo mnogi na zdravstveno štivo in se ne ustrašijo tudi večjih izdatkov. Tega najbrž ne delajo iz namena, da bi si prihranili stroške za zdravnika, ampak navadno le iz želje po izobrazbi. Žal, da pri tem pogostoma manjka kritičnega izbiranja.

današnja doba. To velja ne malo tudi za klic po zdravju, ki se je v začetku dvajsetega stoletja začel oglašati širom po kulturnem svetu. »K solncu in zdravju!« »Dajte nam več zdravja!« »Kdor nima zdravja, nima ničesar!« »Zdravje gre po niti gori, po curku doli!« »Odprite oči!« Taki in podobni klici velikih mož so se začeli razlegati z zahtevo, naj človeštvo vendar že uvidi način svojega življenja in uredi svoje odnose do zdravja in bolezni. »Bolezen je nepotrebnost!« so učili in tudi dokazali. Pojavil se je nauk o profilaksi, ki si s prepričevalnimi besedami pridobiva pripadnikov. »Bolje je držati ga nego lovi ga!« Higijska, nauk o zdravju, ki se je razvil iz te nove miselnosti, se je

S higijske razstave.

Dr. Draža Bogoljub,
predstojnik zavoda za socialno-
higijsko zaščito dece v Ljubljani.

torej morala poslužiti vseh sredstev za razširjenje svojih pravil, predpisov in navodil med ljudstvom. Vsa ta različna sredstva danes uporabljamo v propagandi za povzdigo higijske kulture.

Pojem higijska kultura obsega neko splošno orijentacijo v zdravstvenih zadevah, zanimanje zanje, zaupanje v zdravniško pomoč in obrambo,

Zdravstvena propaganda mora biti čvrsta in mora pričeti na pravem mestu. Delovati mora z vtisi na čute, ker odtod prihaja spoznanje. Zlasti prihajajo v poštev vtisi na vid in sluh. Pri tem moramo uporabljati vsa sredstva, ki jih imamo. Izbira sredstev pa je odvisna od ljudi, ki jih hočemo poučiti, in treba je vpoštevati njih kulturno stopnjo ali izobrazbo in pa starost. Ne spadata pa v isto vrsto nekulturnost in mladost. Nekulturno ljudstvo je prepojeno s praznovrjem in to dejstvo nam narekuje drugo pot.

Propaganda mora imeti tudi svoje meje, ne sme biti namreč nikdar vsiljiva in ne sme govoriti o stvareh, ki še niso pojasnjene, saj še itak prihaja po časopisih med laike mnogo nejasnih in neprečiščenih stvari, ker ne morejo vedno razumeti, da so tudi v higijeni še sporne točke. Če pa slišijo, da je kaj spornega, utegnejo za tako smatrati vso higijeno.

Kakor je iz povedanega razvidno, je važna pri propagandi tehnika. Kdor hoče svoje ideje razširjati,

se mora ozirati na določena pravila, pa naj bo to trgovec ali pa zdravnik, le s to razliko, da ljudje k trgovcu sami od sebe gredo, higijenik pa mora sam k ljudem, saj vsakdo smatra v zdravstvenih vprašanjih samega sebe za najboljšega svetovalca. Zdravnik propagator ima razna sredstva. Vse navade, ki jih porablja trgovska reklama, lahko porabi zase, seveda mora pri tem paziti, da ne zaide v pretiravanje, ki trgovca ne oškoduje, njemu pa utegne vse podreti in prekrizati.

Zelo se poslužujemo v tehniki propagande tiskane besede in slike. Slika zgreši svoj namen, če ne vzbuja pozornosti. Učinkovati mora v daljavo. Tu ni umestna ponižnost, pač pa direktna vsiljivost, ki ustavi mimo-idočega. Najbolje je, če slika že ob prvem pogledu nanjo sama vse pove, naj pa bo vselej taka, da ostane vsakomur v trdnem spominu, kdor jo je enkrat videl.

Zdravstvena propaganda si je prisvojila tudi plastiko, da posnema bolne in zdrave telesne dele. Take like, tako zvane »mulaže«, izdelujejo iz mavca, voska, lepenke in podobnih snovi, ki predstavljajo naravne posnetke v barvi, obliki in velikosti. Njih učinek je posebno velik, če je poleg posnetka bolnega dela tudi posnetek zdravega dela telesa. Le tako na primer more laik razumeti škodo alkohola za telesne organe. V isto skupino spadajo tudi naravni preparati, ki se hranijo v špiritu. Plastična metoda se da porabljati tudi za ponazorovanje statističnih podatkov v stolpcih, kockah ali drugih pojavih v treh dimenzijah.

Najbolj naravna pa je zdravstvena propaganda, kadar kaže predmet v naravni velikosti in izvršitvi, na primer zgradbe vodnjaka, stranišča, kopalnice itd.

Vsa tehnična sredstva, ki so na razpolago, porabljamo lahko skupaj, če priredimo razstavo. Higijenska razstava prinaša obiskovalcem same nove stvari, pa naj obsega splošne predele ali pa kako posamezno panogo, n. pr. dojenčkovo nego, alkoholizem ali kaj sličnega. S centralizacijo vseh propagandnih sredstev dosežemo, da eno krepki drugo, da tako ustvarimo koncentriran učinek. Obiskovalec mora oditi z razstave navdušen. Na njegov vid so delovale slike, modeli, plastične tvorbe vseh vrst, mikroskopi, pomožni aparati, tabele itd., na njegov sluh predavanja s svetlobnimi slikami in filmi, za dom je prejel letake, brošure in podobno, zato bo težko pozabil tak kraj. Razstave tudi omogočajo, da poučujemo veliko množico ljudi naenkrat.

Propaganda mora učiti ljudi, ki so potrebni pouka, tam, kamor pač zahajajo (n. pr. z napisi na javnih straniščih zoper spolne bolezni). Treba je poiskati ljudstvo tam, kjer je zbrano spričo kake močnejše atrakcije.

Vseh zgoraj opisanih navodil in izkušenj se je poslužil higijenski zavod v Ljubljani, ko se je namenil z učinkujočo higijensko propagando vplivati na dvig zdravstvene kulture pri Slovencih. Ob priliki ljubljanskega vzorčnega velesejma dne 25. avgusta leta 1924.

je postavil na sejmišču dva Dekerjeva paviljona in tam namestil nekaj higijensko propagandnega materiala. Tla so se šibila pod množico obiskovalcev, čeprav tedanja razstava ni bila še nikakršno dovršeno delo, marveč le prvi poizkus, da smo pokazali delo higijenskih in socialno-medicinskih ustanov v Sloveniji. Poizkus je bil original kakor v ideji tako tudi v izvršitvi. Vzorčni velesejem zbira vsako leto velikanske množice ljudi iz vseh stanov in krajev, zato se je tudi pokazalo, da je najprimernejši prostor, kjer naj zdravnik poišče človeka.

Po izkušnjah prve higijenske razstave se je ideja tega načina higijenske propagande dalje razvijala. Pojavile so se potujoče higijenske razstave, ena splošna, druga o higijeni dojenčka in malega deteta, kajti bilo je treba poiskati ljudi tudi v njih naseljih. V Ljubljani pa se je na velesejmu po prvem uspelem poizkusu ustanovila stalna higijenska razstava, higijenski muzej, in sicer v paviljonu »L«, ki ga je higijenski zavod od uprave vzel za daljšo dobo v najem. Od tedaj odpira vsako leto vrata deset tisočem obiskovalcev in vsako leto na novo preuredi razstavo in jo izpopolni. Odprta pa ni samo za časa velesejma, marveč tudi med letom ob popoldnevih in ob nedeljah. Obiskalo jo je preko 120.000 oseb v prvih petih letih obstoja.

Stalna higijenska razstava na velesejmu je zamišljena kot šola z nazornim poukom o higijenskem življenju in o nevarnostih, ki ogrožajo človeško zdravje. Je živo pisana knjiga, ki jo more čitati in razumeti sleherni bolj ali manj izobraženi. Ona daje osnovno znanje, potrebno za povzdigo higijenske kulture v vseh njenih panogah.

Podlaga vsemu znanju je dobro poznanje ustroja in delovanja lastnega telesa. Razumeti bo mogel higijenska pravila, od katerih se mnoga zdijo na prvi mah nepotrebna, pretirana ali neobičajna, le tisti, kdor pozna nepopisno umno, smotreno in fino sestavljeno človeško telo, kdor pozna delo posameznih organov. Kako občudujemo avtomatno delovanje kolesja velikih ur, ki kažejo sekunde, minute, ure, dneve, mesece in leta, ali pa sestavo parnih kotlov, motorjev kompliciranih transmisijskih strojnih naprav, katerih delovanje si mnogokrat ne moremo misliti brez živega duha! Kako mnogo bolj sestav-

Drago Šebenik,
vodja stanovanjskega urada velesejma.

ljen je »živi stroj« človeškega telesa! Kako lahko se v tem stroju kaj pokvari, če človek svojega telesa ne pozna! Pokvarjeni del se ne da zamenjati, kvečjemu se more popraviti.

Drugo, česar se mora človek naučiti, je pravilno ravnanje z lastnim telesom, to je pravilno življenje. Kako nerazumno dela danes marsikdo s svojim telesom! Kako dobro zna ravnati delavec v tvornici s strojem, pri katerem je zaposlen, kako nespametno in nepremišljeno pa zadošča svojemu spolnemu nagonu ali svoji pivski strasti! Kako pazljivo se briga kmet za svojo brejo kravo, pušča pa v nemar in izrablja s pretežkim delom svojo nosečo ženo ali pa nedoletnega otroka! Kako natančno prepisuje uradnik svoje spise, toda ne zmeni se za pravilno nego in utrditev svojega telesa! Ljudje božji, našteval bi vam lahko takole primer za primerom brez konca in kraja. Povedal bi vam še, kako brez uma ravna mati s svojim detetom, učitelj s šolsko deco in podobno.

Ne najdemo pa pomoči drugje kakor v vsestranskem higijenskem pouku.

Tretje znanje, ki je potrebno za napredek ljudskega zdravja, je poznanje naše okolice, miljeja, v katerem živimo, poznanje različnih nevarnosti, ki so vezane na delo in življenje v določenem kraju. Če vemo, da prah vsebuje različne bolezenske kali, se ga bomo izogibali. Če nam je znano, da je vlažno stanovanje nezdravo, bomo skušali najti drugo. Če smo zvedeli, da muha prenaša črevesne bolezni, bomo ukrenili vse, da muh ne bo v stanovanju. Naša okolica je vir mnogega zla, povzročenega na našem zdravju. Če se hočemo tega zla očuvati, ga moramo dobro poznati.

Da se nam bo posrečilo, da s stalno higijensko razstavo dvignemo higijensko kulturo ljudstva, smo prepričani. Nadejamo se pa lahko tudi, da bomo z njo dosegli, da omejimo bolezni, znižamo umrljivost in s tem povečamo delovne moči in premoženje ljudstva. S tem bomo pripomogli tudi k njegovi sreči in blagostanju.

Ing. Gvidon Gulič.

Ljubljanski velesejem in naše mizarstvo.

Preobrat, ki je sprožil vse narodove latentne skrite sile, je vzbudil tudi v naših obrtnikih odločno voljo za napredek, za dosego popolne enakopravnosti s tujim umetnim obrtom, ki je do tedaj bohotno cvetel po naših krajih in domovih.

Posebno živahno in pravočasno so se odzvali z državnim preobratom izpremenjenim gospodarskim razmeram naši mizarji, zlasti iz Ljubljane in njene okolice.

Pravična pohvala je enako konstruktivna kakor dobrohotna graja. Naj mi bo zato dovoljeno, da z nekoliko besedami predočim razveseljivi razvoj v našem pohištvenem obrtu ter takoj z odkritim priznanjem omenim odlične zasluge, ki si jih je pridobilo tekom desetih let plodnosnega velikopoteznega delovanja ravnateljstva ljubljanskega vzorčnega velesejma za našo stanovanjsko kulturo.

Ing. Gvido Gulič,
inspektor parnih kotlov v Ljubljani.

Mizarska stroka, ki ima posebno v Ljubljani in njeni okolici globoke korenine, se je v naši državi zelo razvila. Postala je važen faktor našega na-

rodne gospodarstva, saj je ravno les naše največje bogastvo. Samo Ljubljana z okolico ima nad 80 samostojnih mizarskih mojstrov. Od teh jih veliko uspešno vzdržuje konkurenco z visoko razvito inozemsko industrijo, in to kakor glede solidne in precizne izdelave, okusne izpeljave tako tudi glede razmeroma zelo nizkih cen.

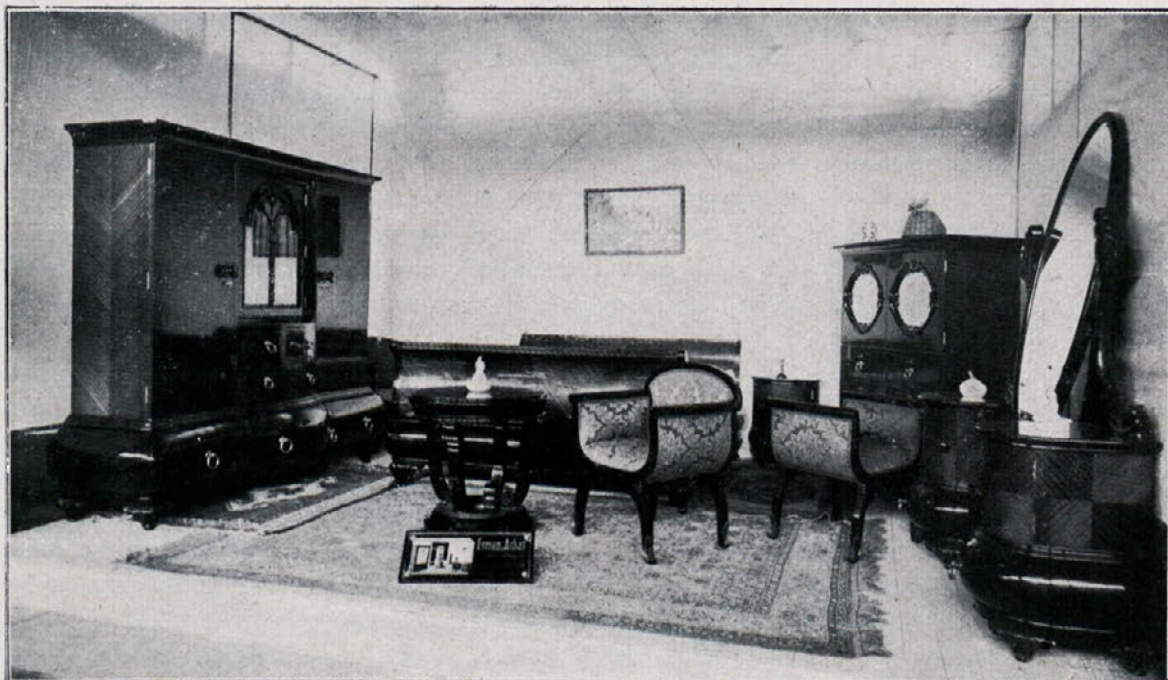
Za izpopolnitev strokovnega znanja mizarskih mojstrov in pomočnikov skrbi Urad za pospeševanje obrta v Ljubljani že peto leto s prirejanjem celoletnih strokovnih tečajev, ki se vrše pod spretnim vodstvom za razvoj našega mizarstva velezaslužnega profesorja g. Tratnika. Profesor Tratnik je vzgojil več mizarskih generacij. Njegovo ime je nerazdružno z razvojem te panoge. Njega pa ne zadovoljuje samo pouk v tečajih, on hodi k mizarjem tudi v njih delavnice. Tu jim pomaga z nasveti, ki temeljijo na polstoletni praksi.

Vsako leto gredo udeleženci teh tečajev na ekskurzijo v inozemstvo, zlasti pa na Dunaj. Tu primerjajo svoje uspehe s tujimi in

Prof. Josip Tratnik,
voditelj obrtnih strokovnih tečajev.

dobivajo nove pobude za nadaljnji napredek. Na teh ekskurzijah vidijo raznesloge starega pohištva, zlasti pa linijo, dušo in ne-komplicirano lepoto modernega pohištva, ki prepričuje s premišljeno aplikacijo najprimernejšega materiala. Pri nas je sedaj v modi domači oreh, ki ga mizarji z ljubeznijo in odličnim razumevanjem uporabljajo.

Iz razstave pohištva.

Bogato znanje naših mizarjev se je izkazalo šele na razstavah ljubljanskega velesejma, ki jih je vselej s popolnim razumevanjem podpiral in jim omogočil, da so mogli tudi denarno šibkejši pokazati s primerno opremo svoje proizvode.

Posebna zahvala gre ljubljanskemu velesejmu, da je seznanil naše obrtnike tudi z južnim delom naše domovine. Naročila se množe, delavnice so od dne do dne bolj mehanizirajo ter vpeljavajo boljše metode. Posledica tega je zmanjšanje režijskih stroškov, s tem v zvezi pocenitev proizvodov ter porast naročil, vse to pa ustvarja solidno blagostanje. Starejšim mizarским strojem se je pridružil ličilni stroj, vsi pa so dobili primernejšo obliko, večjo tvornost in primernejši pogon. Zlasti je priljubljen samopogon

posameznih strojev z vzgrajenim elektromotorjem. — V paviljonu »E« na ljubljanskem velesejmu tekmuje leto za letom veliko število mizarских tvrdk, ki napenjajo vse sile, da se izkažejo. Pohištvo je izdelano po načrtu priznanih umetnikov in arhitektov: Toneta Kralja, Omahna, Serajnika, Osolina ter prof. Tratnika. Med razstavljalci so se doslej odlikovale zlasti tvrdke Erman & Arhar, Berlič, Kregar, Zavodnik in drugi, po večini iz Št. Vida nad Ljubljano. Letos je v ta namen rezerviran cel paviljon. Udeležbo so priglasile tudi stare priznane ljubljanske tvrdke. Zato pričakujemo, da bo letošnja razstava prekosila vse dosedanje, mizarji pa so prepričani, da jim bodo vsi kompetentni faktorji še bolj naklonjeni nego doslej.

Pregled prireditev ljubljanskega velesejma v letih 1921—1929.

Leto 1921: I. vzorčni velesejem od 3.—12. IX.

Leto 1922: II. vzorčni velesejem od 2.—11. IX.

Leto 1923: III. vzorčni velesejem od 1.—10. IX.

Leto 1924: Modna revija v opernem gledališču dne 11. in 14. aprila.

IV. vzorčni velesejem od 15.—25. VIII. Priključene razstave: Razstava plemenskih konj.

Lovska in planinska razstava.

Razstava zimskega sadja od 3.—7. X.

Leto 1925:

Razstava vajenskih izdelkov od 26. IV.—4. V.

V. vzorčni velesejem od 29. VIII.—8. IX. Priključene razstave: Higijenska razstava.

Razstava slovenskega sporta.

Razstava plemenskih konj.

Razstava plemenske goveje živine.

Leto 1926:

I. dražba kož divjih živali 26. I.

II. dražba kož divjih živali 20. III.

VI. vzorčni velesejem od 26. VI.—5. VII. Priključene razstave:

Higijenska razstava.

Kulturno-hist. razstava »Slovenska žena«.

Specijalna razstava avtomobilov.

Razstava malega obrta.

I. Razstava »Ljubljana v jeseni« od 4.—13. IX.

Obseg: Kmetijska razstava (oddelki: strokovno-poučni, mlekarski, vinarski, kmetijsko-strojni in razstava plemenskih konj).

Industrijski oddelek.

Razstava avtomobilov.

Radorazstava.

Higijenska razstava.
Vrtnarska razstava.
Umetnostna razstava.
Mednarodna razstava plemenskih psov vseh pasem.

Sadni sejem od 7.—11. X.

Leto 1927:

III. dražba kož divjih živali od 24.—26. I.
IV. dražba kož divjih živali 21. III.
VII. vzorčni velesejem od 2.—11. VII. Specijalne razstave: Razstava avtomobilov.
Razstava malega obrta.
Higijenska razstava.
Umetnostna razstava.
Razstava kanarčkov.
II. Razstava »Ljubljana v jeseni« od 17.—26. IX.
Obseg: Kmetijska razstava (oddelki: sadni, zele, njadni, mlekarški in sirarski, čebelarški, vinarski in kmetijskostrojni oddelek).
Vrtnarska razstava.
Industrijsko-trgovska razstava.
Radiorazstava.
Stavbena razstava.
Higijenska razstava.
Kulturna: »Gledališče - Ljudstvo - Družba«.
Kmečka hiša.
Esperantna razstava.
Revija slovenskih narodnih noš, 18. IX.
Razstava plemenskih konj, 25. IX.

Božična prodajna razstava upodablajočih umetnikov od 1.—31. XII.

Leto 1928:

V. dražba kož divjih živali od 23.—24. I.
VI. dražba kož divjih živali 20. III.
VIII. vzorčni velesejem od 2.—11. VI. Specijalne razstave: Avtomobilska razstava.
Razstava stanovanjske opreme in pohištva.
Razstava malega obrta.
Umetnostna razstava »Slovenska moderna umetnost 1918—1928.«
Razstava kanarčkov.
III. Razstava »Ljubljana v jeseni« od 1.—10. IX.
Obseg: Kmetijska razstava ob priliki 160-letnice Kmetijske družbe za Slovenijo (oddelki: kmetijskostrokovni, mlekarški in sirarski, vinarski, čebelarški, sadjarski, zelenjadni, vrtnarski, za kmetijske stroje in orodje; razstave: plemenskih konj, plemenske goveje živine, perutnine, kuncev in ovc.)
Vrtnarska razstava.
Razstava društva »Zoo«.
Higijenska razstava.
Radiorazstava.
Industrijsko-trgovski oddelek.
Razstava pohištva in stanovanjske opreme.
Revija slovenskih narodnih noš.

Tekma slovenskih harmonikarjev.

Kulturna razstava »Slovenski tisk« od 7.—21. X.

Sadni sejem od 7.—12. X.

Leto 1929:

VII. dražba kož divjih živali od 24.—26. I.
VIII. dražba kož divjih živali od 25.—26. III.
Razstava plemenskih psov vseh pasem od 19.—20. V.
IX. vzorčni velesejem od 30. V.—9. VI. Specijalne razstave: Razstava avtomobilov.
Razstava pohištva in stanovanjske opreme.
Razstava malega obrta.
Jubil. razstava meščanskih šol v Sloveniji.
Higijenska razstava.
Razstava perutnine in kuncev.
IV. Razstava »Ljubljana v jeseni« od 31. VIII.—9. IX.
Obseg: Splošna industrijsko-trgovska razstava.
Razstava pohištva in stanovanjske opreme.
Razstava hišne industrije in obrtov.
Kmetijski sejem (vino, sir, maslo, med).
Razstava poljedelskih strojev.
Vrtnarska razstava.
Zadružna razstava.
Higijenska razstava.
Razstava društva »Zoo«.
Razstava kanarčkov.
Konkurenca slov. harmonikarjev 8. IX.

Sadni sejem od 19.—25. X.

Leto 1930:

IX. dražba kož divjih živali od 23.—25. I.
X. dražba kož divjih živali od 25.—26. III.
X. jubilejni vzorčni velesejem od 29. V.—9. VI.
Specialne razstave: Razstava tekstilne industrije.
Razstava pohištva in stanovanjske opreme.
Razstava avtomobilov.
Razstava malega obrta.
Higijenska razstava.
Razstava perutnine in kuncev.
V. jesenska prireditve: Šumarska in lovska razstava od 31. VIII.—15. IX.
Obseg: Gozdarstvo (važnost in potreba gozdov, vrste gozdnih dreves in gozdnega grmovja, vzgoja gozda, gozdni pridelki, oglarjenje, merjenje lesa, spravljanje lesa, gozdno varstvo, varstvo prirode, ureditev gozdnega gospodarstva, organizacija in statistika gozdnega osebja).
Gozdna industrija.
Zagradba hudournikov.
Agrarne operacije.
Literatura.
Lovstvo.
Industrijsko-trgovska razstava.
Higijenska razstava.
Konkurenca slovenskih harmonikarjev.
Sadni sejem oktobra meseca.

Josip Rebek.

Obrtnik ob desetletnici ljubljanskega velesejma.

Prevrat je zatekel našega obrtnika popolnoma nepripravljenega. Ko se je povrnil z bojišča, fizično in duševno ubit in brez gmotnih sredstev, je našel svojo delavnico v neredu in zapuščeno. Oskrboval jo je kvečjemu kak vajenec ali kaka druga neusposobljena oseba brez nadzorstva. Te razmere so seveda mnogo

škodovala napredku obrta in kakovosti njegovih izdelkov. Trajalo je dalj časa in stalo ga je veliko žrtev, preden si je mogel vsaj za silo urediti delavnico. Nejasnost gospodarskega položaja in valutne neprilike, ki jih je povzročila inflacija, slabo stavbno gibanje in pomanjkanje dela sploh, vse to mu je povzročalo velike skrbi za obstoj. Z negotovostjo in bojznijo je gledal v bližnjo bodočnost. Slabe prometne prilike in nesigurnost razmer so ga ovirale pri razpečavanju izdelkov. Čutil je veliko potrebo po nujni odpomoči.

Take so bile razmere, ko se je ustanovila naša prva gospodarska razstava: ljubljanski velesejem. Dasi je obrtništvo imelo napram taki gospodarski instituciji še neke pomisleke, je vendar ob svoji zdravi gospodarski miselnosti takoj uvidelo, da je nujno potrebno, da sodeluje pri stvari po svojih močeh in da razstavi svoje izdelke. Ljubljanski velesejem mu je odprl novo pot za udejstvovanje. Z začudenjem smo videli na razstavi izdelke, o katerih niti najmanj nismo vedeli, da se izdelujejo tudi pri nas doma in to še celo jako popolni ali celo še boljši nego marsikje drugod. Ljubljanski velesejem je dal mnogim inicijative in izpodbude za podjetnost in gospodarski podvig. V mnogem je izpopolnil kvaliteto izdelkov in tudi visoko dvignil samozavest domačega producenta. Napredek moderne tehnike, ki ga je pokazala razstava industrijskih in obrtnih izdelkov na velesejmu, je vplival na našega obrtnika ter mu vzbudil zmisel za uvedbo modernejšega orodja in dobrih strojev v njegovi delavnici. Zato ob desetletnici te velepomembne gospodarske ustanove obrtništvo

Razstava poljedelskih strojev.

s hvaležnostjo ceni veliki trud prirediteljev, ki mu je prinesel tako lepe plodove. Z veseljem in ponosom smo gledali prošlo leto krasne uspehe obrtniškega dela, ki so se pokazali v prvenstvenih izdelkih na mizarski razstavi in v drugih raznih obrtnih strokah, ki so bile zastopane na velesejmu.

Velesejem pa ni nudil obrtnikom samo strokovne vzgoje in zgledov za tehnično izpopolnitev ter izboljšanje izdelkov, temveč je imel velike zasluge tudi v tem, da jim je pomagal na trg. Uspeha ne prinaša samo popolnost v kvaliteti in ličnosti izdelkov, treba jim je najti tudi dobrega kupca. Velika trgovska in industrijska podjetja iščejo kupcev svojega blaga z obsežnim aparatom trgovskega potništva, reklame itd. Vsega tega naš obrtnik seveda ne zmore. Ljubljanski velesejem pa mu je dal priliko, da je svoje izdelke razstavil in vsaj na ta način opozoril na njih kvaliteto in ceno najširši krog kupcev. Tako si je pomagal do tržišča in pridobil dobre trgovske zveze.

Končno je treba poudariti pomen ljubljanskega velesejma s tem, da je obrtništvo izpodbudil za prirejanje obrtniških razstav, ki vplivajo vzgojno in ne navadno dvignejo kvaliteto izdelkov, nudijo pa obenem tudi najlepšo priliko, da se javnost seznani z njih obsežnostjo in strokovno višino, a obenem tudi z njih ponudbo in ceno. Omeniti bi bilo samo veliko razstavo obrtnega naraščaja leta 1925. Ljubljanski velesejem pa je z uspehi, katere je omogočil obrtništvo na razstavah zadnjih let, dal tudi izpodbudo za veliko obrtniško razstavo, ki se bo vršila leta 1933. in jo že pripravlja »Zveza obrtnih zadrug v Ljubljani«.

Karel Detela,
član načelstva velesejma in do 1. 1922.
ravnatelj velesejemskega urada.

Karel Detela.

Pred desetimi leti.

Omotica prvih povojnih let, ko se je trgovalo vsevprek, je pričela pojenjavati. Trg je bil čimdalje bolj nasičen in legitimna trgovina, obrt in industrija so si morali pričeti iskati stalnih zvez. Proizvajalna zmožnost Slovenije pa je bila v novi domovini še prav malo znana in v pretežni večini

se je v vzhodnih pokrajinah nabavljalo blago, ki ga je bilo lahko dobiti pri nas, iz inozemstva. Vsak dan se je pričela živahneje čutiti potreba, da pokažejo slovenski pridobitni krogi, kaj znajo in zmorejo. Vprašanje, kako to v najkrajšem času in na najučinkovitejši način izvesti, je rešil ljubljanski velesejem.

Zamisel te prireditve je v zvezi s takratno Zbornico za trgovino in obrt. Konkretnije je bila podana na nekem ožjem sestanku gospodarskih krogov v drugi polovici leta 1920., ki ga je sklical gospod dvorni svetnik dr. Rudolf Marn. Zamisel je bila ne samo živahno pozdravljena, ampak se je takoj sklenilo, da se kljub ogromnemu delu, ki ga je zahtevala, po možnosti že v prihodnjem letu oživetvori. Ker pa si je bilo treba pridobiti tudi sodelovanje ostalih produktivnih krogov Slovenije, je to nalogo prevzela Zbornica za trgovino in obrt. Odziv na njeno okrožnico je bil tako številen, da je bila s tem realizacija ideje zagotovljena. Ustanovil se je takoj »Urad ljubljanskega velesejma« — bilo je proti koncu leta 1920. — z nalogo, da nemudoma prične z vsem potrebnim pripravljalnim delom.

Pri prireditvah takega obsega, kakor je velesejem, je glavno organizacija. V tem pogledu pa nismo imeli nikakih izkušenj. Obrnili smo se za pripomočke na velike inozemske že obstoječe enake institucije. Najbolj sta nam priskočila na pomoč velesejma v Pragi in v Lito-mericah. Glavni načrt organizacije smo povzeli od teh, seveda pa ga prilagodili našim razmeram. Početkom leta 1921. so bili sestavljeni razni odbori in pododbori. Za sodelovanje v njih so se zaprosile ugledne osebnosti in strokov-

njaki, ki so ne samo to delo rade volje prevzeli, ampak ga do otvoritve sejma najvestneje vršili. V mesecu marcu je na Dunaj, v Prago in Lipsko, kjer so se baš vršili ondodni velesejmi, odpotovalo nekaj gospodov, da si pridobe še izkušenj na licu mesta. Materijal, ki so ga prinesli s seboj, se je s pridom uporabil pri nas.

Ker je bila prireditev prvotno zamišljena samo za pridobitne in gospodarske kroge Slovenije, se je že meseca januarja 1921 sklenilo, da se povabijo k sodelovanju ne samo gospodarski krogi ostale kraljevine, ampak tudi inozemstva. S tem se je dala podlagi mednarodnemu značaju velesejma in to je bil gotovo za nadaljnji obstoj njegov važen korak.

Koncem januarja je pričel sejemski urad z razpošiljanjem prijavnic domačim in inozemskim krogom, ki so prišli v poštev kot razstavljalci. Odziv je bil vsestranski in že po dobrem mesecu smo mogli približno presoditi, kako velik prostor naj pride za prireditev v poštev. Po precejšnjih težkočah se nam je posrečilo, da smo pridobili v to svrhu travnik pod Tivolijem ob Gosposvetski cesti. Danes po desetih letih moramo pač reči, da ne bi bil postal velesejem tako popularen, kot je, če ne bi bila njegova lega tako izredno prikladna in lepa.

Ljubljanski velesejem je bila prva prireditev te vrste v naši državi. Bistvo njegovo se je mnogokrat napačno tolmačilo. Orali smo pač ledino. Bilo je treba obilega propagandnega dela in truda, ki pa je bil tudi obilo poplačan. Ko je bila propaganda prve mesece usmerjena na pridobitev razstavljalcev, smo morali pozneje zainteresirati najširše kroge za obisk prireditve. Vse te na papirju se vršče priprave so zahtevale toliko časa, da smo mogli šele proti

Ocenjevanje psov na razstavi.

koncu maja pričeti z zgradbo projektiranih stavb. Ker je bila otvoritev sejma določena na 2. dan septembra, je bilo za dograditev sejmišča komaj dva meseca časa. Mnogi so dvomili, ali bo ta kratka doba zadostovala, vendar so stavbne tvrdke, katerim se je poverila postavitve paviljonov, dokazale, da niso zastoj uživale zaupanja. Rešile so svojo nalogo ne samo častno, ampak tudi na dan točno. Koncem avgusta l. 1921. je bilo delo izvršeno, ni pa bil zabiti še zadnji žebelj, ko je že pričelo dohajati razstavno blago. Marsikdo bi se bil še rad udeležil sejma kot

razstavljalet, toda sejmski urad ni več razpolagal niti z najmanjšim prostorom. Že takrat se je pokazalo, da bo treba razstavni prostor razširiti. To se je že prihodnje leto zgodilo.

V jutru dne 2. septembra 1921. leta je stal prvi Ljubljanski velesejem pred nami, malodane kot iz tal pričaran. Vsesplošno priznanje je bilo prirediteljem obilo plačilo za trud, zadovoljni obrazi razstavljalcev ob zaključku sejma pa so bili zadosten dokaz, da se je s to prireditvijo doseglo ono, kar se je hotelo.

Ivan Zupan.

Naši kožuvinarski sejmi važen napredek slovenskega lovstva.

Lov je vezan z ogromnimi stroški in ga imenujemo lahko skoraj najdražji sport, če ga hočemo res pravilno in času primerno izvajati. Povsod, kamor pogledamo, sami izdatki in le malo, malo dohodkov. Od lova ob pravilni gojitvi imajo največji dobiček občine, ki oddajajo lovišča v zakup, in pa poklicni lovci. Zakupniki svoje zdravo razvedrilo kaj drago plačujejo. Ker je pa naša dolžnost — posebno v današnjih hudih časih — da denarja ne zapravljamo brezvestno in da se okoriščamo kolikor mogoče tudi z lovom in to v interesu bližnjega ter tudi nas samih, moramo gledati, da vredno porablamo meso divjadi

in kolikor mogoče ugodno prodajamo kožuho vino. Če že drugega ne, z njo krijemo vsaj delne stroške za lovsko osebje, ki čuva in urejuje naša lovišča.

Ker pa danes uspeva le dobro organizira-

Ivan Zupan.

Lisice in kune pred dražbo.

na trgovina, smo slovenski lovci ustvarili najprej »Lovsko zadrugo«, ki je prevzela trgo vske agende za naše lovce. Med njene najvažnejše naloge spada trgovina s kožuho vino, ki jo je precej v naših pokrajinah in uživa tudi svetoven sloves.

Nekoliko let je skušala »Lovska zadruga« sama izvrševati trgovino, dokler se ji ni nudila ugodna prilika, da se je združila z ljubljanskim velesejmom v »Divjo kožo«, ki sedaj že več let prodaja kožuho vino, pridobljeno po slovenskih lovcih, v širni svet. V »Divji koži« sta sedaj zvezana pridobitelj in prodajalec, ki prav

uspešno vršila svojo nalogo. Ugodne posledice pa čutijo vsi slovenski, deloma tudi že drugi jugoslovanski lovci, in sicer tisti, ki robo oddajajo v prodajo »Divji koži«, ter tudi tisti, ki še danes gledajo nezaupljivo od strani ali pa iz kakih drugih vzrokov prodajajo na svojo roko.

Pomislimo malo, kake cene bi mi danes imeli, da nimamo svoje organizirane prodaje. Kako bi nas izkoriščali prekupčevalci, ki morajo imeti visokodostotne dohodke, če hočejo imeti obstanek, in kake cene bi nam diktirali tuji trgovci! Izročeni bi bili njih milosti! Sedaj, ko zberemo vsako leto, in sicer od leta do leta več kožuhovine, v zadnjih letih že iz vse države, pa prihaja na naše sejme mnogo inozemskih trgovcev, ki plačujejo za našo robo svetovne cene.

Čudni možje tisti lovci, ki prodajajo kožuhovino pod roko pa vedo, da se imajo le »Divji koži« za-

hvaliti za ugodno dosežene uspehe, in mnogokrat še godrnjajo in izkušajo na ta način škodovati svoji dobrotnici.

Nadalje pa je baš »Divja koža« naše lovce večkrat poučila, kako naj svojo robo prikrajajo, da jo čim bolje spravijo na trg.

Z mirno vestjo lahko trdimo, da je baš »Divja koža« največje važnosti za napredek našega lovstva, kajti le z njo so nam omogočeni, odnosno zagotovljeni lepi dohodki, ki nam znatno lajšajo precej težko breme visokih lovskih zakupnin.

»Divja koža« pa je tudi kot del »Lovske zadruge«, ki ji je namen, da ustanovi »Lovski dom«, zelo važna za naš napredek. Baš radi tega je dolžnost vseh slovenskih lovcev, da jo podpiramo in s tem učvrstimo našo neodvisnost.

Brez organizacije in skupnosti ne bomo mogli uspevati in je izključen tudi vsak napredek.

Cene kož divjih živali.

	1926.		1927.		1928.		1929.		1930.	
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
Lisice gorske . . .	254 —	250 —	300 —	250 —	455 —	480 —	595 —	560 —	405 —	430 —
Lisice gorske glave	305 —	290 —	392 —	300 —	560 —	620 —	680 —	710 —	550 —	700 —
Lisice poljske . . .	230 —	150 —	208 —	200 —	335 —	375 —	530 —	510 —	365 —	300 —
Kune zlatice . . .	870 —	850 —	1140 —	1400 —	1550 —	1500 —	1600 —	1650 —	1100 —	1060 —
Kune zlatice glave	—	—	—	1800 —	—	—	—	—	—	—
Kune belice . . .	670 —	650 —	855 —	860 —	1080 —	1000 —	1080 —	940 —	825 —	850 —
Dihurji	185 —	160 —	180 —	180 —	145 —	240 —	275 —	280 —	170 —	167 —
Vidre	510 —	422 —	475 —	600 —	660 —	840 —	900 —	875 —	770 —	875 —
Podlasice bele . . .	—	—	—	50 —	70 —	85 —	85 —	100 —	60 —	53 —
Podlasice rjave . . .	—	—	—	—	20 —	15 —	11 —	11 50	—	7 —
Veverice	41 —	19 —	29 —	30 —	20 —	20 —	14 —	12 —	4 —	4 —
Jazbeci	61 —	62 —	52 —	48 —	48 —	66 —	45 —	51 —	91 —	65 —
Divji zajci	22 —	22 50	25 10	20 —	21 —	19 —	23 80	21 —	16 50	16 —
Kunci	5 —	—	—	2 —	4 —	—	4—5 —	2 25	2 —	2 80
Divje mačke	85 —	70 —	100 —	34 —	65 —	116 —	116 —	215 —	118 —	165 —
Domače mačke	20 —	12 —	5 50	10 —	8 —	20 —	8 —	15 —	10 —	10 —
Srne letne	31 —	20 —	30 —	32 —	22 —	22 —	25 —	—	17 —	—
Srne zimske	—	20 —	19 —	16 —	16 —	18 —	16 —	12 75	—	15 —
Gamsi	55 —	20 —	43 —	38 —	20 —	35 —	39 —	25 —	30 —	—
Jeleni	—	—	175 —	—	75 —	75 —	—	—	—	—
Volkovi	304 —	—	150 —	—	—	—	150 —	—	—	250 —
Šakali	—	—	100 —	—	—	—	95 —	—	—	—
Polhi	4 —	5 —	6 40	6 —	8 —	10 —	—	—	—	2 50
Krti	3 —	3 —	5 —	5 —	3 50	4 —	2 50	2 —	—	—
Risi	—	—	—	—	—	—	—	900 —	—	—
Divji prasiči	—	—	—	—	25 —	—	25 —	—	—	—

Zbirka velesejemskih lepakov.

Propaganda ljubljanskega velesejma doma in v inozemstvu.

Ustanovitev ljubljanskega mednarodnega velesejma so sprejeli trgovski in industrijski krogi kot senzacijo. To je v prvem letu dajalo propagandni akciji oživljajoč impuls in tako dvigalo in pospeševalo uspeh nove organizacije. Ta faktor je v naslednjih letih popolnoma odpadel in tako je bilo treba nadomestiti ta nedostatek s poglobitvijo propagandnega delovanja v smeri premestitve težišča na sistematično prikazovanje zgolj gospodarskih smotrov, ki so neposredno zvezani z idejo velesejma.

Z vso energijo je pričela izvajati uprava ljubljanskega velesejma ta program, in sicer na različne načine in z raznimi sredstvi. Najprej moramo omeniti propagando namenov ljubljanskega velesejma s tiskom vobče in še posebej z dnevnim časopisjem. Že tri mesece pred otvoritvijo razpošlje uprava skoro vsak dan članke s poročili o pripravah za bližnji velesejem. Takih obširnih poročil razpošlje v teku 3 mesecev približno 60, vzdržujoč na ta način nepretrgano vez širokih mas čitajočega občinstva z organizacijo velesejma. Omeniti je treba, da se je velesejem razvijal in razcvital v znatno organizacijo z moralno podporo in dobrohotnostjo javnega mnenja od vsega začetka.

Če je mogel iz podpore, ki mu jo je nudila javnost, zajemati bodrilo za svoje delo ter ustanavljanje načrtov za bodočnost, gresta še posebna hvala in priznanje jugoslovanskemu tisku, zlasti slovenskemu, ki je neprisiljeno in nesebično vršil propagando ideje ljubljanskega velesejma, ne da bi štedil s prostorom pri objavi člankov. Okolnost, da so nekatere redakcije dnevnikov in strokovnih listov iz lastne inicijative brez izpodbude od velesejma priredile posebne izdaje ob priliki njegovih otvoritev, priča o izredni važnosti velesejma v našem gospodarskem življenju. Številni obiski korespondentov različnih dnevnikov, ilustrovanjih in strokovnih listov, so nam najboljši dokaz, da je tovrstna manifestacija narodne aktivnosti pojav splošnega zanimanja. Isto velja znatno tudi za inozemsko strokovno časopisje, posebno belgijsko in francosko, ki je prav tako pospeševalo propagando za naš velesejem z objavami številnih razprav o njegovih nalogah in smotrih.

Po zgledu velikih inozemskih velesejmov je pričela uprava ljubljanskega velesejma izdajati že leta 1922 svoje oficijalno glasilo »Sejemski vestnik«, ki izhaja v 4 ali 5 številkah tekom 4 do 5 mesečne pripravljalne dobe velesejma. V njem so objavili odlični strokovnjaki že celo vrsto razprav, in sicer o vprašanjih, ki so neposredno zvezana z nameni in nalogami velesejma, ter tudi o ekonomskih vprašanjih splošnega pomena. V Sejemskem vestniku kot oficijalnem glasilu ljubljanskega velesejma se objavlja

tudi poročila o tekočih delih in pripravah zanj, o raznih ugodnostih za razstavljalce in obiskovalce ter tudi poročila o uspehih raznih sejmskih prireditvah v preteklem letu. Vsaka številka izide v nakladi 4—5.000 izvodov ter se razpošlje brezplačno vsem industrijskim, večjim trgovskim in obrtnim podjetjem v državi, dalje strokovnim organizacijam, knjižnicam in tovarnam.

Zgoraj omenjene oblike za propagando idej velesejma s tiskom so seveda istočasno tudi eno izmed sredstev za doseg njegovega neposrednega namena, to je za pridobivanje razstavljalcev in obiskovalcev, domačih in tujih.

Kot praktičen izraz naše težnje po gospodarski osamosvojitvi moramo smatrati potrebo po strojih in takih tehničnih pripomočkih, katere potrebujemo za izdelovanje predmetov, ki jih sedaj še uvažamo iz inozemstva, pa jih bomo po izpopolnitvi lastne industrije proizvajali doma. Velike kupčije se sklepajo na ljubljanskem velesejmu v strojih za izdelovanje orodja in v pogonskih strojih vseh vrst, tako za mali obrt, za tekstilno industrijo ter tehnične potrebe poljedelstva, nadalje v vozilih in tehničnih aparatih.

Tako stremljenje za osamosvojitve utemeljuje mednarodnost ljubljanskega velesejma in njegovo propagandno delovanje v inozemstvu glede na pridobivanje razstavljalcev. Udeležba trdk s konkurenčnimi izdelki ima tudi svoje dobre strani. Kakor lahko zelo škoduje internacionalnost velesejma resnično samo v malem, tako opazamo po njej napredek celo globlji, kakor bi ga moglo provzročiti domače tekmovanje samo. Vsaka inozemska konkurenca daje panogam domače industrije priliko, da se prilagode svetovnemu trgu in da dobe pogled v novi način fabrikacije izdelkov. Istotako izpodbuja prisiljena konkurenca z izdelki svetovnega trga k ekonomičnemu obratovanju v vseh gospodarskih panogah. To priča, da si ljubljanski velesejem mora zasigurati internacionalnost, da s tem lahko izpolni svojo nalogo za razvoj naše gospodarske neodvisnosti. Za doseg svojih smotrov vodi uprava ljubljanskega velesejma velikopotezno in intenzivno propagando za pridobivanje razstavljalcev in obiskovalcev v inozemstvu. V važnejših trgovskih in industrijskih delih Evrope in drugih kontinentov vzdržuje svoja zastopstva, ki jih vodijo ugledni trgovci in važne institucije. Več tisoč ilustrovanjih in okusno opremljenih prospektov v francoskem, angleškem, nemškem in italijanskem jeziku služi za propagandni material, ki ga vodstvo razpošilja v času pripravljalnih del za velesejem, deloma neposredno, deloma pa po zastopnikih, naših konzulatih ter trgovskih zbornicah. Pri tem je treba

Zbirka velesejemskih katalogov.

pripomniti, da vsi ti inozemski prospekti vsebujejo več slik in popisov lepote naših pokrajin in letovišč ter prikazujejo mičnost naše dežele v inozemstvu. Obenem torej vrši velesejem propagando za pospeševanje tujkega prometa v naši državi. Posebno važnost pa polaga uprava ljubljanskega velesejma na

propagando za pridobivanje razstavljalcev in obiskovalcev v naši domovini. Izvaja jo na najrazličnejše načine, uporabljajoč vsa svoja izkustva in vso svojo domiselnost.

Podjetja, ki spadajo tako rekoč med stalne razstavljalce in katerih kontingent z vsakim letom

narašča, dobro razumejo in se zavedajo, kakšne ugodnosti jim nudi velesejem za njih razvoj. V prejšnjih časih so posebno večja podjetja lahko uporabljala samostojne in intenzivne metode za pridobivanje možnosti glede prodaje svojih produktov. Današnje pomanjkanje kapitala ovira večino teh podjetij pri ustanovitvi lastnih organizacij za oddajo izdelkov in za pripravo trga s podružnicami za inseriranje in sistematična potovanja. Posebno mali in srednji obrati ne morejo vzdrževati drage organizacije za prodajo svojih izdelkov. Za precejšnji del teh podjetij vrši uspešno propagando ljubljanski velesejem. Navedli bomo sedaj samo nekaj števil, ki pričajo o propagandnem delovanju te ustanove v naših krajih: 50.000 ilustrovanih prospektov v slovenskem, srbskem in hrvatskem jeziku se razpošilja trgovcem in podjetjem cele države; z njimi se vabijo k obisku in nakupu blaga; 500.000 reklamnih zaklopnih vinjet krasí številna pisma in ovoje; 20.000 malih plakatov v vagonih in izložbah trgovin opominja na velesejem in vabi k obisku. Omenimo naj še oficijelni katalog razstavljalcev, ki izhaja v več tisoč izvodih in se pošilja

večjim trgovskim in industrijskim podjetjem. Ta katalog jim služi kot adresar, iz katerega črpajo vire za kritje svojih potreb. Legitimacije, katere se prodajajo v 700 krajih naše države, kretajoča se reklama, kino in še razne druge oblike reklame pričajo o požrtvovalnem delovanju vodstva za doseg namena velesejma.

Pretekla leta so nas temeljito poučila, da zahteva ostro mednarodno tekmovanje, ki obvladuje danes svetovno gospodarstvo, razen drugih pogojev tudi popoln način organizacije za prodajo produktov. Eno najučinkovitejših sredstev za doseg tega smotra je sugestivno psihološko učinkujoča moderna reklama, ki predstavlja v njenem ekspresivnem uporabljanju najboljše mednarodno sredstvo za pridobivanje. Reklamni aparat ljubljanskega velesejma z raznoterostjo posameznih vrst domačega in inozemskega pridobivanja izvršuje oplojujoč učinek na reklamno panogo, sploh s pospeševanjem raziskovanja metod za reklamo, poglobitvijo splošnih izkušenj na polju celokupne reklame, daje dragoceno izpodbudo ter kaže smer za uspešno racionalno, kolektivno in posamezno reklamo.

Uradništvo in nameščenci urada ljubljanskega velesejma.

Prva jugoslovanska tovarna dežnikov Josip Vidmar Ljubljana, Pred škofijo 19.

Ustanovljena l. 1882 se bliža sedaj že svojemu 50-letnemu jubileju. Iz skromnih začetkov se je razvilo podjetje s solidnim in vestnim delom v moderno tovarno, ki zavzema v naši državi nesporno prvo mesto. Danes je podjetje opremljeno z vsemi najmodernejšimi stroji in napravami in zaposluje skoraj stalno 70—80 ljudi. Moderna organizacija dela omogoča točno izvrševanje naročil nekoliko tisočev odjemalcev iz cele naše države. Vsestranska priljubljenost pri odjemalcih je dokaz izredne solidnosti in kulance tega našega podjetja.

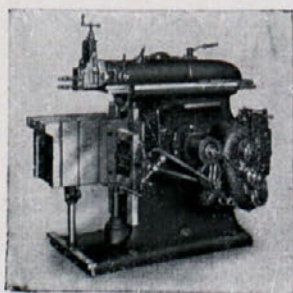
V zadnjih letih je podjetje izpopolnilo produkcijo tako daleč, da izdeluje poleg vseh vrst dežnikov in solnčnikov že tudi del potrebščin za dežnike v lastni tovarni. Vsako leto priraste nov oddelek, vsako leto se produkcija izpopolni.

Novo fazo v razvoju podjetja pa pomenja začetek eksportne trgovine. Po dolgoletnem, temeljitem

študiju in pripravi pričenja podjetje prodirati preko državnih mej v inozemstvo, kjer stopa v konkurenco z največjimi svetovnimi tovarnami te stroke. Tudi v inozemstvu se uveljavlja izredna solidnost izdelkov Vidmarjeve tovarne in zmaguje v ostrem konkurenčnem boju.

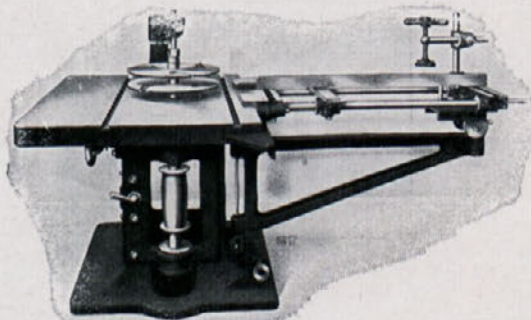
Od najpreprostejših kmetijskih dežnikov do najfinejših damskih čisto svilenih, od palčnikov, auto-dežnikov, vrtnih in sejmskih senčnikov do solnčnikov, vse kar nosi zgoraj odtisnjeno poznano tovarniško znamko, vse je izdelano z isto skrbnostjo iz preizkušenega materiala, pod stalnim strokovnjaškim nadzorstvom. Zato pa tudi narašča produkcija in prodaja od leta do leta, zato je tudi mreža odjemalcev čim dalje gostejša. Najboljše priporočilo za tovarno so pač njeni prvovrstni izdelki in zadovoljnost odjemalcev.

Podjetju je zagotovljen nadaljnji razvoj.

STROJE

za obdelovanje lesa
za obdelovanje kovin
za obdelovanje
pločevine

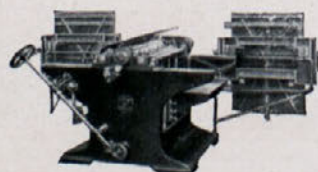

Stroje najmodernejše sestave dobavlja kakor za malega obrtnika tako za veleindustrijo takoj iz lastnega skladišča v Beogradu

HEINRICH SONNENBERG A. G.
DÜSSELDORF

Zastopstvo:

Trgovina s stroji in orodjem „STANDARD“
Beograd, Karađorđeva ul. 44

Na velesejmu: Paviljon „F“ — X. Ljubljanski mednarodni velesejem

Naši stroji:

Remington Normal
z vgrajenim tabulatorjem, mali
stroj za dom, potovanje,
pisarno

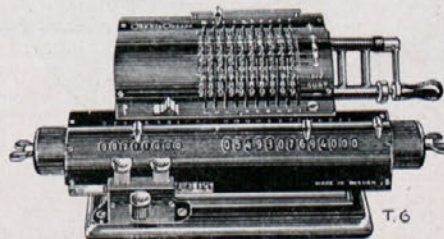
Greif
razmnoževalci cenikov, okrožnic,
itd. brez kemikalij. Kopije origi-
nala popolnoma enake.

Remington Noiseless
(brezhrupe stroj) Eliten pisalni stroj

Remington 12 92
najpopolnejši pisarniški
stroj. Piše 92 znakov

ORIGINAL-ODHNER

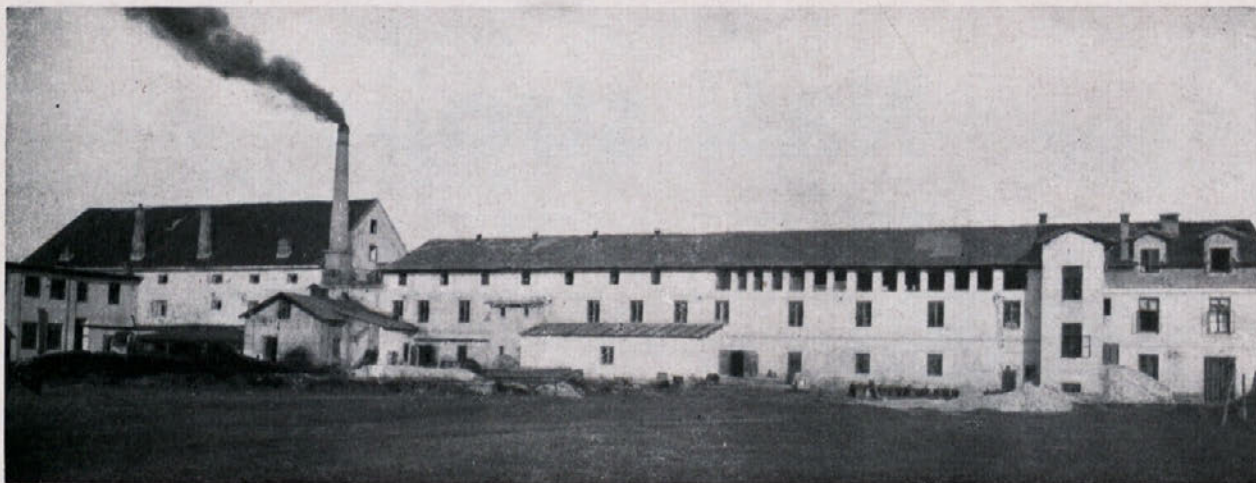
Švedski stroj za hitro računanje

Specijalist za pisarniške stroje:

A. PRELOG

Ljubljana, Marijin trg Telefon 3456

PROSPEKT NA ZAHTEVO!

Pogled na celokupno podjetje A. Jakil v Karlovcu

ANDREJ JAKIL

TOVARNA USNJA IN ČEVLJEV D. D., KARLOVAC (Hrvatska)

† Andrej Jakil

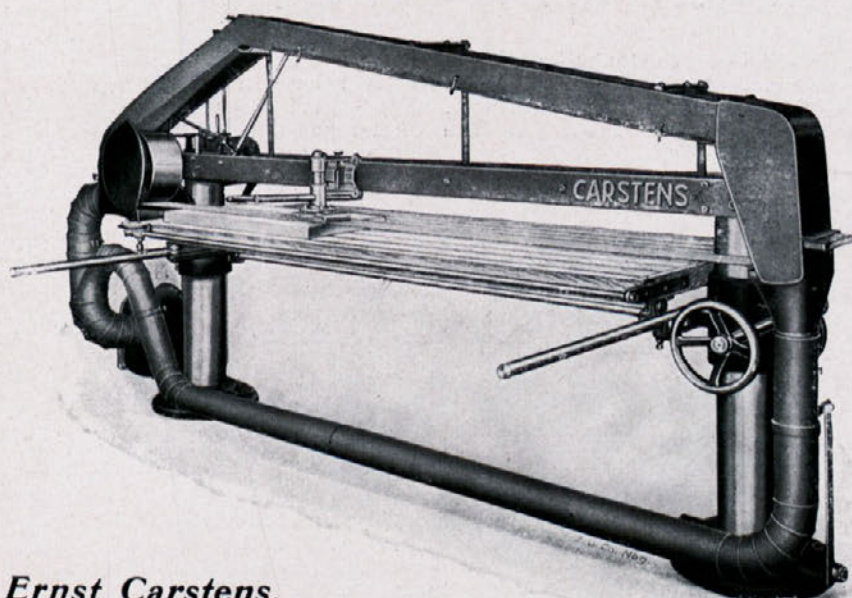
Ustanovitelj tvrdke je pokojni Andrej Jakil, rojen Slovenec iz Rupe pri Gorici l. 1858 in preminul l. 1926. Izučil se je strojarstva in je potem v rodni vasi uredil malo usnjarijo, katero je polagoma razširjeval in preuredil v moderno tovarno usnja. Kot Slovenec rodoljub je bil začetkom svetovne vojne, kakor tudi ostali slovenski patrijotje od avstrijskih oblasti interniran. Ko je pa Italija vstopila v svetovno vojno, je njegova tvornica v Rupi bila evakuirana, ker je ležala v bojni liniji, malo potem pa je bila od topov popolnoma zravnan z zemljo. Andrej Jakil se je tedaj l. 1915. preselil v Karlovac, kjer je že l. 1912. postal lastnik male tvornice usnja, ki prej ni bila v obratu. Razširil je karlovaško tovarno usnja s tem, da je dozidal potrebne zgradbe in nabavil moderne stroje. Ker je želel vedno vstvarjati nekaj novega, je sezidal poleg tedanje tovarne usnja l. 1919. in 1920. veliko tovarno čevljev, ki je začela obratovati l. 1920. Tvoonica usnja izdeluje v glavnem podplate, razen tega pa tudi maslino in kromovo gornje usnje. Proizvajano usnje radi kupujejo domači trgovci po vsej državi. Tovarna čevljev je urejena za produkcijo od 500 parov dnevno in izdeluje vse vrste čevljev, ki jih prodaja širom države. Obe tvornici obratujeta z elektr. pogonom od 180 konjskih sil in zaposlujeta 200 delavcev. Karlovaška tvrdka je bila l. 1920. pretvorjena v delniško družbo (obiteljsko), ki ima danes glavnico od Din 5.000.000—. Podjetje je dobro fundirano, dela previdno in dosega dobre rezultate.

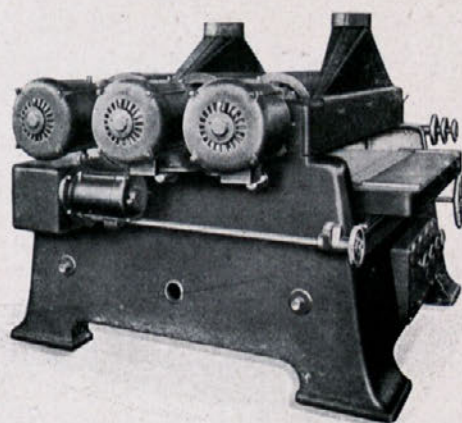
Pogled na tvornico čevljev

Brusilni stroji

za glajenje lesa s
peščenim papirjem

*Ernst Carstens,
Nürnberg 2
tovarna strojev*

Posebne specialitete:

Valjčni brusilni stroji
Tračni brusilni stroji
Kolutni brusilni stroji
Okrožični brus. stroji
Oblikovalni in posebni
brusilni stroji

Ljubljanska gradbena družba z o. z. Ljubljana, Slomškova ulica 19

Ustanovljena je bila l. 1923.

S svojim solidnim delom pri vsakovrstnih zgradbah si je v kratki dobi pridobila velik ugled tako, da spada danes med največja domača gradbena podjetja. Udejstvovala se ni le v Dravski banovini, temveč tudi v raznih ostalih banovinah Jugoslavije. Organizirana je tako, da more vršiti vse vrste podtalnih in nadtalnih zgradb. Gradila je dosedaj razna stanovanjska poslopja kot vile, večstanovanjske hiše, šole, uradna poslopja in hotele. Poleg tega velike industr. zgradbe kot tovarn. in skladiščne objekte, hidrocentrale, strojne centr. itd. Gradila je ponovno komplicirane betonske in železobet. konstrukcije. Izvršuje vseh vrst tesarska dela in slovi po državi s svojimi lesenimi predalčnimi nosilci za velike razpetine in z drugimi težavnimi lesenimi konstrukcijami. Opremljena je tudi za gradnjo različnih vodnih, cestnih, železniških in mostnih zgradb in predvsem še za izvrševanje modernega cestnega tlakovanja kot z bazaltovim in granitnim betonom, z asfaltom, z bitumenskim in katranskim makadamom itd.

Telefon štev. 25-27

Brzjavke: Gradbena Ljubljana

»SPLIT« A. D.

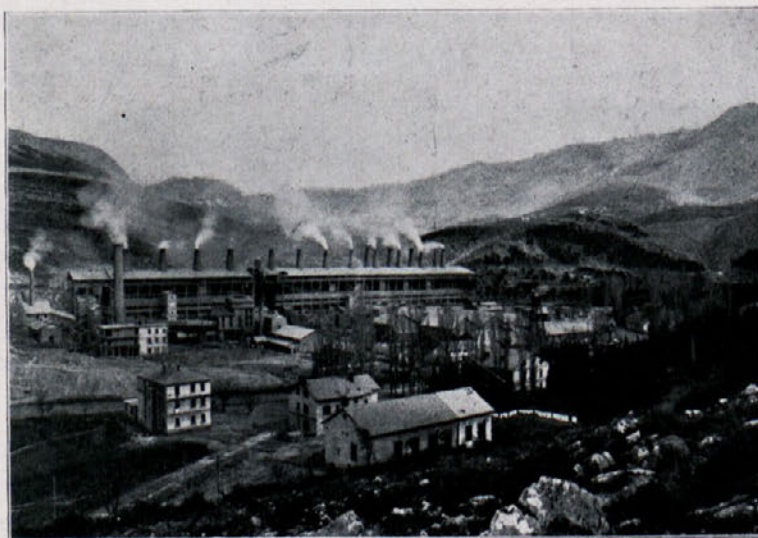
ZA CEMENT PORTLAND ★ SPLIT

TVORNICA: SOLIN — MAJDAN — VRANJIC

»SPLIT« a. d. za cement Portland, katero je bilo ustanovljeno leta 1908 od sedanjega predsednika in generalnega direktorja g. ing. Emila Stock, je stavila v obrat tvornice leta 1909. Sedanja delniška glavnica znaša Din 40,000,000,- rezerve pa Din 67,000,000,- Bavi se s proizvodnjem Portland cementa svetovnoznane znamke »SALONA« (Tour), katerega izdela letno

Tovarna »Salonita« in pristanišče.

Tovarna Portland cementa.

ca 75% namenjenih za izvoz. Društvo ima svoja zastopstva v vseh večjih krajih države ter tranzitna skladišča v Ljubljani, Sušaku, Zagrebu in na Reki. — Razpolaga z jako razvito organizacijo za izvoz svojih izdelkov,

30.000 vagonov. Razven tega proizvaja od leta 1927 s pomočjo dveh rotacijskih peči najmodernejšega amerikan. sistema letno 10.000 vagonov visokovrednega hitrostrdljivega cementa, kateri prihaja v promet pod imenom »Stock« in »Colossus«. Kvaliteta tega cementa prekaša vse obstoječe norme za visokovredni cement ter je v stanju konkurirati vsem najboljšim nemškimi in angleškimi znamkam. Razven tega poseljuje tvrdka v lastni luki Solin - Vranjić tovarno umetnega cementno-azbestnega škrlja »SALONIT«, kateri je znan kot eno najboljših sredstev za pokrivanje streh ter služi poleg tega za izolacijo in v druge svrhe gradbene stroke. Nadalje izdeluje tudi cementno-azbestne super valovite plošče »SALONIT«, katere pridejo predvsem v poštev za industrijske stavbe z minimalnim naklonom. V zadnjem letu je začela tvrdka proizvajati tudi cevi »SALONIT«, katerih do sedaj jugoslovanska industrija ni poznala, medtem ko so zavzele iste radi izborne kvalitete materiala v Nemčiji, Avstriji kakor tudi v Italiji važno stališče. — Letna produkcija »SALONITA« doseže ca 4000 vagonov. Društvo zaposluje okoli 1500 uradnikov in delavcev. Proizvodi tako cement kakor »SALONIT«, se deloma razprodajo v tuzemstvu, medtem ko je

GENERALNO ZASTOPSTVO:

»ALPEKO«

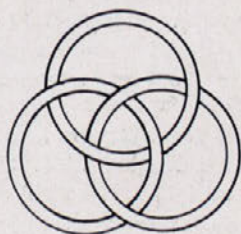
TRGOVSKO-INDUSTRIJSKA DRUŽBA Z O. Z. — LJUBLJANA

TELEFON INTERURBAN: 29-30

BRZOJAVNI NASLOV »ALPEKO«

ZDRUŽENE PAPIRNICE
**VEVČE, GORIČANE
IN MEDVODE D. D.**
V L J U B L J A N I

NAJVEČJA PAPIR PROIZVAJUJOČA
INDUSTRIJA V KRALJEVINI JUGO-
SLAVIJI. — LETNA PROIZVODNJA
1500 VAGONOV PAPIRJA

PELIR PAPIR IN PAPIR ZA RISANJE

BANKPOST RASTIRAN
IN NERASTIRAN

VSAKOVRSNI PAPIRJI ZA PISANJE

VSAKOVRSNI OVOJNI IN TISKOVNI
PAPIRJI TER ROTACIJSKI PAPIR

KOMERCIJELNI URED V ZAGREBU

Zastopstvo za Dravsko banovino:

KASTELIC IN DRUG - LJUBLJANA

Trg Kralja Petra, br. 4. — Telefon 2038

Ljubljana, Mikločičeva c. 6. — Tel. 21-50

Delniška družba, prej Škodovi zavodi v Plznju

Generalna in komercialna direkcija v Pragi — Zastopstvo v Ljubljani: **Obl. Civ. Ing. M. A. Štebi**

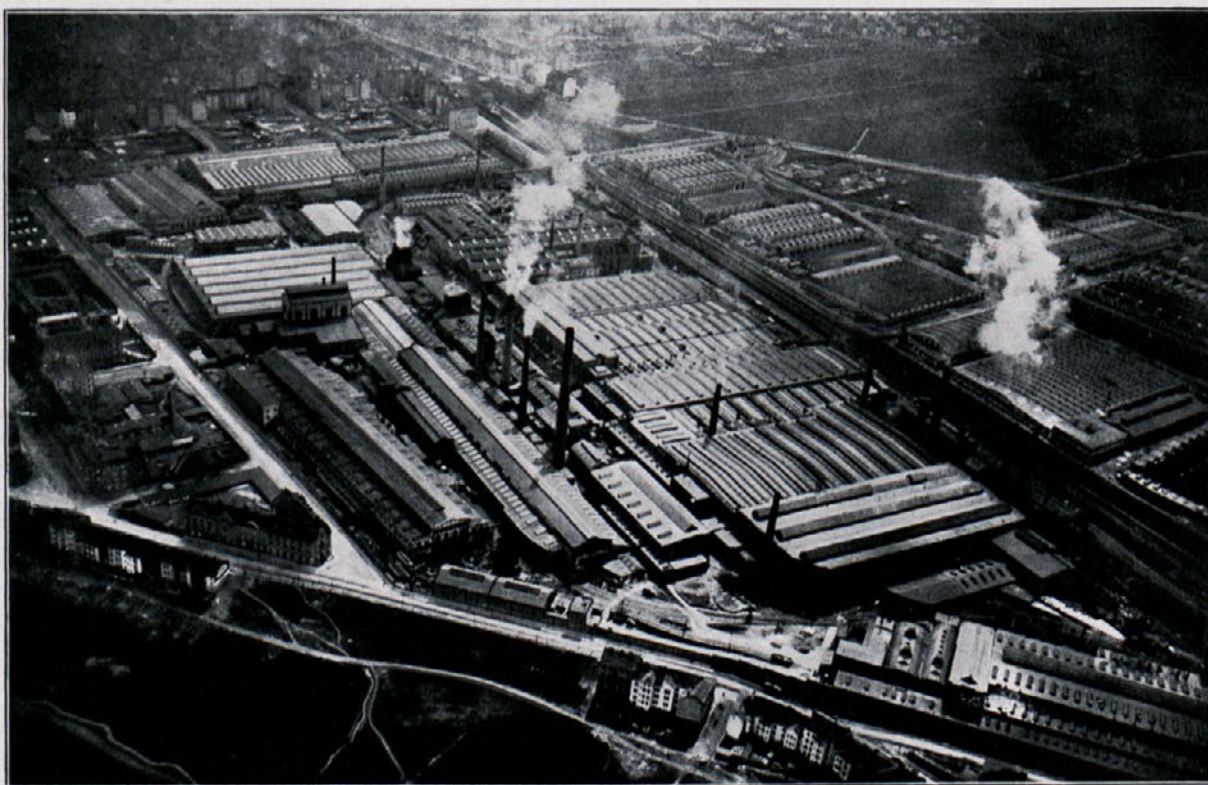
Danes eno največjih industrijalnih podjetij na svetu Škodove zavode v Plznju je ustanovil leta 1866 inženjer Emil vitez pl. Skoda. V razdobju od 54 let se je razvilo to podjetje od početkoma male kovačnice do današnjega velikanskega obsega, katerega najbolje prikazuje predstoječa slika, snimljena iz višine in nekoliko sledečih podatkov.

Škodovi zavodi obsegajo danes 11 tovarn, in sicer v Plznju, v Doudlevcih, v Nyržany, v Bolevcu, v Pragi-Smihovu, v Kraljevem Gradcu, v Mladi Boleslavi, v Rokijcany, v Brnu in v Komarnu. Škodovi zavodi posedujejo dalje za lastne potrebe 3 premogokope, železne rudnike, apnenice i. t. d. Koncem leta 1929 je bilo v teh tovarnah zaposlenih 36000 delavcev. Veličino tega velikanskega podjetja predstavlja, da posedujejo v lastnih tovarnah 82 km železniških linij in 18 normalnotirnih lokomotiv; lastne električne centrale v teh tovarnah imajo 50.000 konjskih sil za pogon vseh strojev in je v njenih tovarnah instalirano 5200 elektromotorjev s skupno 82.00 konjskih sil. 300 električno gnanih žerjavov prenaša in dviga izdelke, katere izdelujejo te tovarne in v katero svrhu je montiranih 9000 strojev od največjih dimenzij. Letna poraba premoga znaša 300.000 ton, to je ca 100 vagonov na delovni dan.

Splošno se misli, da izdelujejo Škodovi zavodi edino topove in drugo orožje, ker so baš Škodovi topovi radi njih prvorazrednega materiala najbolj glasno prenašali sloves po celem svetu. Ali to mišljenje je krivo, ker Škodove tovarne obdelujejo razen orožja skoraj vse vrste strojev, parne in vodne turbine, parne, plinske in dizelove stroje, parne kotle, parne in električne lokomotive, osebne in tovarne avtomobile, parne avtomobile, aeroplane, vse vrste parobrodov, kompletne parne in hidroelektrične centrale, transformatorje, elektromotorje, vse vrste električnih strojev in aparatov, daljnovode, razvodne mreže, električne železnice, tramvaje i. t. d., do najvišje napetosti in učinkov, kompletne tovarne sladkorja, špirita, pivovarne, hladilnice, klavnice, plinarne, naprave za premogokope in jamske naprave, železne konstrukcije, bagri, žerjavi i. t. d.

Škodovi zavodi preskrbujejo s svojimi izdelki ves svet; njih lokomotive prevažajo potnike v Evropi kakor v Aziji ali Ameriki, električne centrale razsvetljujejo Prago ali Šanghaj i. t. d. Škodove pivovarne proizvajajo pivo po celi Evropi, cukrarne iz škodovih tovarn poznajo vsi kontinenti i. t. d. Morali bi napisati celo knjigo, ako bi hoteli navesti vse kraje, ki se poslužujejo izdelkov, ki so izšli iz Škodovih tovarn. Naravno je, da so Škodovi zavodi tudi v Jugoslaviji izgradili nebroj velikih naprav in da pridobivajo njihovi proizvodi pri nas z vsakim dnevom radi njih izvanrednih kakovosti, prvorazredne izdelave in najboljšega materiala vedno več prijateljev. Navedemo samo nekaj največjih naprav, katere so Škodovi zavodi v Jugoslaviji izvršili in to:

Električna centrala s parno turbino: Niš, Jugočeška Kranj — Parne turbine: Zagreb, Sarajevo, Osijek, sedaj Ljubljana
Električni tramvaj: Beograd, Subotica, Osijek — Klavnice: Ljubljana, Beograd — Pivovarne: Union Ljubljana, Čačak
Tovarna špirita: Majer, Savski Marof, Crvenska Bačka, Arko Zagreb — Tovarne sladkorja Crvenka Bačka — Hidroelektrične centrale: Majdič Kranj i. t. d.

Pogled z višine na Škodove tovarne v Plznju

ZMAJ

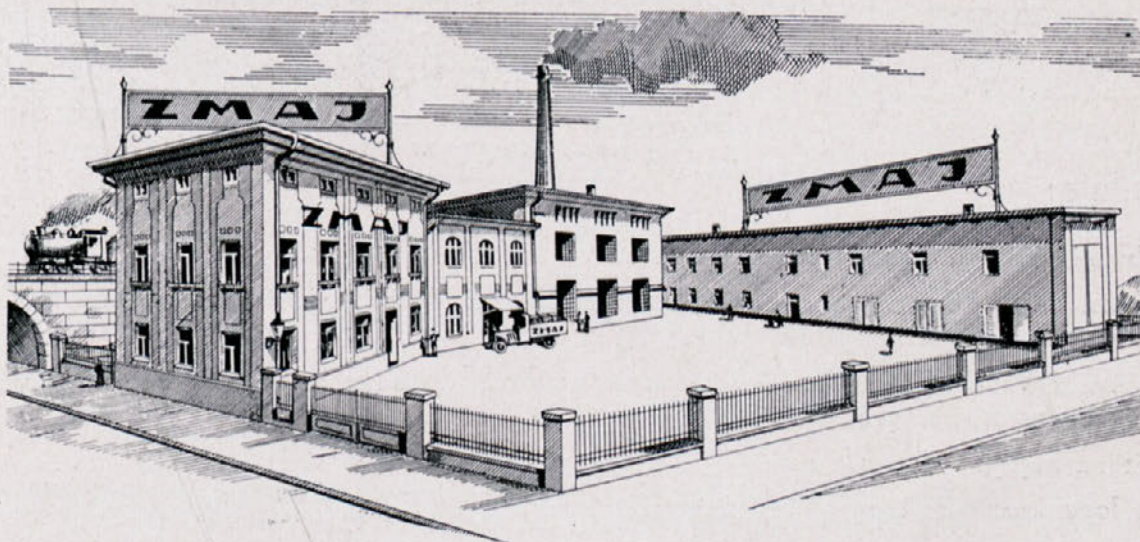
TOVARNA ZA GALVANSKE ELE-
MENTE IN ELEKTROTEHNIKO

DRUŽBA Z O. Z.

LJUBLJANA

KETTE-MURNOVA CESTA 28

TELEFON 27-14

Prva specialna tovarna v Jugoslaviji za
žepne baterije, anodne baterije, galvan-
ske člene in svetiljke vseh vrst

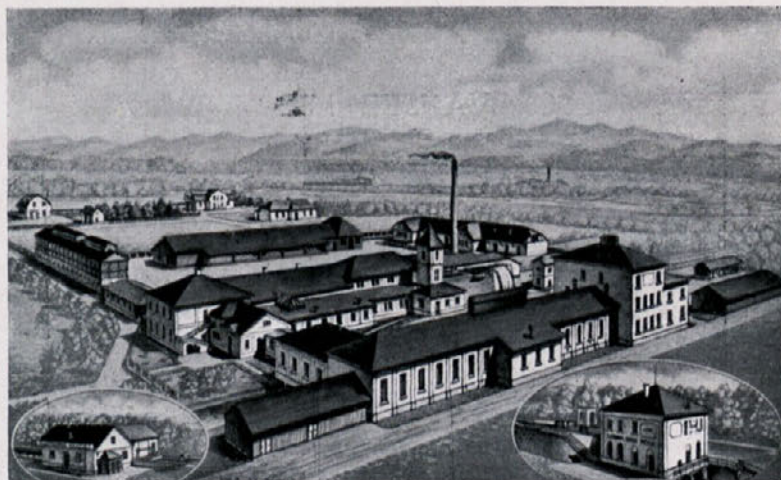
Trgovci na debelo, zahtevajte specialne
ponudbe ter nas posetite na letošnjem
velesejmu v paviljonu „G“ štev. 191-193!

DRŽAVNI DOBAVITELJI

**Tvornica
za papir in lepenko**
J. Bonač sin
Ljubljana - Domžale

Telefon interurban šte. 2307
Brzjavni naslov: Bonač sin Ljubljana

Tvornica za papir in lepenko J. Bonač sin Ljubljana

Izdeluje:

- Klobučni papir (Hutpack) vseh vrst in barv
- Toaletni papir »Sanol« priznано najbolje kakovosti, beli in rjavi, ploščnati in v distributeur à la Grazer ter v zvitkih
- Papirne serviete »Higiea« najboljše papirne serviete, gladke in gofrirane, nazobčane in pregane raznih velikosti
- Papir za kopije »Hermes« beli, beljeni in v raznih barvah, v vseh formatih
- Sivo lepenko za knjigoveze in kartonaže
- Karton vseh vrst, posebno duplex in triplex v polah in zvitkih
- Krepp ovojni papir »Herkules« za pošne pakete in zunanjo ambalažo v polah in zvitkih

Ljubljanska kartonažna tvornica

J. Bonač sin
Ljubljana

Čopova cesta šte. 16

Telefon interurban šte. 2307
Brzjavni nasl.: Bonač sin Ljubljana

Izdeluje vsakovrstno kartonsko in papirno ambalažo, papirne krožnike za pecivo, indijanerje, vzorčne vrečice, privezne etikete, regulatorje »Hermes«, škatle za oljnato barvo itd.

Veletrgovina s papirjem
IV.BONAČ, Ljubljana

Šelenburgova ulica št. 5

Prvovrstne pisarniške potrebščine.
Fine namizne mape iz usnja. Pisalne
garniture iz omiksa in marmorja. Pol-
nilna peresa Watermann in druge
angleške znamke. „Ozalid“ najboljši
sodobni kopirni papir za proizvodnjo
suhih kopij.

Na novo otvorjen separadni oddelek

Gramofoni in plošče

najbolj priznanih svetovnih znamk v
veliki izbiri.

SLAVIJA

Jugoslovan-
ska zavarov-
valna (osigu-
ravajuća)
banka d. d.
v Ljubljani

Delniška
glavnica
Din 2,500.000

Zavarovana
glavnica živ-
ljenskega od-
delka Din
195,000.000

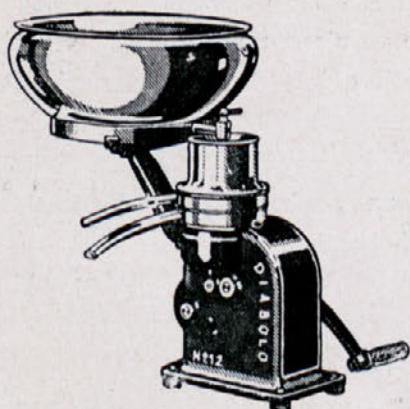
Poslovna
zveza z
banko
„Slavijo“ v
Pragi

Podružnice: Beograd, Zagreb, Sarajevo, Osijek, Novi Sad

SVETOVNI TRG OBVLADUJE

Diabolo-posnemalnik

ki je

trpežen

precizen

in zanesljiv

To je posnemalnik z najostrejšim posnemanjem ter z najlažjim in najmirnejšim tekom, zato ne sme manjkati v gospodarstvu.

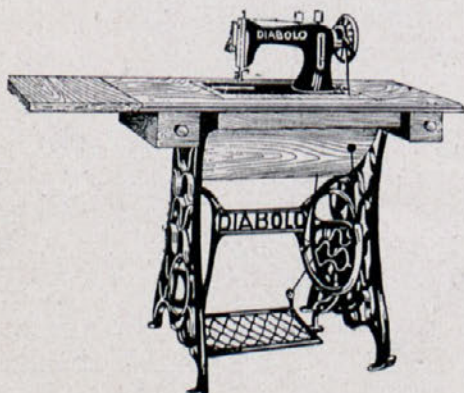
Diabolo-brzoparilnik

prištedi kmetovalcu na denarju in času. To je najpopolnejši aparat te vrste, zato je splošno priljubljen v gospodarstvu.

Diabolo-šivalni stroj

je deležen svetovnega slovesa. — Izdeluje se iz najboljšega švedskega materiala. — Ker je kot najpopolnejši šivalni stroj za vsa dela vporabljen, je splošno priljubljen in zato naj ne manjka v nobeni hiši.

Diabolo-Separator^{d.}

Podružnica:

Ljubljana, Poljanska cesta št. 12

STROJNE TOVARNE IN LIVARNE D.

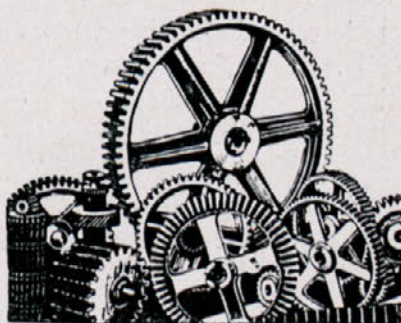
TVORNICE STROJEVA I LJEVAONICE D. D. — МАШИНСКЕ ФАБРИКЕ И ЛИВНИЦЕ А. Д.
TELEFON: 2829, 2830 LJUBLJANA BRZOJAVI: STROJ

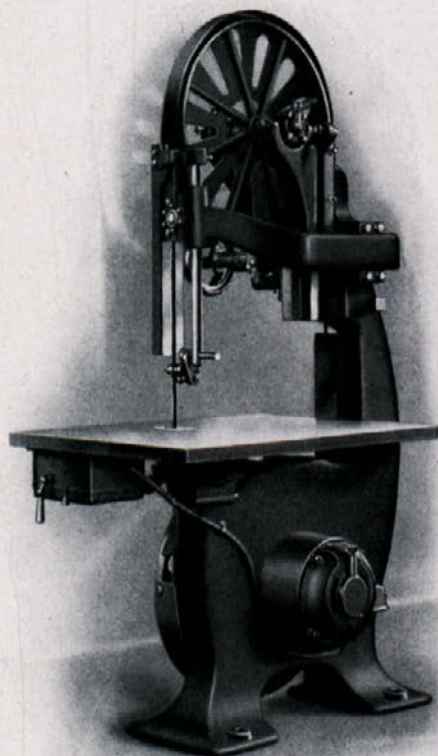
STROJI za OBDELOVANJE LESA

BRZOTEKOČI POLNOJARMENIKI najmodernejše konstrukcije sistema HOFMANN-BRESLAU STRANSKE JARMENIKE patent A. TUSCHIL, VENECIJANSKE JARMENIKE, TRAČNE, PREČNE, KROŽNE in NIHALNE ŽAGE, SKOBELNIKI, PORAVNALNIKI itd. na pogon z jermenom ali direktno z elektromotorjem

TRANSMISIJE

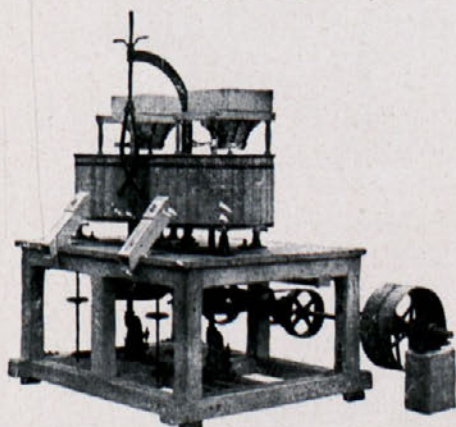

osi, ležaji, jermenice, konzole, sklopke, zobata kolesa, kolesa za verige, vrvenice itd., vse po DIN norm.

Tračna žaga z elektromotorjem

MLINI

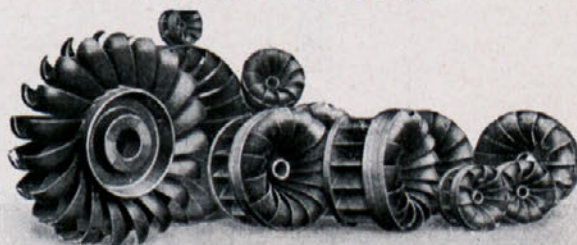
Dvojni prenosni mlin
Izdelujemo vse mlinske garniture na običajne ali kroglične ležaje na pogon z jermenom ali zobatimi kolesi

ŽELEZNE KONSTRUKCIJE

Strešne konstrukcije, rezervarje, dimnike, železne mostove itd.

MOTORNE BRIZGALNE

Vodne turbine

Različna kolesa za turbine

Špiralne turbine, Francis turbine, Pelton kolesa, zatvornice, grablje, vodna kolesa, avtom. regulatorje, cevovode, zatvarače itd.

ARMATURE

Ročna sesaljka

ZVONOVI

Ročne sesaljke, nadtalni hidranti, podtalni hidranti, ejektor vodnjaki, vse armature za vodo, paro in plin. Vinske in pивske armature. Vrtne sesaljke

od 5 do 5000 kg težine

Kmetijska družba v Ljubljani

obstoja že od leta 1767, je največja in najbolj razširjena kmetijska organizacija v Sloveniji in šteje danes nad 25.000 članov. Njen namen je pospeševati vse kmetijske panoge s poukom, s podporami, s poskusi, s preskrbovanjem kmetijskih potrebščin itd. Njeno glasilo je ilustrovani gospodarski list

„Kmetovalec“

ki izhaja po dvakrat na mesec že 47 let in je najbolj urejyan slovenski kmetijski list. Člani Kmetijske družbe ga dobe brezplačno. Član Kmetijske družbe je lahko vsakdo, ki plača letno

20 Din članarine

Kmetijska družba preskrbuje svojim članom po najnižjih cenah in v najboljši kakovosti različne kmetijske potrebščine kakor so:

kmetijske stroje različnih vrst, semena njivskih in drugih kultur, umetna gnojila vseh vrst, sredstva zoper rastlinske in živalske škodljivce, vinogradniške in vrtno potrebščine, pripomočke za živinorejo in mlekarstvo, krmila tečna in pomožna, razno orodje in druge številne potrebščine.

TRIUMPH AVTO

Družba z o. z. Ljubljana

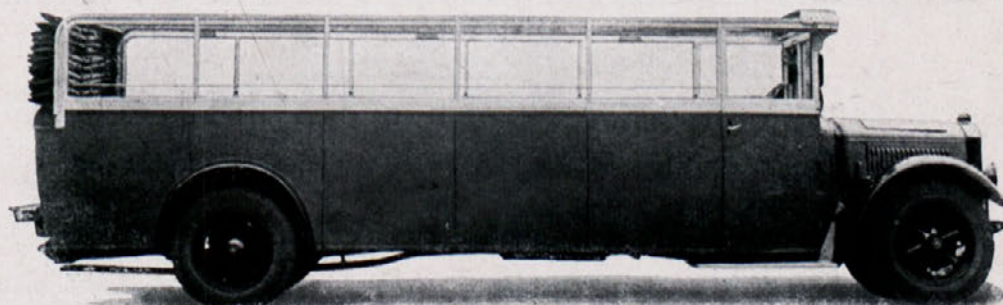
ZASTOPSTVO KONSORCIJA

TORINO

OSEBNI AVTOMOBILI VSEH TIP, 4 in 6 sedežni: 509-514-520-521C-521N-525N-523,
TOVORNI ZA VSE SVRHE IN OBTEŽBE od 2 do 7 ton: 621N-621RL-SPA 25C 10-
SPA 30-31-34. — Skladišče rezervnih delov in pisarna: DUNAJSKA C. 31, Telef. 2187.
— NAJMODERNEJE UREJENA SPECIALNA DELAVNICA ZA POPRAVLJANJE
VSEH VRST AVTOMOBILOV IN GARAŽE: CELOVŠKA CESTA 58, Telefon 2663.

ZASTOPSTVO »PIRELLI« GUME

»AUTOKAROSERIJA« LJUBLJANA DRUŽBA Z O. Z.

Izdelovanje karoserij jeklene konstrukcije po »ARQUINT« patentu. — Pisarna:
DUNAJSKA CESTA šte. 31. Telefon šte. 2187. Obrat: TRNOVSKA ULICA šte. 25.
Telef. 3410. — Konstrukcije, po katerih se izdelujejo AVTOBUSNE KAROSERIJE
vseh večjih inozemskih podjetij te stroke, ker nadkriljujejo glede trpežnosti vse lesne
konstrukcije. NEMŠKA DRŽAVNA POŠTA, KI IMA V PROMETU PREKO 10.000
VOZIL, NABAVLJA NOVE KAROSERIJE SAMO ŠE JEKLENE KONSTRUKCIJE.

ZAHTEVAJTE PONUDBE!

OGLEJTE SI RAZSTAVLJENI AVTOBUS, KATEREGA KARO-
SERIJA JE NAPRAVLJENA PO TEH PATENTIH OD NAS.

**P
O
Z
O
R
!**

„Tehnik“ JOSIP BANJAI

LJUBLJANA - Miklošičeva cesta šte. 20

Tovarniška zaloga

Engl A. Sin, Novi Sad

Kolesa
»ORKAN«, »GLORIA«

Šivalni stroji
»MINERVA«

Gramofoni in plošče
»COLUMBIA« in drugi

Prodaja po najnižjih cenah vseh vrst koles, šivalnih strojev, gramofonskih plošč. — Velika zaloga vsakovrstnih rezervnih delov! — **PRODAJA TUDI NA ODPLACILA!** — Zahtevajte brezplačen cenik, ali obiščite našo trgovino. — Razpostavljeno na ljubljanskem velesejnu.

Paviljon J šte. 589—590 in G šte. 159—161.

Originalni

A

Sistem
Brown
Boveri

S

hladilni avtomati

edini nedosežni!

Brez zaklopk, brez mašilnic, zato
brez strežbe in brez dopolnjeva-
nja, brez popravil in obratnih ovir

Na vsem svetu že čez
35.000 A-S hladilnih avtomatov v
obratu

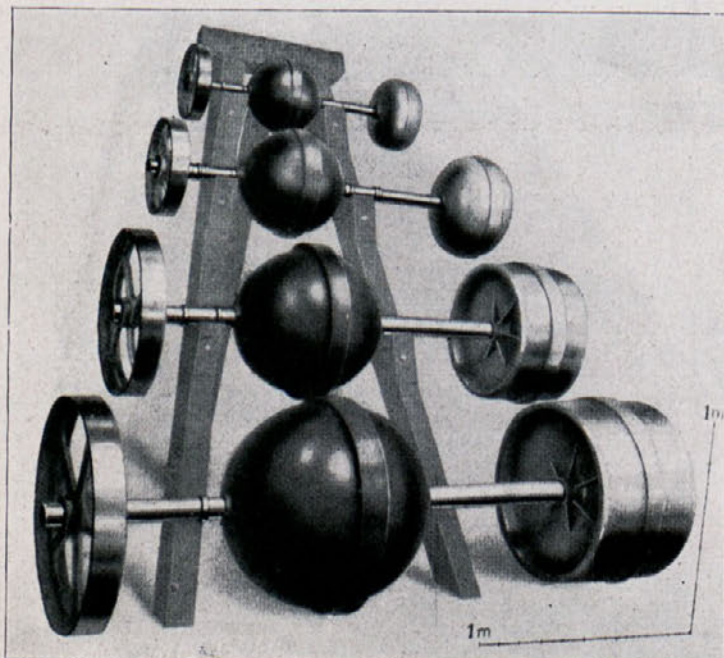
Ignac Gellert & Co.

Izdelovanje hladilnih in zmrzovalnih
naprav

Wien II., Kegelgasse 27

Zastopstvo za Jugoslavijo:
Ljubljana, Dunajska cesta št. 31

Oglejte si, prosimo, naš razstavni paviljon
na velesejmu!

Tovarna pohištva Franjo Vehovar - Celje

Izdelovanje vsakovrstnega pohištva iz vseh vrst domačega in inozemskega lesa. Izdelava od navadne do najfinije vrste z večletnim jamstvom, nadalje stavbno mizarstvo ter kompletne naprave za pisarne, banke in hotele, kinogledališča i. t. d. v najmodernejšem slogu.

Cene brezkonkurenčne!

Velika zaloga vsakovrstnega modernega pohištva v Celju, Glavni trg 12 - Telefon šte. 14

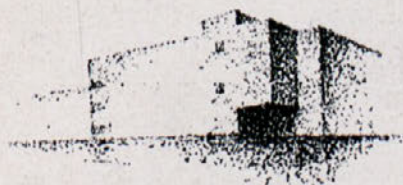
GRADBENO PODJETJE IN TEHNIČNA PISARNA

Miroslav Zupan - Ljubljana

STAVBENIK

Poštno hran. račun št. 12.834

Telefon št. 2103

Beton, železobetonske vodne zgradbe
Arhitektura
ter vsakovrstne visoke zgradbe itd.

Sprejemanje v strokovno izvršitev
vseh načrtov stavbene stroke

Tehnična mnenja

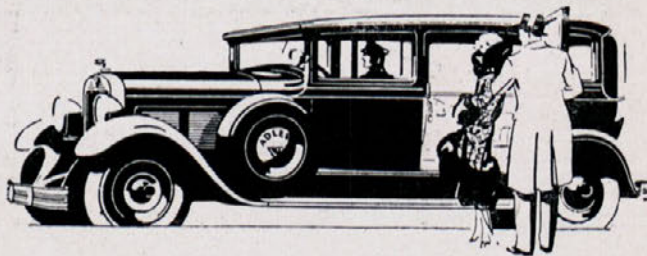
Zastopstvo strank v tehničnih zadevah

kajti avtomobil je Vaša posetnica! Danes se predpostavlja, da ste s preudarko izbrali znanjko in tip svojega avtomobila ter se sklepa od voza na lastnika. Strokovno znanje vzbudi zaupanje. Lastnika sama tega ne stori. Zovoljo tega ste pa svojemu ugledu dolžni, da pri nakupu ne pazite samo na ceno. Cenenost ne sme biti glavna, temveč protiv elnosti, ki jo prejemete za svoj denar. Ne o! oca nakupna cena, pač pa stroški vzdrževanja! Izdatki za popravila, stroški nastali vsled izostalega obratovanja in končno zopetna prodajna vrednost, so teatni razlogi, ki jih morate upoštevati pri izbiri svojega avtomobila — to vse so pa faktorji, ki odločno govorijo za »Adler«-ja. Kajti »Adler« je voz vsečaka!

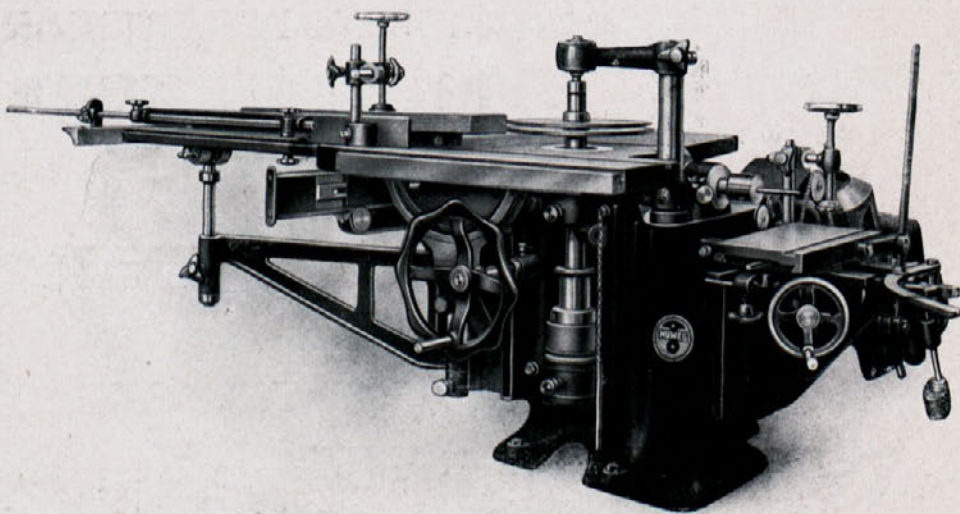
Glavno zastopstvo in skladišče rezervnih delov

Ing. C. R. LUCKMANN
LJUBLJANA, Ašapljeva cesta šte. 10

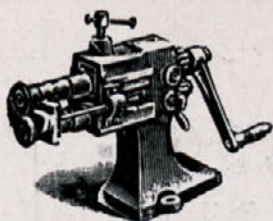

Adler ne štedi na račun svojih kupcev.

Inž. A L A B A N D A H.
Zagreb I, poštni predal 13

Stroj za rezanje čepov, rezkač, krožna žaga, skrajševalna in spehalna krožna žaga, vrtni stroj, verižni rezkač - Enostaven stroj znalcev

**Specijalna
tvornica
strojev**

K. Urbanovsky, G. m. b. H. Rossitz

Generalni zastopnik za Jugoslavijo: N. Kulberg, Zagreb, Međašna ulica šte. 15

Zastopstva:

**Beograd
Skoplje
Novi Sad
Ljubljana
Split
Sušak
Sarajevo
Osijek**

Iv. Brunčič & Fr. Rebernik

slavbena in pohišvena
pleskarja, ličarja
in slikarja

Ljubljana
Kolodvorska ul. 23
Telefon 3476

Izvršujeta v to stroko
spadajoča dela, ter
se priporočata cenj.
naročnikom.

Zmerne cene! Solidno delo! Točna postrežba!

**DOBAVA MLEKARSKIH IN SIRAR-
SKIH STROJEV IN POTREBŠČIN
ORGANIZACIJA MLEKAREN**

„JUGOAVTOMAT“

trg. družba z o. z., Maribor, Aleksandrova c. 11

**AVTOMATI - TEHNIČNE NOVOSTI
OGLEDALA**

za reklamo in propagando za tujski promet in
kopališča. Posetite nas v pav. H, šte. 570. Tu
dajemo podrobnejše informacije in eventualno
zastopstvo

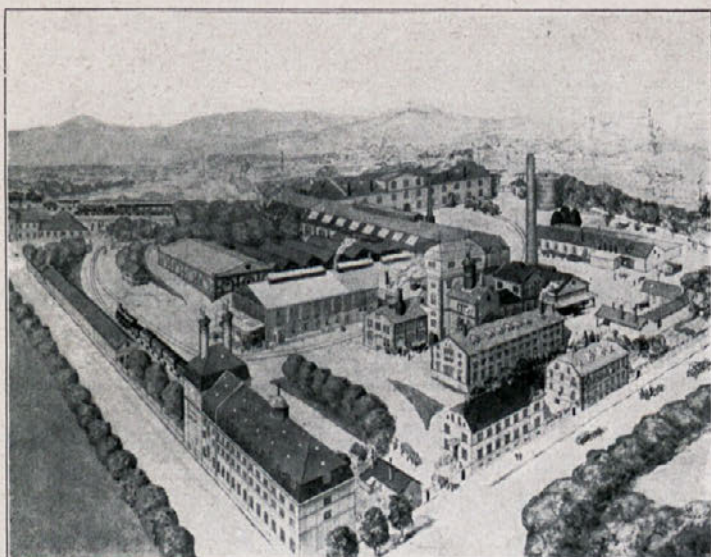
WECK - ove

čaše in aparati za
vkuhanje sadja,
sočivja in mesnin je
najpopolnejši izdelek
svefovne produkcije te stroke.

Solidna izdelava v prvovrstnem
materijalu nudi vse garancije
za trajnost konzerve. Zato
ga uporabljajo že milijoni
gospodinj. Poskusite da se
prepričate!

Tovarniško zalogo za celo kraljevino ima
FRUCTUS, Ljubljana, Krekov trg 10, I. nadstr.
Ceniki in prospekti ter objasnila gratis na razpolago.

DELNIŠKA DRUŽBA PIVOVARNE " UNION "

PIVOVARNA IN SLADARNA
TOVARNA ZA ŠPIRIT IN KVAS
V LJUBLJANI I, POŠTNI PREDAL 45

PODRUŽNICA PIVOVARNE
prej T. Götz
V MARIBORU

PRIPOROČA SVOJE IZBORNE IZDELKE I. Z.
SVETLO IN ČRNO PIVO
V SODIH IN STEKLENICAH

PEKOVSKI KVAS
ČISTO RAFIN. ŠPIRIT

Tel.: Ljubljana 2310 in 2311. Tel.: Maribor 2023

Brzjavaj: Pivovarna Union Ljubljana

Brzjavaj: Pivovarna Union Maribor

KREDITNI ZAVOD ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO LJUBLJANA

Prešernova ul. št. 50
(v lastnem poslopiju)

Brzjavke:
Kredit, Ljubljana
Telefon št.:
2457, 2040, 2548
Interurban:
2706, 2806

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja
vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz
in valut, borzna naročila, predujmi in
krediti vsake vrste, eskompt in inkaso
menic ter nakazila v tu- in inozemstvo.
Safe depositsa itd., itd., itd.

JAKŠA & CO.
družba z o. z.
I JUBLJANA VII
Celovška c. 71

KOVINSKA INDUSTRIJA:

izdeluje rinčice in kljukice za
čevlje, pisemske spojke, vlas-
nice, krampone, plombe, oko-
vice, sponke, kovinaste gumbe,
ploščice, podkovice, rezne mno-
žinske predmete itd.

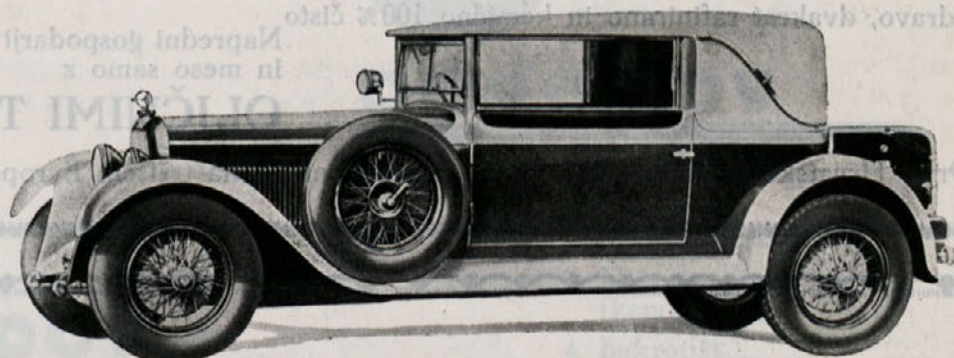
KARTONAŽNA TOVARNA:

izdeluje škatlje in zaklopnice
vseh vrst in oblik, navadne in
luksuzne, etikete, signature,
kapselne za praške, kuverte
za recepte, vrečice, konfeti,
mape, registratorje, in splošno
kartonažno embalažo za indu-
strijo in trgovino.

Brzj. naslov: Tovarna Jakša Ljubljana VII
Telefon 3142

Austro - Daimler

Najnovejši tip ADR

Zastopstvo:

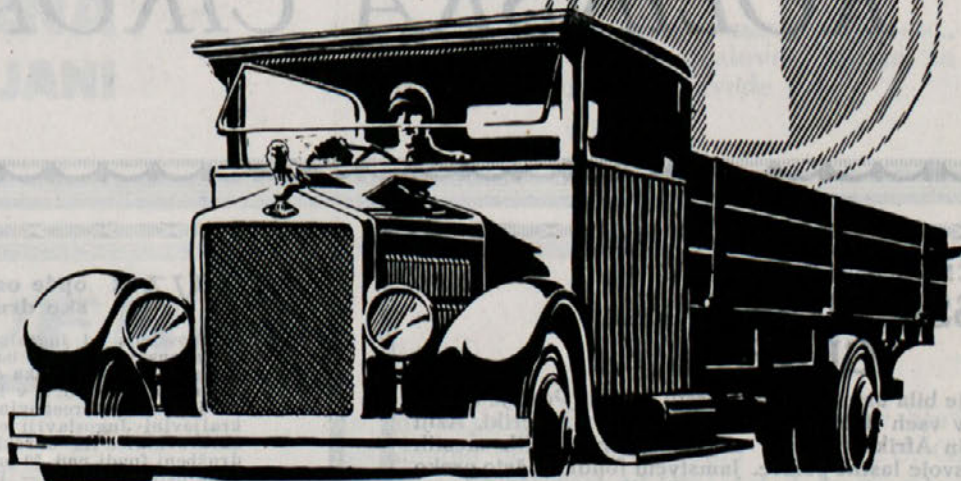
Viktor Bohinec - Ljubljana

Dunajska cesta 21

Na velesejmu Paviljon J (337—357)

Gräf & Stift

Prvovrstni tovorni avtomobili in omnibusi

Zastopstvo:

Viktor Bohinec - Ljubljana

Dunajska cesta 21

Na velesejmu Paviljon J (337—357)

PRVA HRVATSKA TVORNICA ULJAD.D.

proizvaja priznano 1a. namizno olje

CRVENA ZVIJEZDA

ZAGREB

zdravo, dvakrat rafinirano in kemično 100% čisto

Napredni gospodarji hranijo živino za mleko
in meso samo z

OLJČNIMI TROPINAMI

Prve Hrvatske Tvornice Ulja d. d., znane znamke na tržiščih Evrope in Anglije

KOLINSKA CIKORIJA

OBČNA ZAVAROVALNICA ASSICURAZIONI GENERALI

je bila ustanovljena v Trstu l. 1831. Posluje skoraj v vseh državah Evrope, pa tudi v Ameriki, Aziji in Afriki ter ima skoraj v vseh večjih mestih svoje lastne palače. Jamstveni fondi znašajo preko 4.500 milijonov dinarjev. Družba je izplačala na odškodninah preko deset milijard dinarjev. Tekom leta 1929 je sklenil zavod nad 4000 zavarovanj na življenje za kapital preko 4 $\frac{1}{2}$ milijard dinarjev.

GENERALNI ZASTOP za DRAVSKO BANOVINO
v Ljubljani v lastni hiši na Marijinem trgu
Sv. Petra c. 2 Telefon 24-34

„SAVA“ opće osiguravajuće dioničar- sko društvo v Zagrebu.

ustanovljena od jugoslovanskih denarnih zavodov: Jugoslavenska udružena banka d. d., Prva hrvatska štedionica in Srpska banka d. d. v Zagrebu, Jadransko-Podunavska banka d. d. v Beogradu, ter Zemaljska banka za Bosnu i Hercegovinu v Sarajevu, je prevzela v kraljevini Jugoslaviji elementarna zavarovanja občne zavarovalnice Assicurazioni Generali v Trstu. — Lastni družbeni fondi nad 30 milijonov dinarjev brez garancij bank-ustanoviteljic. — Družba je izplačala za škode od leta 1921 naprej nad 100 milijonov dinarjev. — Direkcija za celo kraljevino u Zagrebu, Zrinjevac br. 3, filijalna direkcija u Beogradu. — Generalno zastopstvo v Sarajevu, Osijeku in Novem Sadu, glavna zastopstva v vseh večjih krajih kraljevine.

GENERALNO ZASTOPSTVO za DRAVSKO BANOVINO
v Ljubljani, Sv. Petra c. 2 Telefon 24-34
POSLUJE V VSEH ZAVAROVALNIH STROKAH

5

principov

1. vestna postrežba
2. dober material
3. solidno delo
4. umerjene cene
5. točna odprema

**JUGOSLOVANSKA
TISKARNA
V LJUBLJANI**

5

oddelkov

1. knjigotiskarna
2. litografija
in offset-tisk
3. klišarna
(kemigrafija)
4. bakrotisk
5. knjigoveznica

5

vrst izdelkov

1. tiskovine za urade, trgovino in obrt, časopisi, revije, katalogi, vabila itd.
2. plakati, ceniki, vrednostni papirji, reklamne tiskovine v eno- ali večbarvnem tisku i. dr.
3. klišeeji v poljubni obliki za eno- in večbarvno reprodukcijo slik, risb, fotografij etc.
4. umetniške ilustracije, albumi, razglednice, propagandne tiskovine v eno- ali večbarvnem tisku.
5. preprosta in fina vezava knjig etc., rastrirani papir, poslovne knjige za trgovce, denarne zavode itd.

SLOVENECA

je kot najboljši informativni dnevnik v Sloveniji
neobhodno potreben vsakemu TRGOVCU, OBRT-
NIKU in KMETOVALCU, vsled česar mora biti

v vsaki hiši

Naslov: Uprava SLOVENC, Ljubljana

MEDNARODNI ŠPEDICIJSKI ZAVOD

R. RANZINGER
LJUBLJANA

Specijalna oprema za prevažanje pohištva - Špedicije vseh vrst
Skladišče - Ocarinjenje - Direktna zveza s tirom
Mestne trošarine prosto skladišče

Spec. tovarne strojev za obdelo-
vanje lesa

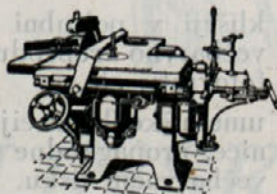
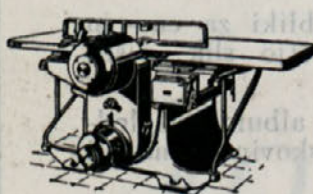
**KLEIN &
STIEFEL
FULDA**

Na velesejmu v Ljubljani bomo
razstavili najnovejše in najboljše

**STROJE ZA OBDELOVANJE
LESA V POLNEM OBRATU**

Novost! Pogon brez jermenov!
OBIŠČITE NAŠ PROSTOR — PAVILJON -F-

Generalni zastopnik za Jugoslavijo:

PETER ANGELO

Ljubljana, Poljanska cesta števil. 12

HLADILNICE

in stroje za proiz-
vajanje

**umetnega
ledu**

najstarejše in najbolj
razširjene trvdke

L I N D E

kakor
Diesel-motorje,
moderna transportna
sredstva itd.
dobavlja po jako
ugodnih cenah in
pogojih

TEHNIČNI IN KOMERCIJALNI BIRO
RAITHAREK

Ljubljana, Dunajska c. 29

Oglejte si paviljon „G“ 529-534

Kompletna kuhinja

vsa kuhinjska posoda, emajlirana in aluminijasta - porcelan - stekle-
nina - svetiljke, moderni kuhinjski stroji

Kompletne kopalnice in stranišča

cevi, železje in prvovrstne češke ploščice za štedilnike in kopalnice,
kopalne banje - umivalne garniture

Okovje

za stavbe in pohištvo, vsakovrstno orodje, pločevina, železnina, nosilke,
cement pri

B. ŽILIČ - Ljubljana

Dunajska cesta 11 - poleg Figovca

Zahtevajte ponudbe

Na debelo

Na drobno

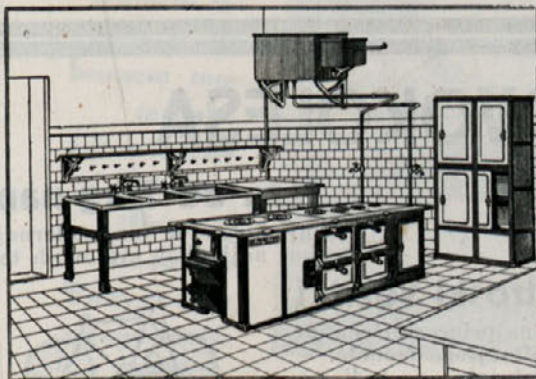
Jan Kaliba & syn, Praha-Pankrác

Benešova třída 124 n.

Najpečja tovarna v Češkoslovaški republiki za opremo restavracijskih, hotelskih, bolnišničnih in tudi manjših kuhinj. Ako hočete imeti Vašo kuhinjo moderno, štedljivo in higienskično urejeno, obrnite se na tovarno v Prago ali pa na generalno zastopstvo tovarne za Jugoslavijo:

Ing. Ivan Přibil, Ljubljana

Levstikova ulica 4

Z a h t e v a j t e p r o s p e k t e !

JUTRO

» JUTRO «

(Le Matin, Ljubljana, Yougoslavie)

Grand journal quotidien richement illustré,
le plus populaire et le plus répandu dans la région
occidentale de la Yougoslavie, pour l'intérieur
du pays comme pour l'étranger les meilleures et les
plus sûres informations politiques et commerciales
les. La correspondance en français est exécutée
promptement.

KONCESIJONIRANO ELEKTROTEHNIŠKO PODJETJE

ALEKSANDER KOZIČ

Ljubljana, cesta v Rožno dolino 44

Gradi:

Električne centrale, daljnovode, instalacije za moč in luč, telefonske in signalne naprave itd.

Dobavlja:

Vse vrste strojev in aparatov za jaki in šibki tok, instalacijski elektro material, žarnice akumulatorje itd.

Popravlja:

Vse zgoraj navedene naprave in stroje.

Cene solidne!

Strokovnjaško izvrševanje!

ANTON KREMŽAR, Št. Vid nad Ljubljano

strojno podjetje — — delavnica poljedelskih strojev

Generalno zastopstvo za Dravsko banovino trrdke BRATJE PARIK tovarna strojev in motorjev original »SLAVIA«, Napajedla, Češkoslovaška republika.

Prvo jugoslovansko podjetje za izdelavo najmodernejših poljedelskih strojev, mlatilnic, slamoreznic, reporeznic, žitočistilnikov, gnojničnih črpalk in vseh rezervnih delov za vse poljedelske stroje. Specialna izdelava furniskih stiskalnic in drugih mizar-skih pripomočkov. — Popravila in temeljita prenavljanja vseh strojev in motorjev. — Oglejte si našo veliko zalogo.

Odlikovani na tej razstavi z zlato kolajno.

DVOKOLESA

Teža od 7 kg naprej

najlažjega in najmodernejšega tipa najboljših svetovnih tovarn

Otroški vozički

od najpreprostejšega do najfinejšega modela. — Izdelujejo se tudi po okusu naročnika.

**Šivalni stroji!
Motorji!
Pneumatika!
Posamezni deli!**

**Velika izbira! Najnižje cene!
Prodaja na obroke! Ceniki franko!**

„TRIBUNA“ F.B.L.

TOVARNA DVOKOLES IN OTROŠKIH VOZIČKOV

LJUBLJANA, Karlovška cesta št. 4

Narodna fiskarna

Ljubljana, Knafljeva ulica št. 5

Telefon: 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126

izvršuje vsa fiskarska dela kot kupčijske fiskevine, časopise, fiskovine za urade, banke, hranilnice in posojilnice, kuverte, knjige, cenike, posmrtnice itd.

Peko

družba z o. z., fabrikacija in prodaja čevljev, Tržič

Največja tovarna čevljev v Jugoslaviji

Damski,
moški in
otroški čevlji
v najboljši
tehnični iz-
delavi in iz-
branem ma-
terijalu.
Edina izdela-
vateljica
»Original
Goodyear
Welt« čevljev
v Jugoslaviji.

Lastne
podružnice :

Ljubljana
Maribor
Beograd
Karlovac
Novi Vrbas
Sarajevo
Skoplje
Sombor
Split
Subotica
Sušak
Zagreb

Cene solidne. ~ „Peko“ znamka je znamka pravega poznavalca.

SHELL MOTORNA OLJA

so najboljše kvalitete

ANGLO-JUGOSLOVENSKO
PETROLEJSKO D. D.

Beograd - ZAGREB - Sarajevo
Ekspozitura Ljubljana

IVAN JAX IN SIN

Ljubljana, Gosposvetska c. 2

ŠIVALNI STROJI

izborna konstrukcija in elegantna iz-
vršitev iz lastne tovarne. 15 letna
garancija. Vezenje se poučuje pri
nakupu brezplačno!

PISALNI STROJI „ADLER“

Kolesa iz prvih tovarn Styria, Dürkopp,
Kaiser in Nero. Pletilni stroji vedno v
zalogi. Posamezni deli koles in šival-
nih strojev. Daje se tudi na obroke.

Ceniki franko in zastonj.

KOMERCIJALNA BANKA D. D.

Obavlja vse bančne posle najkulantneje, sprejema vloge na tekoči račun in na hran. knjižice. Pooblaščen prodajalec srečk državne razredne loterije. Prodaja državnih srečk na obroke.

PODRUŽNICA:

Ljubljana, Mestni trg 5

Afilacija banke češkoslov. legij Praga

Telefon interurban šte. 2005

Brzljavni naslov:

KOMERCBANKA

Poštno hranilnični račun št. 13.320

Slovenska knjižnica

6K M

E 188

66009501471

COBISS

Nesena knjižnica Ljubljana